AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO
[redacted]
Egz. Nr 1

płk dypl. Walerian LEWONOWSKI

ROZŚRODKOWANIE LUDNOŚCI

METODY PLANOWANIA

Rozprawa doktorska

1506
036523
1-135

WARSZAWA STYCZEŃ 1971

AKCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOŁY
ZAKŁAD
036583

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

DO UŻYTKU
[redacted]
Egz. Nr 1

płk dypl. Walerian LEWONOWSKI

ROZŚRODKOWANIE LUDNOŚCI

METODY PLANOWANIA

Rozprawa doktorska

1506
036583
1-135

WARSZAWA STYCZEŃ 1971

ARCHIWUM
BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ
KADRY SZTABU GENERALNEGO
036583

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O
im. Generała Broni Karola Świerczewskiego

Rkl. prot. 12657

DO UŻYTKU SŁUŻBOWEGO

POUFNE

Egz. Nr 4

BIBLIOTEKA SZKOLENIOWA AKADEMII SZTABU GENERALNEGO IM. GEN. BR. K. ŚWIERCZEWSKIEGO
Nr ewid. 7508

płk dypl. Walerian LEWONOWSKI

ROZŚRODKOWANIE LUDNOŚCI

METODY PLANOWANIA

Rozprawa doktorska

Opracowana pod kierownictwem naukowym
płk. dypl. prof. Andrzeja MADEJSKIEGO

WARSZAWA STYCZEŃ 1971

ARCHIWUM BIBLIOTEKI SZKOLENIOWEJ AKADEMII SZTABU GENERALNEGO
365583

SPIS TREŚCI

		Str.
Wstęp		17
Rozdział 1.	Potrzeby i możliwości rozśrodkowania ludności	18
1.1.	Potrzeby rozśrodkowania ludności	18
1.1.1.	Czynniki przemawiające za rozśrodkowaniem ludności	18
1.1.2.	Czynniki ograniczające celowość i możliwość rozśrodkowania	26
1.2.	Możliwości rozśrodkowania ludności	29
1.3.	Podstawowe wnioski	31
Rozdział 2.	Planowanie rozśrodkowania ludności	33
2.1.	Wymagania i założenia wstępne systemu planowania rozśrodkowania ludności	33
2.1.1.	Wymagania systemu planowania rozśrodkowania ludności	34
2.1.2.	Założenia wstępne systemu planowania rozśrodkowania ludności	36
2.2.	Model planowania rozśrodkowania ludności	51
2.2.1.	Instancje zaangażowane w planowaniu rozśrodkowania ludności	51
2.2.2.	I Etap planowania - okres wstępnych prac planowania rozśrodkowania	52
2.2.2.1.	Wykazy ludności podlegającej rozśrodkowaniu	54
2.2.2.2.	Wykazy zakładów opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu	62
2.2.2.3.	Możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności w granicach województw	64
2.2.2.4.	Inwentaryzacja transportu dla potrzeb rozśrodkowania	72
2.2.2.5.	Opracowanie informacyjnego planu rozśrodkowania ludności na obszarze kraju.	74

Str.

2.2.3. II Etap planowania - planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblu WKO, PKO, MKO oraz ADM 75
2.2.3.1. Planowanie rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności 79
2.2.3.2. Planowanie tras do rozśrodkowania ludności 79
2.2.3.3. Planowanie obiektów do rozmieszczenia zakładów opieki społecznej 82
2.2.3.4. Ogólne zasady organizacji przewozu oraz planowanie przydziału wojewódzkiego transportu rozśrodkowywanym aglomeracjom 83
2.2.3.5. Opracowanie dokumentów wykonawczych i przekazanie przez WKO zadań wykonawcom /władzom miast rozśrodkowywanych i obszarów przyjmujących przesiedloną ludność/ 85
2.2.3.6. Planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblu miasta 91

Rozdział 3. Planowanie przyjęcia rozśrodkowywanej ludności 99

3.1. Instancje kierujące przyjęcie rozśrodkowywanej ludności i zakres ich obowiązków. 100
3.2. Planowanie rozmieszczenia przyjmowanej ludności 103
3.3. Planowanie organizacji punktów rozdzielczych 111
3.4. Planowanie przewiezienia rozśrodkowywanej ludności z punktów rozdzielczych 122
3.5. Planowanie zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności 127

W S T Ę P

Przygotowanie kraju do obrony obejmuje szereg różnorodnych przedsięwzięć z wielu dziedzin: militarnej, gospodarczej, psychologicznej, społecznej, administracyjnej itp. Przedsięwzięcia te mają na celu, między innymi, przygotowanie społeczeństwa do życia i pracy w warunkach współczesnej wojny.

Każdy dziś zdaje sobie sprawę z tego, że w wypadku wojny jądrowej społeczeństwu nie przygotowanemu do takiej wojny grozi zagłada, a co najmniej takie wyniszczenie, że prowadzenie wojny przestanie być możliwe i celowe. Stworzenie więc warunków do biologicznego przetrwania narodu i jego cywilizacji jest głównym zadaniem systemu OTK oraz podstawowym warunkiem prowadzenia zwycięskiej wojny.

Rozśrodkowanie ludności jest jednym z wielu przedsięwzięć zapewniających stworzenie warunków do biologicznego przetrwania narodu w wojnie jądrowej. Aby spełniło ono swoje zadanie, musi je cechować niespotykany dotychczas rozmach, trzeba będzie bowiem rozśrodkowywać wiele milionów ludzi, w ciągu co najwyżej kilku dni, niekiedy podczas najintensywniejszych ruchów wojsk operacyjnych.

Uderzenia z powietrza bronią konwencjonalną, a tym bardziej bronią masowego rażenia mogą spowodować duże straty wśród ludności, uderzenia te w wypadku eskalacji będą przybierać na sile w sensie ilości i stosowanych mocy ładunków. W takiej sytuacji wyłoni się problem realizacji wielu przedsięwzięć, mających na celu zmniejszenie tych strat.[x/]

---

x/- Gen.broni Grzegorz Korczyński: "Zmiany w koncepcjach strategiczno-operacyjnych i potencjalno-militarnych Paktu Północno-Atlantyckiego". Sztab Generalny Zarząd II, W-wa 1965r.

x/ - Bolesław Chocha: "Obrona Terytorium Kraju".
- M.Roux: Obrona cywilna.
- Płk dypl. Lewandowski: Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK szczebla centralnego, "Aktualne wiadomości o siłach zbrojnych NATO oraz doktrynalnych zasadach i użycia w konflikcie zbrojnym". ASG 1969 r.
- Mjr dypl. Edward Wójcik: Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK szczebla centralnego. "Charakterystyka sił i środków napadu powietrznego NATO". ASG 1960r.

c.d. str. 6

Wojna zmusza walczące państwa do stosowania na szeroką skalę manewru zasobami ludzkimi. Mobilizacja, przeprowadzana w celu uzupełnienia sił zbrojnych, zabiera znaczną część zasobów; rozwijanie potrzebnych gałęzi przemysłu pochłania resztę przy czym powstaje konieczność przerzucania siły roboczej z jednego rejonu do drugiego. Wcielanie młodych rolników do sił zbrojnych, ograniczenie dostaw paliwa dla rolnictwa oraz pozbawienie go większości ciągników, wszystko to spowoduje niedobór siły roboczej na roli.

Wszelkie przegrupowania gospodarcze zbiegną się z rozśrodkowaniem ludności i powinny być realizowane jednocześnie w ramach jednej operacji.

Aby takie przedsięwzięcia były realne i możliwe do urzeczywistnienia w trudnych warunkach wojennych, muszą być nie tylko wszechstronnie rozważone teoretycznie, ale również już w czasie pokoju przygotowane do realizacji i sprawdzone na wielu ćwiczeniach z udziałem ludności.

Rozśrodkowanie ludności w skali masowej i w trybie alarmowym z obiektów i rejonów zagrożonych jest problemem nowym. Planowanie rozśrodkowania w naszym kraju jest wciąż jeszcze w stadium prób podejmowanych w różnym zakresie i przy zastosowaniu różnych metod. Poglądy na metody i treść planowania uległy i w dalszym ciągu ulegają zmianom.

W 1967 r. na zlecenie ówczesnego Sztabu Planowania Rozwoju Obronnego Kraju /SPROK/ grupa pracowników naukowych Akademii Sztabu Generalnego /w której skład wchodzi autor/z udzia-

---

c.d.ze str. 5

- Praca "ROZKŁAD" cz.I "Założenia i zasady ogólne oraz model cybernetyczny i sieciowy systemu planowania i rozśrodkowania ludności". ASG 1970 r.

Obowiązująca doktryna wojenna Układu Warszawskiego głosi, że "Wojna lokalna w Europie jest mało prawdopodobna, a więc należy się liczyć z ewentualną wojną globalną, a jeśli wojna globalna, to tylko z użyciem broni masowego rażenia. Wypływa stąd prosty wniosek - ochrona społeczeństwa PRL musi być rozpatrywana w aspekcie zagrożenia bronią masowego rażenia. Na podstawie artykułu gen.mjr Czeredniczenko. "Wojennaja Myśl" 1970 r. nr 2, s.40-50.

łem przedstawicieli cywilnych ośrodków naukowych oraz Działu Ochrony i Zaopatrzenia Ludności KOK, przystąpiła do prac nad projektem "Modelu planowania rozśrodkowania ludności na wypadek wojny jądrowej", której to pracy nadano kryptonim "ROZKŁAD". Zaproponowany w ramach tej pracy /udoskonalony i nowoczesny/ model planowania uwzględnia przede wszystkim metody oparte na szeroko i kompleksowo stosowanej elektronicznej technice obliczeniowej.

Algorytmizacja i opracowania programów realizacji szeregu zadań planistycznych na elektroniczne maszyny cyfrowe , wymagały uprzedniego opracowania udoskonalonego modelu planowania metodami tradycyjnymi. Model ten był opracowany przeze mnie i stanowi w zasadzie treść niniejszej pracy doktorskiej. Jego znaczenie wykraczają jednak daleko poza tę rolę - materiału warsztatowego dla pracy pod kryptonimem "ROZKŁAD".

Rzecz w tym, że zastosowanie w praktyce systemu planowania rozśrodkowania ludności opartego na automatyczny przetwarzaniu danych możliwe będzie dopiero za co najmniej kilka lat. Po pierwsze dlatego, że wymaga on długotrwałej i wieloszczeblowej weryfikacji, którą zespół autorski w roku bieżącym zaledwie rozpoczął. Po drugie dlatego, że wymaga uzyskania możliwości "wejścia" na maszyny elektronowe, wciąż jeszcze dość trudno dostępne, szczególnie "na prowincji" oraz uzyskania możliwości udoskonalenia systemów współpracujących i współzależnych, a mianowicie:

- ewidencji i kontroli ruchu ludności;
- oceny zagrożenia obiektów, miast i obszaru kraju;
- ewidencji i rozdziału transportu;
- kierowania i kontroli ruchu itd,itp.

Między dotychczasowymi, mało przydatnymi metodami planowania rozśrodkowania ludności, a metodami zautomatyzowanymi zarysowuje się więc co najmniej kilkuletnia luka, która dla dobra obronności musi być zapełniona. Opracowany przeze mnie model może tę lukę w moim przekonaniu z powodzeniem wypełnić.

Proponuje metody, prowadzące do ustaleń /imiennych/ i zapewniające znaczną elastyczność planów, a więc zapewniające organom kierowniczym znaczną swobodę decyzji w zakresie wyboru miast, grup ludności i terminów ich rozśrodkowania.

Reasumując: praca niniejsza stanowi szczebel pośredni między dotychczasowymi, wysoce niedoskonałymi metodami planowania rozśrodkowania ludności, a metodami zautomatyzowanymi. Jej celem było: w oparciu o kilkuletnie doświadczenie przede wszystkim działów ochrony i zaopatrzenia ludności oraz terenowych sztabów wojskowych szeregu województw i dużych miast wypracować i zaproponować model i metody planowania rozśrodkowania ludności, aktualnie dostępne wszystkim zainteresowanym ogniwom administracji, stosunkowo łatwe i proste, ale gwarantujące uzyskanie wykonalnych, giętkich planów, a jednocześnie mogące stanowić podstawę do dalszych prac nad automatyzowaniem całego systemu.

Stąd też praca ta jest ściśle związana z pracą pod kryptonimem "ROZKŁAD", stanowi jej podstawę i uzupełnienie. Obejmuje ona przede wszystkim:

- analizę potrzeb rozśrodkowania ludności w świetle istniejącego zagrożenia kraju;
- zasady ogólne oraz w szczegółach proponowane metody planowania rozśrodkowania oraz przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.

Problem przedstawiony w niniejszej pracy - mimo, że jest dość wąski stanowi zamkniętą całość. Przy opracowaniu powyższego tematu zachodziła konieczność nawiązywania do zagadnień bliskich i pochodnych, nie wchodzących w zakres opracowania, a mających pośredni lub bezpośredni wpływ na problematykę, będącą przedmiotem studiów.

Do takich zagadnień należy przede wszystkim zaliczyć:

a/ - zagadnienia bezpośrednio związane z rozśrodkowaniem ludności;
- zasady wyznaczania miast /rejonów/ lub ośrodków miejskich podlegających rozśrodkowaniu;

- zasady organizacji pracy na punktach: załadowczych, rozdzielczych, docelowych i przeładunkowych;

b/ zagadnienia z zakresu zabezpieczenia ludności pod względem: politycznym, medyczno-sanitarnym, zaopatrzenia, zapewnienia porządku i bezpieczeństwa publicznego, przygotowania i informowania społeczeństwa o przedsięwzięciach na wypadek konieczności rozśrodkowania;

c/ zagadnienia wpływające pośrednio na model planowania rozśrodkowania ludności, a mianowicie:
- system zarządzania i podziału administracyjnego państwa w okresie pokoju, zagrożenia i podczas wojny;
- infrastruktura obszaru kraju i warunki geograficzno-fizyczne;
- system ewidencji osobowej i materiałowej okresu pokojowego;
- organizacja transportu w okresie pokoju, zagrożenia i podczas wojny;
- organizacja życia społeczeństwa w okresie wojny.

Opracowanie niniejsze poprzedziła praca badawcza, w czasie której do najczęściej stosowanych metod należały: metoda obserwacyjna i eksperymentu naturalnego, analizy i krytyki źródeł i piśmiennictwa, metody intuicyjne i konstrukcyjne, a także syntezy.

Zagadnieniem dość złożonym, a jednocześnie bardzo istotnym było zgromadzenie dostatecznej ilości materiałów źródłowych i ich opracowanie.

W tym celu zorganizowano i przeprowadzono rozległe konsultacje, połączone ze zbieraniem i systematyzowaniem danych co do aktualnie, w praktyce, stosowanych metod planowania rozśrodkowania. Konsultacje przeprowadzono na terenie następujących prezydiów RN: m.st. Warszawa, województw warszawskiego, bydgoskiego, lubelskiego, gdańskiego, a także w centralnych instytucjach Działu Ochrony i Zaopatrzenia Ludności KOK. Konsultacje te miały charakter całościowy, tzn. dotyczyły całości problematyki metod i sposób planowania rozśrodkowania ludności, ich zalet i mankamentów, do szczegółów typu formy i

treści dokumentów planistycznych włącznie. Ponadto przeprowadzono w różnych innych urzędach i instytucjach szereg konsultacji cząstkowych. Te z kolei konsultacje miały na celu poznanie, albo pewnych niezbędnych szczegółów, dotyczących stosowanych metod pracy, albo poznanie warunków ich pracy i możliwości, a to z myślą o propozycji nałożenia na nie określonych, dodatkowych zadań i obowiązków. Takie konsultacje przeprowadzono na przykład w Biurze Ewidencji i Ruchu Ludności oraz Sztabie Wojskowym DRN Żolibórz, a także wybranych ADM tej dzielnicy, w Powiatowym Sztabie Wojskowym oraz Biurze Ewidencji i Ruchu Ludności Prezydium PRN w Pułtusku itd.

Na podstawie uzyskanego tą drogą materiału, po jego wstępnej analizie i selekcji, opracowano ćwiczenie, na temat "Rozśrodkowanie ludności m. Bydgoszczy i woj. bydgoskiego", które w kilku wersjach i parokrotnie przeprowadzono ze słuchaczami Akademii Sztabu Generalnego, uzyskując w efekcie sporo materiału doświadczalnego i eksperymentalnego.

W ramach pracy pod kryptonimem "ROZKŁAD" wydzielony zespół oficerów, w pracach którego brałem udział, opracował ponadto tzw. "Wzorcowy plan rozśrodkowania ludności", który bazując na doświadczeniach i metodach planistycznych stosowanych dotychczas, proponował rozwiązania całościowe, jako podstawę do ich analizy z myślą o automatyzacji poszczególnych zadań.

Niezależnie od tego w ramach gromadzenia i opracowywania materiałów źródłowych dokonano szczegółowej oceny przydatności i analizy literatury fachowej, krajowej i zagranicznej oraz zebrano sporo danych z ćwiczeń, prowadzonych z zakresu tematu przez różne ogniwa systemu OTK.

Zebrane materiały posiadają różną wartość użytkową.

Nader wartościowymi wydają się być materiały, dotyczące systemu i metod planowania rozśrodkowania ludności, stosowana w wyżej wymienionych województwach i tam uzyskana. Jednakże mimo to wyciągnięte z nich wnioski powinny być traktowane z rezerwą, gdyż nie zostały one sprawdzone na ćwiczeniach z ludnością.

Materiały i wnioski wyciągnięte z przeprowadzonych ćwiczeń mają też ograniczoną wartość użytkową. Wynika to z tego, że w ćwiczeniach z udziałem ludności rozśrodkowanie przeprowadzano tylko wycinkowo /np. tylko załóg zakładu pracy/, sprawdzano natomiast funkcjonowanie poszczególnych punktów pracy i ogniw systemu, ale organizowano je w warunkach idealnych. Nie zakładano natomiast nigdy sprawdzenia generalnych założeń czy metod planistycznych. Wnioski z tych ćwiczeń są więc cenne, ale wymagają weryfikacji i dość ostrożnych ocen.

Literatura przedmiotu jest bardzo różnorodna o różnym stopniu przydatności. Dla lepszego jej wykorzystania w pracy, trzeba było podzielić ją na trzy grupy:

- grupa pierwsza - literatura dotycząca analizy celowości rozśrodkowania ludności;
- grupa druga - literatura dotycząca planowania rozśrodkowania ludności;
- grupa trzecia - literatura dotycząca planowania przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.

Literaturę grupy pierwszej reprezentuje dość pokaźna ilość publikacji. Wydane prace mają różny charakter i różną wartość.

Część ich pisana była na poparcie koncepcji lansowanych w danym państwie bez krytycznej oceny czynników przemawiających za lub przeciw rozśrodkowaniu. Takie prace mają charakter subiektywny, a w toku analizy prowadzą do jednostronnych wniosków.

Większość publikacji ma charakter uogólniający, rozpatrujący rozśrodkowanie ludności i ochronę na miejscu, bez powiązania z całością systemu obrony kraju, bez analizy czynników pochodnych, a mających pośredni wpływ na rozśrodkowanie /manewr siłą roboczą, zaopatrzenie, zakwaterowanie, obciążenie sieci komunikacji itp/.

Analizując opracowywane i przerobione ćwiczenia na mapach na szczeblu kraju i województw nigdzie nie znalazłem wniosków dotyczących potrzeb rozśrodkowania ludności czy zakresu rozśrodkowania.

Wśród opracowań jest szereg pozycji wartościowych, uwzględniających czynniki przemawiające za rozśrodkowaniem i przeciw niemu, dociekające dogłębnie skutków tych przedsięwzięć, uwzględniających zagrożenie, system administracyjny kraju okresu pokojowego i wojny, skutki psychologicznej możliwości ukrycia na miejscu itp.

Największą uwagę zwróciłem na oficjalne materiały źródłowe znajdujące się w Dziale Ochrony i Zaopatrzenia Ludności KOK oraz WKO i PKO w przekonaniu, że właśnie te materiały dadzą podstawę do określenia potrzeb i zakresu rozśrodkowania ludności.

Materiały te niestety pozwalają jedynie na wyciągnięcie uzasadnionego wniosku co do potrzeby rozśrodkowania ludności, nigdzie natomiast nie mogłem znaleźć materiałów któreby uzasadniały zakres operacji rozśrodkowania. Z opracowanych planów rozśrodkowania ludności wynika, że dane szacunkowe dotyczące zakresu rozśrodkowania przyjmowano raczej bez jakichkolwiek uzasadnień.

Cennym natomiast źródłem wydają się być wypowiedzi osób oficjalnych, dotyczące obecnego budownictwa schronowego w Polsce i planów w tej dziedzinie na przyszłość, co pozwoliłoby na wyciągnięcie zasadniczych wniosków, dotyczących potrzeb i zakresu rozśrodkowania.

Cenną okazała się również konsultacja uzyskana przez autora w ZSRR w sztabie "Graždańskoj oborony" dotycząca między innymi poglądów na potrzeby i zakres rozśrodkowania ludności w ZSRR.

Analizując materiały tej grupy wydaje się, że rozśrodkowanie ludności aglomeracji zagrożonych będzie procesem trudnym, ale koniecznym. Można się tu posłużyć sformułowaniem M. Roux. Obrona cywilna, s.65 "Nikt nie wie, czy przesiedlenie /rozśrodkowanie/ - to nieszczęście naszych czasów - przy prawie zupełnym braku we wszystkich nieomal krajach "obrony na miejscu", nie stanie się najpewniejszym środkiem dla ocalenia milionów ludzi".

Ujemną właściwością opracować teoretycznych z tego zakresu jest to, że rozwiązania proponowane przez poszczególnych autorów odnoszą się do warunków, możliwości i potrzeb własnych państw i uwypuklają szczególnie dodatnie cechy lansowanych i przyjętych teorii, umniejszając rolę i znaczenie teorii przeciwstawnych. Rozpatrując szereg prac przemawiających za i przeciw rozśrodkowaniu i uogólniając wnioski należy stwierdzić, że:

- państwa, które mając sprzyjające warunki do rozśrodkowania ludności /rzadkie i - co szczególnie ważne - nierównomierne zaludnienie; nierównomierne rozłożenie obiektów "opłacalnych dla uderzeń przeciwnika"/- czynią szereg przedsięwzięć w tym zakresie - w skali określonej do własnych możliwości i potrzeb;
- państwa, które nie posiadają warunków do rozśrodkowania ludności - lansują "obronę na miejscu".

Przyjmując w naszych warunkach konieczność prowadzenia rozśrodkowania ludności, jako jednego z elementów jej ochrony, z przestudiowanych materiałów w tym przedmiocie wynika, że:

- rozśrodkowanie ludności powinno być zaplanowane i organizacyjnie przygotowane w okresie pokojowym oraz powinno uwzględniać w zależności od zaistniałej sytuacji i warunków możliwości podejmowania decyzji odnośnie tego, kogo objąć rozśrodkowaniem?, w jakim zakresie dokonać operacji rozśrodkowania?;
- rozśrodkowanie ludności zwiększa tylko szanse przeżycia, ale nie gwarantuje jej pełnego bezpieczeństwa, ponieważ pozornie najbardziej "bezpieczne" rejony mogą w pewnych warunkach także znaleźć się w strefie wybuchów i silnych skażeń;
- ludność, która pozostaje w miastach i rejonach zagrożonych powinna mieć przygotowane dla "ochrony na miejscu" pomieszczenia schronowe, a ponadto odpowiednio przygotowane piwnice i wszelkiego rodzaju inne pomieszczenia jako ukrycia pro-

wizoryczne, ale dające szansę ochrony przed niszczącym działaniem wybuchów jądrowych, a szczególnie przed skażeniami.

Opracowując literaturę grupy drugiej dotyczącej planowania rozśrodkowania ludności zapoznałem się z szeregiem materiałów teoretycznych, ale głównie z szeregiem zarządzeń, przepisów i oficjalnych ustaleń, a ponadto miałem możność wglądu w opracowane przez województwa, powiaty, miasta i dzielnice aktualne plany rozśrodkowania ludności. Uwzględniłem także relacje osób związanych bezpośrednio i pośrednio z opracowywaną problematyką i wykorzystałem konsultacje w zainteresowanych instytucjach. Największą uwagę zwróciłem na materiały, dotyczące istniejących aktualnie planów rozśrodkowania ludności.

Z materiałów i dokumentów dotyczących planowania rozśrodkowania ludności za granicą mimo usilnych poszukiwań nie udało się w pełni odtworzyć całościowego systemu oraz formy i treści planów, gdyż materiały obejmują problem wycinkowo, przedstawiając w zasadzie ogólne koncepcje planowania bez chronologicznego powiązania poszczególnych elementów rozwiązania.

Ogólnie rzecz ujmując poziom materiałów zagranicznych jest zróżnicowany. Poglądy i oceny w nich zawarte nie zawsze są pełne, często zaś sprzeczne i kontrowersyjne, co zresztą jest zrozumiałe. W konfrontacji jednak wzajemnie uzupełniają się i pozwalają wyrobić sobie pogląd na szereg problemów planowania rozśrodkowania ludności.

Mimo tych braków, analiza literatury dotyczącej planowania rozśrodkowania ludności, szczególnie w takich państwach, jak: Francja, Anglia, Szwecja, Norwegia i inne nasuwa zasadniczy i generalny wniosek, że wszystkie opracowywane plany rozśrodkowania ludności przywiązane są imiennie do ludzi podlegających przemieszczeniu oraz zakładają zorientowanie całego społeczeństwa, a szczególnie zainteresowanych już w okresie pokojowym co do tego, czy podlegają rozśrodkowaniu, jak ono będzie przebiegać i dokąd będą przemieszczani.

Dokumentacja i materiały, dotyczące planowania rozśrodkowania ludności w naszym kraju, a dostępne autorowi, pozwoliły na sformułowanie zasadniczego wniosku, nakierowującego na po-

trzebę odpowiedniego skupienia wysiłku w zakresie tematu. Mianowicie plany rozśrodkowania ludności, aktualnie istniejące w naszym kraju, nie są przywiązane "imiennie" do ludności podlegającej przemieszczeniu, a są oparte o dane "szacunkowe", to jest zakładają ogólnie określony procent, a raczej pule ludności, która ma opuścić zagrożone miasta /aglomeracje/.

Nie uwzględniają one potrzeb nieuchronnego - jak uczy doświadczenie - manewru siłą roboczą, nie są powiązane z planami mobilizacyjnymi. Mają charakter sztywnych ustaleń, nie pozwalających na szybkie dostosowywanie zamierzeń do szybko zmieniających się warunków. Pozbawiają więc kierownictwo państwa - w istocie i w tym zakresie - swobody decyzji, ograniczając ją wyłącznie do wyboru: rozśrodkowywać - lub nie.

Metoda planowania "szacunkowego" ma szereg istotnych braków. Plany, nie ustalające imiennie osób podlegających rozśrodkowaniu, są w rzeczywistości nie wykonalne. Rzecz w tym, że decyzja co do wyznaczeń imiennych jest konieczną - zostawiając ją "na godzinę grozy" z góry trzeba przewidzieć, że albo nie będzie powzięta w ogóle, albo będzie powzięta niewłaściwie, żywiołowo i stanie się źródłem chaosu. Plany "szacunkowe" nie dają możliwości doprowadzenia niezbędnych informacji do zainteresowanych, bez tego zaś oraz bez akceptacji tych zamierzeń przez ludność - realizacja planów "szacunkowych" może doprowadzić do tego, że rozśrodkowywane miasta opuszczą nie ci, którzy są "zbędnymi ekonomicznie", a wręcz przeciwnie - ludzie niezbędni zaangażowani obronnie. Jakkolwiek kontrola władz w tym zakresie jest przy tym prawie niemożliwa. Wreszcie trudność ostatnia: plany opracowane metodą "szacunkową" utrudniają, a może nawet uniemożliwiają prowadzenie ewidencji ruchu przemieszczanej ludności, a z tym ściśle związane są sprawy ewidencji rezerw ludzkich dla wojsk, oddziałów zmilitaryzowanych, zakładów pracy itp.

Z całokształtu analizy literatury omawiającej planowanie rozśrodkowania za granicą /szczególnie we Francji i Anglii, zbliżonych pod względem demograficznym i geograficzno-fizycznym do Polski/ oraz w naszym kraju ponadto wynika, że:

a/ planowaniem obrony kraju przed BMR, a w tym także rozśrodkowaniem ludności powinien zajmować się zawodowo, a więc wyspecjalizowany organ międzyresortowy, działający na zasadach ścisłej współpracy i przy pomocy wszystkich innych resortów, stosownie do skali ich zainteresowań;

b/ planowanie jest procesem ciągłym, wymagającym sukcesywnego unowocześniania i doprowadzania zmian do wiadomości zainteresowanych.

Te zasadnicze, a jednocześnie najogólniejsze wnioski z materiałów źródłowych i literatury przedmiotu, traktującej o metodach planowania rozśrodkowania ludności, mające - w moim przekonaniu - rangę hipotez, stały się w dalszej pracy badawczej podstawą wszelkich rozważań i dążeń.

Literatura grupy trzeciej, dotycząca planowania przyjęcia rozśrodkowanej ludności, w stosunku do pierwszych dwóch grup ma największe luki, jest z reguły wycinkowa, nie zawierająca analizy ani oceny podawanych faktów.

Opracowując powyższe zagadnienia starałem się, w miarę możliwości wykorzystać ogólne publikacje, czasopisma, broszury, dokumenty, dyrektywy itp.

Główny wysiłek skierowałem jednak na przestudiowanie materiałów uzyskanych w terenie oraz ćwiczenia na mapach, a także ćwiczeń pozaakademickich. Przeprowadziłem szereg konsultacji i dyskusji na powyższy temat z ludźmi bezpośrednio w tym zaangażowanymi.

Zebrane materiały, odzwierciedlające poglądy w państwach zachodnich, w krajach obozu socjalistycznego /konsultacje w ZSRR/ oraz w naszym kraju, pozwalają uogólnić podstawowe i niezbędne czynności planistyczne w tym zakresie.

Proponowane w niniejszej pracy rozwiązania nie są więc narazie zweryfikowanymi w praktyce. Będą one poddawane weryfikacji, w ramach pracy "ROZKŁAD" w ciągu 1970-71 r. oraz lat następnych, w których to pracach autor bierze udział.

Rozprawa ma charakter wybitnie użytkowy, daje ona zainteresowanym ogniwom administracji państwa gotowy materiał,

mający nawet zewnętrznie charakter ustaleń typu wręcz instrukcyjnego, łatwy w posługiwaniu się i względnie pełr Pełna i kompleksowa weryfikacja, jako ostatni etap pracy naukowej może i z pewnością zmusi do wprowadzenia pewnych zmian i uzupełnień, ale na podstawie weryfikacji wstępnej można mieć nadzieję, że zasadnicza koncepcja i szkielet modelu odpowiada wymogom, warunkom oczekiwaniom i nadziejom.

Udostępnienie autorowi materiałów źródłowych, dyrektyw, publikacji itp. oraz stworzenie warunków i pomoc w dotarciu do zainteresowanych tą problematyką ludzi, przyczyniło się w dużej mierze do poznania zagadnienia i umożliwiło opracowanie niniejszej rozprawy.

Wszystkim, którzy okazali mi pomoc i życzliwe zainteresowanie składam tą drogą serdeczne podziękowanie, a szczególnie: Pułkownikowi prof. Andrzejowi MADEJSKIEMU za kierownictwo naukowe i pomoc przy rozwiązywaniu poszczególnych problemów badawczych. Pułkownikowi dypl. Pawłowi GLIŃSKIEMU za udostępnienie materiałów dotyczących rozśrodkowania ludności oraz za cenne uwagi szczególnie natury fachowej.
Pułkownikowi dypl. mgr Danielowi KUBAJEWSKIEMU za wymianę poglądów i szeroką dyskusję oraz uwagi natury teoretycznej. Dziękuję Kolegom z Katedry OTK, których życzliwy i krytyczny stosunek pomógł mi w rozwiązywaniu problematyki badawczej oraz stworzył warunki do podjęcia i zrealizowania pracy.

1. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZŚRODKOWANIA LUDNOŚCI

1.1. Potrzeby rozśrodkowania ludności

Analizując potrzeby rozśrodkowania ludności należy rozpatrzyć wszystkie czynniki, zarówno te które przemawiają za rozśrodkowaniem, jak i przeciw niemu.

1.1.1. Czynniki przemawiające za rozśrodkowaniem ludności

Zagrożenie PRL uderzeniami klasycznymi i bronią masowego rażenia jest głównym czynnikiem, zmuszającym do szukania sposobów ochrony społeczeństwa.

Zapewnienie ochrony ludności miast /aglomeracji/ zagrożonych można osiągnąć przez:

- ukrycie ludności w schronach;
- rozśrodkowanie ludności;
- połączenie obu sposobów, tj. ukrycie części ludności w schronach przy jednoczesnym rozśrodkowaniu reszty ludności.

Współcześnie wyróżnić można w świecie dwie podstawowe koncepcje rozwiązań w dziedzinie ochrony ludności.

1/ Państwa, które nie mają odpowiednich warunków do rozśrodkowania ludności ze względu na duże jej zagęszczenie oraz zagęszczenie obiektów opłacalnych na uderzenia BMR, a z drugiej strony ze względu na małe terytoria - zamierzają w zasadzie oprzeć ochronę ludności o system budownictwa schronowego. Koncepcja ta znajduje swój wyraz w głównej zasadzie "Nie ruszać się w miejsca".[x/]

2/ Państwa o mniejszej gęstości zaludnienia oraz co szczególnie ważne - nie równomiernie zaludnione /ZSRR, Węgry, Szwecja,

---

x/ - J.Hodsoll, Civil Emergency. Planning, Jurnal of the Royal United Service Institution, listopad 1961 r.
- F.Reine, Les abris au Danemark, Protektion Civile 80/61 s. 19.
- Georg Bonsch, Das Aufenthaltsregelungsgesetz. Zivilschutz, styczeń 1963 r., s. 10-13.

Francja, Wielka Brytania/ stosują zasadę rozśrodkowania miast i aglomeracji zagrożonych, na skalę dostosowaną do warunków lokalnych.

W naszym przypadku, dążąc do skonkretyzowania czynników przemawiających za rozśrodkowaniem ludności na bazie potencjalnego zagrożenia PRL, należy przeanalizować istniejące ku temu warunki ekonomiczne, demograficzne i geograficzno-fizyczne.

1.1.1.1. Aktualnie w naszym kraju, w dużych, szczególnie zagrożonych miastach znajdują się schrony i ukrycia, o różnym stopniu utrzymania, przydatności, będące pozostałościami z minionej wojny i zbudowane po wojnie, dla około 10% mieszkańców. Podjęcie zadania rozbudowy schronów dla wszystkich mieszkańców jest z ekonomicznego punktu widzenia praktycznie niemożliwe. Wielkim nakładem starań i wysiłków udałoby się być może rozwinąć budownictwo schronowe na skalę pozwalającą uzyskać powierzchnię schronową dla około 25% mieszkańców miast największych i najbardziej cennych ze względu na potencjał ludzki.[x/]

Również w szeregu innych państwach nawet bardzo zamożnych problem budownictwa schronowego nie został do dziś rozwiązany.

Specjaliści obrony cywilnej Wielkiej Brytanii obliczyli, że program budowy schronów o specjalnie dobranej konstrukcji dla połowy ludności kosztowałby około 4 miliardy funtów. Jednocześnie trzeba stwierdzić, że dotychczasowy łączny budżet obrony cywilnej tego kraju wynosił 15 mln funtów.[xx/]

Bolesław Chocha w swojej książce Obrona Terytorium Kraju stwierdza: "Nie ma dziś kraju na świecie, łącznie z dwoma mocarstwami atomowymi ZSRR i Stanami Zjednoczonymi, który byłby w stanie wybudować dla całej swej ludności schrony wytrzymujące działanie wybuchu w centralnej strefie rejonu porażenia".[xxx/] Następnie autor stwierdza: "Mimo swej niedoskonało-

---

x/ Z przemówienia Wicepremiera Olewińskiego na dorocznej odprawie kierowniczej kadry OTK - 3.02.1970 r.
xx/ Przegląd TOPL, nr 5/63 s.64.
xxx/ Bolesław Chocha. Obrona terytorium kraju, s. 150.

ści schrony nie są bezwartościowym środkiem ochrony. W centralnej strefie atomowego rejonu porażenia mogą one nie zapewnić bezpieczeństwa, w innych strefach z pewnością - tak".[x/]

Można tu posłużyć się wynikami badań prowadzonych przez L. Chassin, który stwierdza, że strefy wśród ludności będą uzależnione w stopniu bardzo wysokim od poczynionych w tej dziedzinie kroków zapobiegawczych. Tak więc w milionowym mieście, na które zrzucona zostanie bomba termojądrowa o sile 2 MT, będzie:

- w wypadku nie ogłoszenia alarmu, braku schronów i ewakuacji /rozśrodkowania/: 430.000 zabitych, 320.000 ocalałych;
- przy ogłoszeniu alarmu, zastosowaniu schronów i bez ewakuacji /rozśrodkowania/: 100.000 zabitych, 180.000 rannych, 720.000 ocalałych;
- przy alarmie pozwalającym na częściową ewakuację /rozśrodkowanie/ i przy wykorzystaniu schronów: 20.000 zabitych, 70.000 rannych i 910.000 ocalałych.[xx/]

Mając powyższe na uwadze szereg państw przygotowało ochronę zagrożonej ludności na skalę dostosowaną do lokalnych warunków. Na przykład plan szwedzkiej obrony cywilnej przewiduje z chwilą wybuchu wojny, lub w przypadku realnej groźby jej wybuchu, ewakuację 3.500.000 ludzi na ogólną liczbę 7.500.000 wszystkich mieszkańców Szwecji. Ocenia się, że w wypadku nagłego ataku około 2.500.000 Szwedów będzie mogło znaleźć schronienie w podziemnych schronach.[xxx/]

Brytyjski rząd ogłosił plan ewakuacji ludności z terenów przemysłowych. Przewiduje się dobrowolną ewakuację 9.500.000 osób, czyli 43% ludności przeludnionych terenów.[xxxx/]

---

x/ Tamże, s.151.
xx/ L.Chassin, Defense aerienne du territire L. "Aviation Nourelle".
xxx/ K.Sukiennik. Problemy ewakuacji w państwach skandynawskich. Myśl Wojskowa 1966 r. nr 9, s. 72-85.
xxxx/ K.Sukiennik. Ewakuacja i rozśrodkowanie ludności. Myśl wojskowa 1966 nr 6, s. 65-78.

We Francji plany obrony, przez "oddalenie" to jest przez rozśrodkowanie ludności, obejmują około 10.000.000 osób, do czego dochodzą osoby /pracownicy administracji, młodzież szkolna itp/ ujęte w odrębnych planach rozśrodkowania.

Reasumując zagadnienia ochrony ludności w oparciu o system budownictwa schronowego i rozśrodkowanie można stwierdzić, że: s t o s o w a n i e j e d n e g o z t y c h s y s t e m ó w n i e r o z w i ą z u j e p r o b l e m u o c h r o n y l u d n o ś c i w P o l s c e. Właściwe rozwiązanie, sprawnie i w odpowiednim czasie przeprowadzone rozśrodkowanie części mieszkańców z miast i aglomeracji zagrożonych uderzeniami jądrowymi daje ogromną szansę uniknięcia olbrzymich strat w ludziach. Ludność pozostająca na miejscu /niezbędna ekonomicznie i zaangażowana obronnie/ musi dysponować odpowiednimi schronami i ukryciami.

Z zagrożeniem PRL wiąże się szereg pochodnych czynników, niemniej ważnych, a mających bezpośredni lub pośredni wpływ na rozwiązanie ochrony ludności.

1.1.1.2. Jednym z takich czynników jest przekrój demograficzny aglomeracji zagrożonych, który powinien nam wskazać kogo będziemy ewakuować w ramach rozśrodkowania.

Dla ustalenia ilości osób, które należy zakwalifikować do rozśrodkowania konieczne jest uwzględnienie przede wszystkim:

- obronnych potrzeb osobowych frontu zewnętrznego i wewnętrznego;
- potrzeb zatrudnienia /w produkcji, działalności usługowej, administracyjno-funkcjonalnej itp/.

Ogólnie biorąc, ludność aglomeracji zagrożonych można podzielić na dwie podstawowe grupy. Pierwsza grupa to ludność "ekonomicznie niezbędna", druga grupa - to ludność

"ekonomicznie zbędna".[x/]

Przy określeniu ludności podlegającej rozśrodkowaniu należy szczególnie brać pod uwagę dzieci i młodzież do lat 16 oraz "zbędne ekonomicznie" osoby dorosłe w wieku: mężczyźni - powyżej 65 lat, kobiety powyżej 60 lat, a ponadto:

- osoby o przejściowej niezdolności do pracy ze względu na aktualny zły stan zdrowia;
- osoby o zupełnej niezdolności do pracy ze względów zdrowotnych;
- opiekunowie nieletnich i ułomnych w ramach rodzin.

Dodać tutaj należy konieczność ewakuacji zakładów opieki społecznej wraz z personelem opiekuńczym i pomocniczym.

Orientacyjnie, w zakładanych planach przyjmuje się, że "zbędna" ludność będzie stanowiła około 50% aktualnego stanu zamieszkania danych miast. Konkretnych, pełnych danych brak, ze względu na brak planów działalności wojennej w sferze produkcji, usług itp.

1.1.1.3. Ewentualna wojna ściśle wiąże się z możliwością stosowania środków "psychologicznego" oddziaływania przeciwnika na obszar PRL. Wszechstronny atak propagandy wroga będzie zmierzał między innymi do wywołania paniki w wojsku i wśród ludności cywilnej.

Współczesna treść pojęcia "panika wojenna" obejmuje po pierwsze - panikę w oddziałach wojskowych, będących grupami sformalizowanymi i wysoce zorganizowanymi oraz po drugie pa-

---

x/ Przez określenie ludności "ekonomicznie niezbędnej" należy rozumieć nie tylko osoby zatrudnione w zakładach produkcyjnych /przemysłowych/ danego miasta, ale również osoby, zajmujące odpowiednie stanowiska w aparacie państwowym, usługach itd, których obecność na terenie miasta jest niezbędna. Trzeba przy tym zwrócić uwagę na to, że zatrudnienie pokojowe nie jest tu czymś wiążącym - konieczne jest opracowanie planów działalności wojennej i oparcie się o wskaźniki i ustalenia tych planów /część instytucji, zakładów itp. może być zamknięta, zmienić profil działalności, technologię itp/.

nikę ogarniającą różnorodne zbiorowiska ludności cywilnej.x/ Panika wśród ludności cywilnej, szczególnie wybuchy jej w połączeniu z masową ucieczką z miast zagrożonych, a przede wszystkim miast dużych, przy braku odpowiedniej organizacji może stać się dla niej tragiczną w skutkach, a w rezultacie zablokować ulice, drogi, co uniemożliwi ruchy operacyjne wojsk, dowóz, ewakuację itp.xx/

Przeciwdziałanie tym zjawiskom jest koniecznością dyktowaną dobrem społeczeństwa i kraju. Jeżeli istnieje prawdopodobieństwo niekontrolowanej, żywiołowej i panicznej ucieczki,to należy zapewnić tym masom ludności zagrożonych aglomeracji /szczególnie "ludności zbędnej ekonomicznie" i niezaangażowanej obronnie/ możność zorganizowanego ich opuszczenia i osiedlenia się na obszarach względnie bezpiecznych. Drugim niemniej ważnym przedsięwzięciem w tym zakresie powinno być powszechne szkolenie ludności, które w końcowej swojej fazie powinno doprowadzić imiennie do każdego obywatela - co ma robić na wypadek zagrożenia i wojny.

---

x/ Stanisław Konieczny: Panika wojenna Seria XII, s. 95-96.

xx/ - Bolesław Chocha: Obrona terytorium kraju, s. 161.
- Stanisław Konieczny: Panika wojenna seria 12, s. 107, 95-96, 135-137, 1409142.
- F.O.Miksche, Uwaga broń atomowa, W-wa 1958, s. 201-202.
- M.Roux: Obrona cywilna, s. 57-68.
- A.Sundelin: Evacuation or protection IV. Konferencja międzynarodowej organizacji obrony cywilnej /O.I.P.C./; nr 19/61, s. 1-9.
- J.Rommel. Za honor i Ojczyznę, W-wa 1958, s. 71,144.
- Ch.de Gaulle. Pamiętniki wojenne. t.1, W-wa 1967, s.52.
- Historia Wielkiej Wojny Narodowej t.3, s.298.
- /Historia Wielkiej Wojny Narodowej/.
- D.Lubiński Reporterskie /zamaskowane ścieżki/
- Trybuna Ludu z 15.4.65 r.

W sformułowaniu podanym przez płk.dr. Kowperta "Panika jako zjawisko wojenne - szkic psychologiczny, W-wa 1926 r. Znajdujemy taką definicję: Panika jest to nagły, nieoczekiwany i gwałtowny wybuch silnego strachu zbiorowego, charakteryzujący się krótszym lub dłuższym zamroczeniem świadomości, a powodujący szalone ucieczki, spowodowany rzeczywistym lub urojonym niebezpieczeństwem, w każdym jednak wypadku znacznie przesadzonym.

Powodzenie tych przedsięwzięć, mających na celu zapobieżenie chaosowi i panice wśród ludności zależeć będzie w zasadniczej mierze od zrozumienia, że tylko planowane i organizacyjnie ujęte ruchy ludności zapewnią maksimum bezpieczeństwa.

1.1.1.4. Przygotowanie kraju do wojny obejmuje również, między innymi, przestawienie gospodarki na tory wojenne, a to oznacza konieczność rozwijania pewnych gałęzi gospodarki kosztem innych, zmusza do zaangażowania w produkcji także tej części ludności, która w okresie pokojowym nie była zatrudniona oraz do przerzutu siły roboczej. Na przykład w rolnictwie - pobór młodych rolników do sił zbrojnych, wstrzymanie lub radykalne ograniczenie dostaw paliw, pobór ciągników - wszystko to spowoduje niewątpliwie niedobór siły roboczej na roli. Z drugiej strony występuje konieczność mobilizacji zasobów ludzkich dla utrzymania dużych armii. Przedsięwzięcia te i warunki zmuszają państwa do szerokiego stosowania manewru siłą roboczą z jednych ośrodków do innych i z jednych do innych obszarów, a to zbiega się czynnościowo z rozśrodkowaniem ludności i w tym wypadku powinno być zrealizowane w ramach wspólnej operacji.[x/]

1.1.1.5. Polska jest krajem o średniej gęstości zaludnienia /nieco ponad 100 osób na km^2/, ale o znacznej jego nierównomierności. Gęstość zaludnienia miast, szczególnie wojewódzkich sięga często, a nawet przekracza 3.000 osób na 1 km^2, a są przy tym obszary o gęstości nawet 40 i mniej osób na 1 km^2 powiat PISZ - 27 osób na 1 km^2, powiat LESKO - 15 osób na 1 km^2, województwo olsztyńskie 46 osób na 1 km^2, a koszalińskie 43 osoby na 1 km^2. Wskazuje to na możliwość i celowość zastosowania metody ochrony ludności przez rozśrodkowanie.

---

x/ Praca "Rozkład" część I, s. 18.

1.1.1.6. Rozmieszczenie na obszarze PRL obiektów "Opłacalnych" dla uderzeń przeciwnika jest nierównomierne; skupione są one w miastach dużych oraz wzdłuż biegu większych rzek.

Szczególnie zagrożonymi obszarami jak należy oczekiwać będą:

a/ rubieże wytyczone biegiem dużych i średnich rzek Polski, a szczególnie Bugu i Narwi, Wisły i Sanu, Warty i Noteci oraz Odry i Nysy Łużyckiej;

b/ obszary, na których występują szczególnie ważne węzły komunikacji kolejowej i drogowej, a przede wszystkim Górny Śląsk, warszawsko-łódzkiego węzła drogowego oraz miast: Szczecina, Poznania, Wrocławia, Bydgoszczy , Częstochowy, Krakowa, Białegostoku, Lublina i Rzeszowa;

c/ rubież wytyczona przez granicę polsko-radziecką, na której znajdzie się łańcuch stacji przeładunkowych oraz rejony portów morskich, szczególnie Trójmiasta i Szczecina. Zagrożenie przemysłu z racji jego rozlokowania również będzie prawdopodobnie rozkładało się nierównomiernie. Szczególnie duże prawdopodobnie będzie zagrożenie przemysłu w rejonach: Górny Śląsk, okręg warszawski, Trójmiasto, Poznań, Wrocław, Lublin, a ponadto COP rejon Gór Świętokrzyskich, Elbląg.

Wreszcie należy uwzględnić zagrożenie obiektów czysto wojskowych i zgrupowań wojsk operacyjnych, przechodzących lub rozlokowanych na obszarze PRL. Prawdopodobnie będzie się ono koncentrowało głównie na obszarach zajmowanych przez wojska oraz na rubieżach, pozwalających przeciwnikowi uzyskać duże efekty najniższym kosztem.

Do obszarów tych należą szczególnie strefy przyległe od wschodu do rubieży wodnych, przede wszystkim zaś Wisły oraz Odry. Ponadto obszar Zachodniej Polski jest obszarem prawdopodobnych rejonów ześrodkowania głębokich operacyjnych oraz strategicznych odwodów ZSRR, Polski a nawet NRD.

Powyższe fakty przemawiają za potrzebą prowadzenia operacji rozśrodkowania ludności PRL.

Z rozpatrywanych dotychczas czynników - jednoznacznie wypływa ogólny wniosek: w warunkach Polski można i należy prowadzić operacje rozśrodkowania ludności zbędnej ekonomicznie i nieżaangażowanej obronnie, a dla ludności pozostającej stworzyć warunki do przetrwania na miejscu /budowa schronów, ukryć/.

1.1.2. Czynniki ograniczające celowość i możliwość rozśrodkowania

1.1.2.1. Jeśli decydujemy się rozśrodkowywać ludność z aglomeracji zagrożonych to pozbawiamy ją tym samym w dużej mierze ochrony przed promieniowaniem. Nowoczesne budowle w miastach są łatwiejsze do przystosowania i dają większą szansę ochrony przed opadami promieniotwórczymi, niż zabudowa na wiejskich w zasadzie obszarach przyjmujących. Co prawda bezpośrednimi uderzeniami bronią jądrową zagrożone są głównie miasta, ale pozostają skażenia. Nie możemy dokładnie przewidzieć ewentualnego rozłożenia się tych stref na cały okres wojny. Może się zdarzyć, że najbardziej "bezpieczne" obszary, mogą się znaleźć w strefach silnych skażeń.x/

Rozśrodkowanie nie eliminuje więc konieczności rozbudowy ukryć dla całej ludności, choć pozornie mogłoby to się tak wydawać. Cały obszar kraju może być zagrożony skażeniami, cała więc ludność /i nie tylko ludność/, niezależnie od miejsca pobytu, powinna mieć zapewnione ukrycia. Oszczędności w budowie schronów w przypadku rozśrodkowania polegają tylko na tym, że dla rozśrodkowywanych potrzebne będą nie schrony odporne na

---

x/ - M.Roux. Obrona cywilna s. 55-56.
- Bolesław Chocha. Obrona Terytorium Kraju, s. 148.
- A.Sundelin /Dyrektor Generalny Szwedzkiej Królewskiej Ochrony Cywilnej/. IV Konferencja Międzynarodowej Organizacji Obrony Cywilnej /O.I.P.C./ nr 19/61, s. 1-19.
- Die Kinder der stadte sollen im Falle eines nuklearen Kriegs evakviert werden. Luftschutz - Rundschau nr 5/63, s. 6.

nadciśnienie, a tylko ukrycia przeciwradiacyjne, które w najlepszym wypadku i w dość prymitywnej formie mogą wykonać mieszkańcy wsi i przesiedleni własnymi siłami i środkami.x/

1.1.2.2. Rozśrodkowanie ludności z zagrożonych aglomeracji spowoduje bezwzględnie określone istotne skutki w wielu dziedzinach i strefach życia społecznego i osobistego mieszkańców kraju. Wszystko zostanie zachwiane - rynek pracy, dystrybucja artykułów spożywczych, administracja, służba zdrowia i opieka socjalna, szkolnictwo itp.

Rozśrodkowanie prowadzi do rozdzielenia rodzin, opuszczenia miejsca stałego zamieszkania, a przez to obniżenia standardu życia w nowych warunkach. Wymaga ono organizacji transportu, przyjęcia i zakwaterowania, zaopatrzenia. Wszystko to - chociaż przewidziane będzie w najdrobniejszych szczegółach - może przekroczyć przewidywania przy innym rozwoju konfliktu, ulec zaburzeniom, prowadzącym do poważnego ryzyka zaburzeń wewnętrznych, szkodzących zarówno rozśrodkowaniu ludności jak i obronie kraju.

1.1.2.3. Trzeba też mieć na uwadze, że planowe i ujęte organizacyjnie przemieszczenie ludności w obliczu grożącej w każdej chwili katastrofy i przy dodatkowym oddziaływaniu psychologicznym przeciwnika może się przekształcić w potężny strumień uchodźców, którymi nie da się już kierować, a który poważnie ograniczy swobodę operacyjną sił zbrojnych i uniemożliwi administracji zaspokajanie potrzeb społeczeństwa i kierowanie życiem gospodarczym kraju.

1.1.2.4. Powinno się dążyć, aby rozśrodkowanie ludności było dokonane przed atakiem przeciwnika. Jednakże przedwczesne dokonanie rozśrodkowania, ze względu na jego trudno odwracalne skutki jest raczej niemożliwe. Należy więc zakładać, że operacja rozśrodkowania, o ile będzie zrealizowana, przypadnie raczej na okres bezpośrednio poprzedzający wybuch wojny oraz jej okres początkowy. Oznacza to, że zbiegnie się ona

---

x/ Praca "Rozkład" cześć I, s. 20.

z przedsięwzięciami przygotowawczymi do zbrojnego konfliktu /operacyjno-strategicznej/ rozwinięcie sił zbrojnych, przechodzenie gospodarki na tory wojenne, wzmożony tranzyt wschód-zachód itp./ oraz w atmosferze wojny.x/

1.1.2.5. Do czynników ograniczających celowość prowadzenia operacji rozśrodkowania należy zaliczyć warunki naturalne istniejące w Polsce.

Okres letni sprzyja rozśrodkowaniu ludności, okres wiosenno-jesienny jest nieco trudniejszy, a tylko niekiedy trudny /duża ilość opadów, wylewy rzek, duże wahania temperatury z przewagą niskiej/, ale okres zimowy jest już dla prowadzenia rozśrodkowania zdecydowanie bardzo trudny. Niskie temperatury, zawieje i zamiecie, krótki dzień. Warunki tego typu ograniczają wykorzystanie dróg i transportu zmuszają do przygotowania ciepłych pomieszczeń na poszczególnych punktach. Istnieją warunki sprzyjające powstawaniu chorób, epidemii,odmrożeń, a nawet przypadków zamarzania, które ograniczają możliwość rozśrodkowania chorych, ułomnych, kalek oraz rodzin z małymi dziećmi.xx/

1.1.2.6. Rozśrodkowanie ludności z miast zagrożonych jest przedsięwzięciem trudnym, wymagającym wyspecjalizowanych organów, przeszkolonych w okresie pokoju. Typowanie zespołów ludzkich,ich szkolenie i organizacja pracy wymaga ścisłego powiązania z innymi zadaniami okresu pokojowego i wojny. Organizacja tego przedsięwzięcia jest ogromna, wymagająca dużych nakładów finansowych, czasowych i osobowych.

Z rozpatrywanych powyżej czynników jednoznacznie wypływa ogólny wniosek:

---

x/ - Praca "Rozkład" cz.I, s. 21-22.
- A.Sundelin. IV Konferencja Międzynarodowej Organizacji Cywilnej nr 19/61, s. 1-9.

xx/ - Praca "Rozkład" cz. I, s. 26.

Rozśrodkowanie ludności zagrożonych aglomeracji będzie przedsięwzięciem niezmiernie trudnym i ryzykownym, wymagającym dokładnych, ale z drugiej strony elastycznych rozwiązań, umożliwiających - w zależności od powstałych sytuacji - szybkie powzięcie decyzji co do tego: czy rozśrodkowywać? w jakim zakresie? i kiedy? i sprawne jej zrealizowanie.

1.2. Możliwości rozśrodkowania ludności

Obszar Polski ze względu na nierównomierne usytuowanie obiektów opłacalnych na uderzenia przeciwnika, a szczególnie ze względu na nierównomierne zagęszczenie /duża gęstość zaludnienia, szczególnie w rejonach obiektów opłacalnych na uderzenia przeciwnika/, tworzą odpowiednie możliwości określenia rejonów względnie bezpiecznych.x/

Patrząc na istniejący podział administracyjny obszaru PRL, możemy stwierdzić, że większość województw obejmuje swymi granicami szereg rejonów względnie bezpiecznych. Jest jednak kilka województw np. katowickie, m.st. Warszawa, których obszary ze względu na usytuowanie i zagęszczenie obiektów opłacalnych na uderzenia przeciwnika, oraz dużą gęstość zaludnienia muszą szukać rejonów względnie bezpiecznych poza swoimi granicami administracyjnymi - w sąsiednich województwach. Dotyczy to również tych województw, których aglomeracje zagrożone nie leżą centralnie, a przy granicach sąsiednich województw, a niekiedy sąsiednich państw.

Aby móc ocenić możliwość dokonania rozśrodkowania ludności, należy przeanalizować potencjalną chłonność rejonów względnie bezpiecznych dla przyjęcia dodatkowej ludności.

---

x/ Za obszary względnie bezpieczne i jako takie nadające się do czasowego osiedlenia ludności przemieszczanej z zagrożonych miast w ramach ich rozśrodkowania, należy uznać - najogólniej rzecz biorąc - te obszary, które znajdują się poza zasięgiem rażącego działania przewidywanych uderzeń jądrowych przeciwnika.

Obszary wchłaniające przemieszczanych ludzi muszą zapewniać niezbędne warunki egzystencji i zaspokajać ich niezbędne potrzeby. Elementy wpływające na pojemność rejonu względnie bezpiecznego mogą być podzielone na "decydujące" i "pomocnicze". Decydującymi elementami dla danego rejonu są te, które przesądzają o pojemności, a których nie da się zmienić w krótkim czasie, lub gdy zmiana ich pociąga za sobą duże skutki ekonomiczne czy fizyczne.

Pomocniczymi elementami są te, które mogą być pewnym nakładem pracy czy odpowiednimi przedsięwzięciami natury administracyjnej zmienione.

Z zasady uważa się, że w naszych warunkach podstawowym elementem, decydującym o pojemności rejonów względnie bezpiecznych, są możliwości zakwaterowania[x/] i zaopatrzenia w wodę.

Takie elementy, jak możliwości wyżywienia, zaopatrzenia, zatrudnienia, zapewnienia opieki lekarskiej i bezpieczeństwa są niewątpliwie również istotne, ale raczej drugorzędne.[xx/] Przy odpowiednio przemyślanym i zorganizowanym

---

x/ Możliwości dokwaterowania limitowane są zasobami izb mieszkalnych i dopuszczalną gęstością zakwaterowania. Według danych zawartych w roczniku statystycznym za rok 1967 średnia krajowa gęstość zakwaterowania wynosi 1,53 osoby na izbę /w tym w miastach 1,41 i na wsi 1,63/. Na podstawie danych rocznika statystycznego gospodarki komunalnej i mieszkaniowej w 1965 roku/ tablica 1 i 45/ można ponadto w pewnym przybliżeniu kalkulować, że średnia krajowa powierzchni mieszkalnej, przypadającej na 1 osobę wynosi około 11,3 m^2 w tym na wsi około 9,7 m^2. Wydaje się, że dla celów rozśrodkowania przyjęta może być norma stosowana często ćwiczebnie - 4 m^2 na osobę napływową i 6 m^2 na stałego mieszkańca. Dodatkowo rozśrodkowaną ludność można zakwaterować w przystosowanych do tego celu szkołach, klubach, budynkach przedsiębiorstw, domach wypoczynkowych itp.

xx/ 1. Obszary wiejskie w zakresie możliwości sieci handlowej, usług oraz systemów zaopatrzenia w czystą wodę są w porównaniu z dużymi miastami wyraźnie upośledzone. Ilustrują to następujące dane, szczególnie w zestawieniu z faktem, że 50% ludności PRL zamieszkuje na wsi. Dane wzięte z rocznika statystycznego z 1967r. Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych - w miastach 551,3 ml/m^3 - na wsi 21,9 ml/m^3. Ilość punktów

c.d.str.31

wysiłku można je często doraźnie dostosować do potrzeb. Nie da się tego natomiast zrobić z zasobami powierzchni kwaterunkowej lub możliwościami zaopatrzenia w wodę. Nie oznacza to, że w szczególnych wypadkach czynniki drugorzędne nie mogą się wysunąć na czoło i zająć pozycje czynników decydujących i dyktujących rozwiązanie. Ewentualność taka istnieje i powinna być brana pod uwagę.

Realizacja rozśrodkowania ludności w dużym stopniu będzie uzależniona od możliwości posiadanego transportu, wydzielonych dróg kolejowych i samochodowych /najlepsze będą wydzielone do potrzeb sił zbrojnych/ co wpływa na terminowość rozśrodkowania, wynikającą z konieczności przemieszczenia ludności w bardzo ograniczonym czasie. Na podstawie powyższych wywodów można stwierdzić, że przy określaniu możliwości rozśrodkowania ludności należy wziąć pod uwagę następujące czynniki:

- wytypowane rejony względnie bezpieczne;
- zakwaterowanie, wodę, wyżywienie, zatrudnienie, zapewnienie opieki lekarskiej, zaopatrzenie w rejonach względnie bezpiecznych;
- posiadany transport;
- wydzielone drogi kołowe i kolejowe.

1.3. Podstawowe wnioski:

Rozśrodkowanie ludności zagrożonych miast i aglomeracji będzie przedsięwzięciem niewątpliwie trudnym, ale w określonej

---

c.d. ze str.30

sprzedaży - w miastach 116,019 - na wsi 68,994, liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży - w miastach 130 - na wsi 232, ilość zakładów gastronomicznych oraz bufetów i stołówek - w miastach 11,554 - na wsi 4.475, ilość miejsc w zakładach gastronomicznych - w miastach 708,339 - na wsi 26.250, stan zapasów towarów w milionach złotych - w handlu miejskim 39.657 - w handlu wiejskim 18.189.

2. Uwzględniając warunki zdrowotne i możliwości opieki medyczno-sanitarnej należy zdawać sobie sprawę, że pod względem służby zdrowia obszary rolnicze są w porównaniu z miejskimi wyraźnie upośledzone. W pięciu największych miastach PRL na 10 tysięcy ludności przypada średnio od 27,6 do 46,5 lekarza wobec 1,3 lekarzy dla przeciętnej krajowej, łóżek szpit. od 78 do 103 wobec 60 łóżek jako średniej krajowej. Nie wliczono tu ośrodków sanatoryjnych i wczasowych, szpitali, które zostaną dodatkowo rozwinięte ani przemieszczanych szpitali z miast zagrożonych.

skali koniecznym. Oznacza ono bowiem szansę i to w naszych warunkach w przypadku wojny jądrowej - jedyną szansę uratowania biologicznego życia narodu.

Z czynników określających "potrzeby" i "możliwości", z ich wzajemnego stosunku do siebie wynika zakres rozśrodkowania to jest ilość rozśrodkowanych aglomeracji, ilość /ewentualnie grup/ ludności oraz dokąd. W żadnym wypadku nie można dopuścić do tego, aby kierować się tylko potrzebami. W konsekwencji mogłoby to mieć nieobliczalne skutki.

Należy bezwzględnie zdawać sobie sprawę z tego, że czynniki określające "potrzeby" i "możliwości" są zmienne i zależą od zaistniałych warunków i sytuacji.

Ze względu na zmienność czynników określających "potrzeby" i "możliwości" rozśrodkowania ludności, a tym samym i jego zakres, konieczne staje się podejmowanie przez kierownictwo państwa decyzji co do tego, czy rozśrodkowywać ludność i w jakiej skali. Oznacza to, że rozśrodkowanie powinno być zaplanowane i organizacyjnie przygotowane w sposób umożliwiający podjęcie takiej decyzji w każdej - rozsądnie rozumianej chwili oraz jej zrealizowanie.

Celowość i konieczność rozśrodkowania musi być rozumiana i zaakceptowana przez same społeczeństwo. A więc należy wyjść z tą problematyką do szerokich mas narodu - prowadzić szeroką akcję wyjaśniania, przekonywania oraz przeszkolenia.

Całe społeczeństwo, a szczególnie zainteresowani muszą wiedzieć czy podlegają rozśrodkowaniu, jak będzie ono przebiegać i dokąd będą przemieszczani. Bez tego, opracowane plany są martwe. Pozostawienie tego na potem, oznacza, że cała praca planistyczna i organizacyjna poszła na marne, bo nie będzie mogła być zrealizowana.

W wypadku zagrożenia, czy ewentualnie w początkowym okresie wojny wszelkie ruchy ludności, jak manewr siłą roboczą, wyjazdy z zagrożonych miast do rodzin i znajomych powinny być realizowane w ramach wspólnej operacji rozśrodkowania ludności. Wynika stąd, że plany rozśrodkowania ludności powinny uwzględniać potrzeby indywidualne i opierać się o "wojenne" plany funkcjonowania gospodarki i aparatu państwowego.

2. PLANOWANIE ROZŚRODKOWANIA LUDNOŚCI

2.1. Wymagania i założenia wstępne systemu planowania rozśrodkowania ludności

Punktem wyjściowym wszystkich przygotowań obronnych, a w tym i przedsięwzięć w dziedzinie ochrony ludności są odpowiednie prace planistyczne oparte na przyjętych założeniach obronnych.

Zakres, stopień szczegółowości oraz metody planowania obronnego w ogóle, a w jego ramach i planowania dotyczącego rozśrodkowania ludności zależny jest między innymi od istniejącej bądź zakładanej struktury organizacyjnej, systemu zarządzania i kierowania państwem oraz obroną terytorium kraju.

Istniejąca struktura organizacyjna oraz system kierowania państwem i obroną terytorium kraju ulegają co pewien czas nowelizacji i udoskonaleniu. System planowania rozśrodkowania ludności, jak wynika z przeprowadzonej analizy, nie był dotychczas unowocześniany, pozostał więc w tyle i nie odpowiada stawianym współcześnie wymaganiom. Z perspektywy wprowadzenia w przyszłości systemu planowania opartego na automatycznym przetwarzaniu danych wynika konieczność opracowania takiej metody planowania rozśrodkowania ludności, która by umożliwiała szybkie i bez większych zakłóceń wdrożenie tego systemu w życie.

Przejście na nowocześniejszy system imiennego procesu planowania rozśrodkowania ludności jest zarówno możliwe jak i niezbędne. Możliwe, bo w obecnym systemie planowania obronnego kraju można określić konkretny przydział wojenny każdego obywatela oraz dlatego, że w pracach planistycznych można wykorzystać terenowe organa administracji państwowej. Niezbędne zaś jest to dlatego, że planowanie rozśrodkowania musi być konkretne i realne, zsynchronizowane i powiązane z rozwiązaniami i poczynaniami: militarnymi, organizacyjno-mobilizacyjnymi, gospodarczymi. Konieczne

jest opracowanie planów w szczegółach umożliwiających wyjście z nimi do społeczeństwa, a szczególnie do zainteresowanych z konkretnymi danymi: kto?, kiedy?, jak? i gdzie? będzie przemieszczony oraz zapewnienie kierownictwu państwa swobody decyzji. Jest to nie do osiągnięcia przy dotychczasowych sposobach planowania.x/

Konieczność dostosowania systemu planowania rozśrodkowania ludności do współczesnych wymagań i przygotowania do wprowadzenia w przyszłości systemu opartego na automatycznym przetwarzaniu danych powoduje, że przed zaprogramowaniem konkretnych rozwiązań w zakresie metod prac planistycznych konieczne jest ustalenie:

- wymagań odnośnie systemu planowania;
- założeń wstępnych systemu planowania rozśrodkowania ludności.

2.1.1. Wymagania systemu planowania rozśrodkowania ludności

Opracowany model systemu planowania rozśrodkowania ludności należy rozpatrywać w ścisłym powiązaniu z całością "operacji rozśrodkowania ludności".xx/ Wzajemna bowiem zależność poszczególnych elementów operacji rozśrodkowania ludności wpływa na konieczność ich uwzględnienia w precyzowaniu obowiązujących wymagań co do systemu planowania. Wymagania te ująć można w następującym zestawieniu:

1/ proponowany model musi uwzględniać planowanie imienne oparte na istniejących warunkach, stosowanych tradycyjnych metodach i systemach prac planistycznych dotyczących obronności kraju, gospodarki i administracji państwowej;

---

x/ Krytyczna analiza obecnego systemu planowania we wstępie pracy.

xx/ Pod pojęciem operacji rozśrodkowania ludności należy rozumieć trzy następujące rodzaje przedsięwzięć:
1/ planowanie rozśrodkowania ludności;
2/ przygotowanie rozśrodkowania ludności;
3/ przeprowadzenie rozśrodkowania ludności.

2/ planowanie rozśrodkowania ludności nie może być traktowane jako czynność jednorazowa, bo musi to być proces powtarzający się cyklicznie. Powtarzanie cykli powinno następować w określonym czasie np. raz na dwa lata w okresie pokoju, a w wypadku wprowadzenia stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa w miarę konieczności poczynienia niezbędnych uaktualnień;

3/ proponowany model musi ująć w jeden system planistyczny wszelkie ruchy ludności, rozśrodkowaniem zbiorowym i indywidualnym /wyjazdy ekonomicznie zbędnej i nie zaangażowanej obronnie ludności z miast i rejonów zagrożonych do rodzin i znajomych/ oraz manewrem siłą roboczą, wynikającym ze względów gospodarczych;

4/ metoda i treść planów oraz sposób przygotowania operacji muszą zapewnić kierownictwu politycznemu państwa stałe zachowanie pełnej swobody decyzji co do tego czy, kiedy i w jakim rozmiarze podjąć i zrealizować operację rozśrodkowania ludności;

5/ proponowany model planistyczny powinien uwzględniać wprowadzenie w przyszłości systemu automatycznego opartego na elektronicznym przetwarzaniu danych, szczególnie w zakresie:
- wspólnej koncepcji /założeń ogólnych zasad rozśrodkowania ludności;
- ustaleń chronologicznego przebiegu procesów planowania;
- zbierania ujednoliconych, rzeczywistych i niezbędnych danych oraz obiegu informacji;
- ujednolicenia zakresu prac i obowiązków organów planowania poszczególnych szczebli;
- przygotowania i wdrażania organów planowania;

6/ treść i metoda planowania muszą zapewnić w okresie pokoju imienne doprowadzenie do każdego zainteresowanego obywatela następujących danych:
- czy będzie rozśrodkowywany?
- kiedy będzie rozśrodkowywany?
- w jaki sposób będzie rozśrodkowywany?
- dokąd będzie rozśrodkowywany?

Przedstawione wymagania w odniesieniu do opracowywanego modelu ze względu na wielostronność powiązań i skomplikowany ich charakter nie będą stałe i ulegać będą dalszym przemianom w miarę uzyskiwania doświadczeń i to zarówno w czasie stopniowej weryfikacji proponowanych rozwiązań w pracy, jak i ewentualnie w wypadku wdrażania proponowanej przez autora metody planowania rozśrodkowania ludności.

2.1.2. Założenia wstępne systemu planowania rozśrodkowania ludności

Założenia systemu planowania rozśrodkowania ludności można ująć w czterech grupach zagadnień, które muszą dać odpowiedź na następujące pytania:

1. skąd rozśrodkowywać?
2. kogo rozśrodkowywać?
3. dokąd rozśrodkowywać?
4. w jaki sposób rozśrodkowywać?x/

Biorąc powyższe za podstawę do planowania należy stwierdzić, że wszystkie czynności planistyczne rozśrodkowania ludności, które w efekcie dają odpowiedź na te pytania, należy także sprowadzić do czterech grup:

1. wyznaczenie miast /aglomeracji przemysłowych/ zagrożonych i spośród nich - podlegających rozśrodkowaniu /nie wchodzi to w zakres rozprawy doktorskiej/;
2. wyznaczanie ludności podlegającej rozśrodkowaniu;
3. wyznaczanie obszarów przyjmujących i określenie ich chłonności;
4. określanie sposobów rozśrodkowania ludności lub równoznacznie - opracowanie przebiegu rozśrodkowania ludności.xx/

---

x/ Prof.dr Bolesław Malisz - Problematyka planu czasowej dekoncentracji ludności, s.1.

xx/ Praca "ROZKŁAD" s. 120-121.

Rozwiązanie powyższych podstawowych problemów planowania rozśrodkowania ludności jest sprawą niezmiernie złożoną. Wynika to z szeregu czynników, z których najważniejsze to:

1. wieloszczeblowość prac planistycznych począwszy od KOK, a na gromadzie skończywszy;
2. niezgodna z hierarchią administracyjną kolejność prac planistycznych /kolejność taka jest konieczna - rozwiązanie jednego problemu stanowi podstawę do rozwiązania następnego/;
3. podstawą rozwiązania poszczególnych problemów są dane i informacje z wielu dziedzin życia kraju często bardzo szczegółowe;
4. konieczność sukcesywnego uaktualniania opracowanych planów.

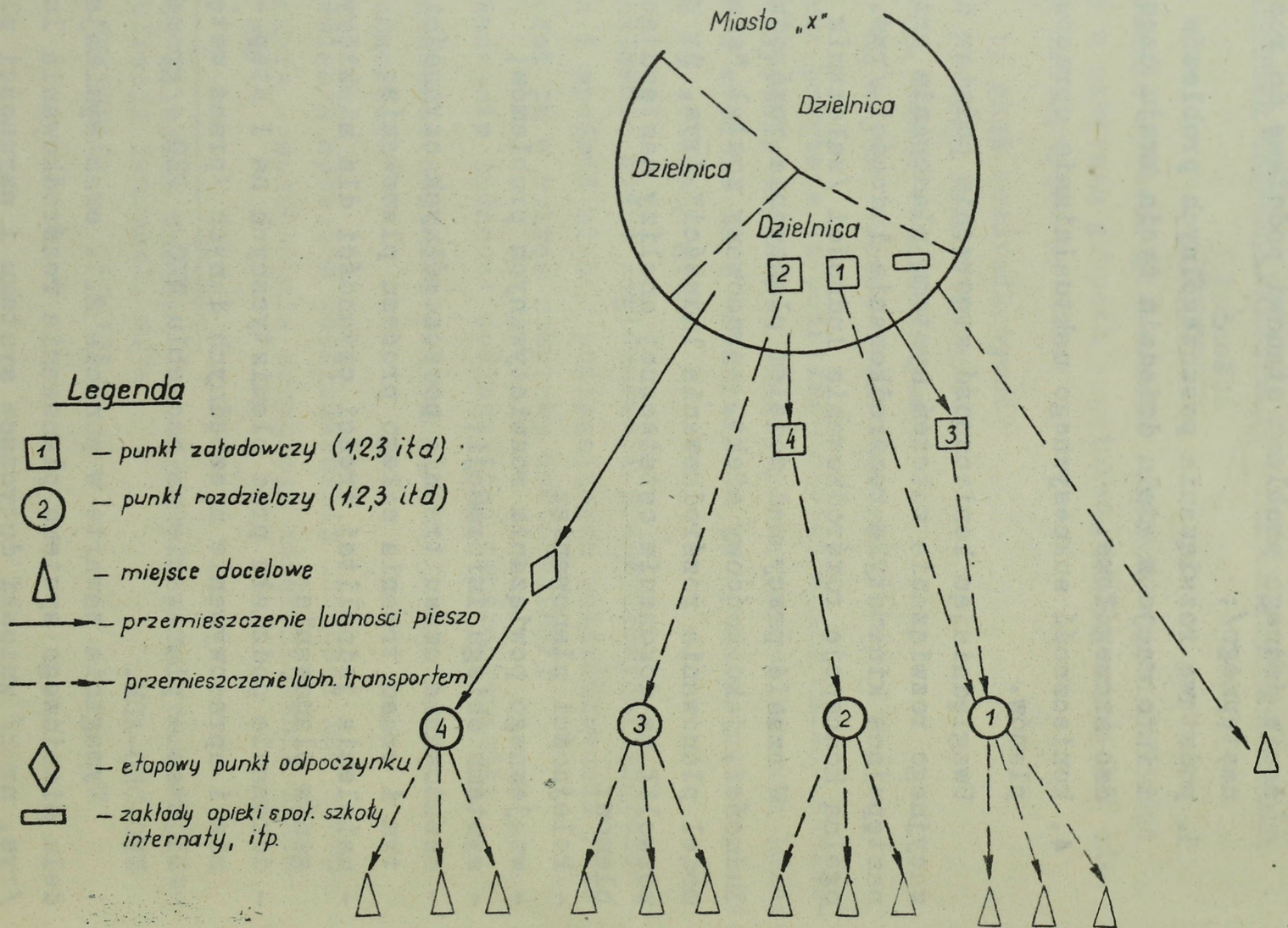
Uwzględniając konieczność stworzenia podstaw do organizacyjnego rozwiązania założeń systemu planowania przyjęto następującą kinematykę rozśrodkowania ludności /rys. 1/ oraz ogólną koncepcję rozśrodkowania ludności /załącznik nr 1/.

W czasie pracy nad modelem planowania rozśrodkowania ludności, jako końcowy efekt, opracowany został "sieciowy model planowania rozśrodkowania ludności" /rys. nr 2/, który pozwolił na dokonanie ostatecznej analizy następujących problemów:

- kolejności planowania;
- wzajemnego powiązania rozwiązywanych problemów;
- systemu obiegu informacji;
- oszacowania czasu trwania poszczególnych czynności, a za tym i czasu trwania całego procesu planowania;
- ustalenia jednolitej treści czynności dla niektórych organów planowania;
- dokonania podziału prac planistycznych na I Etap - zbieranie i opracowywanie niezbędnych danych /prace wstępne/ i II Etap - planowanie na szczeblu WKO - PKO - gromada i MKO-DKO-ADM.

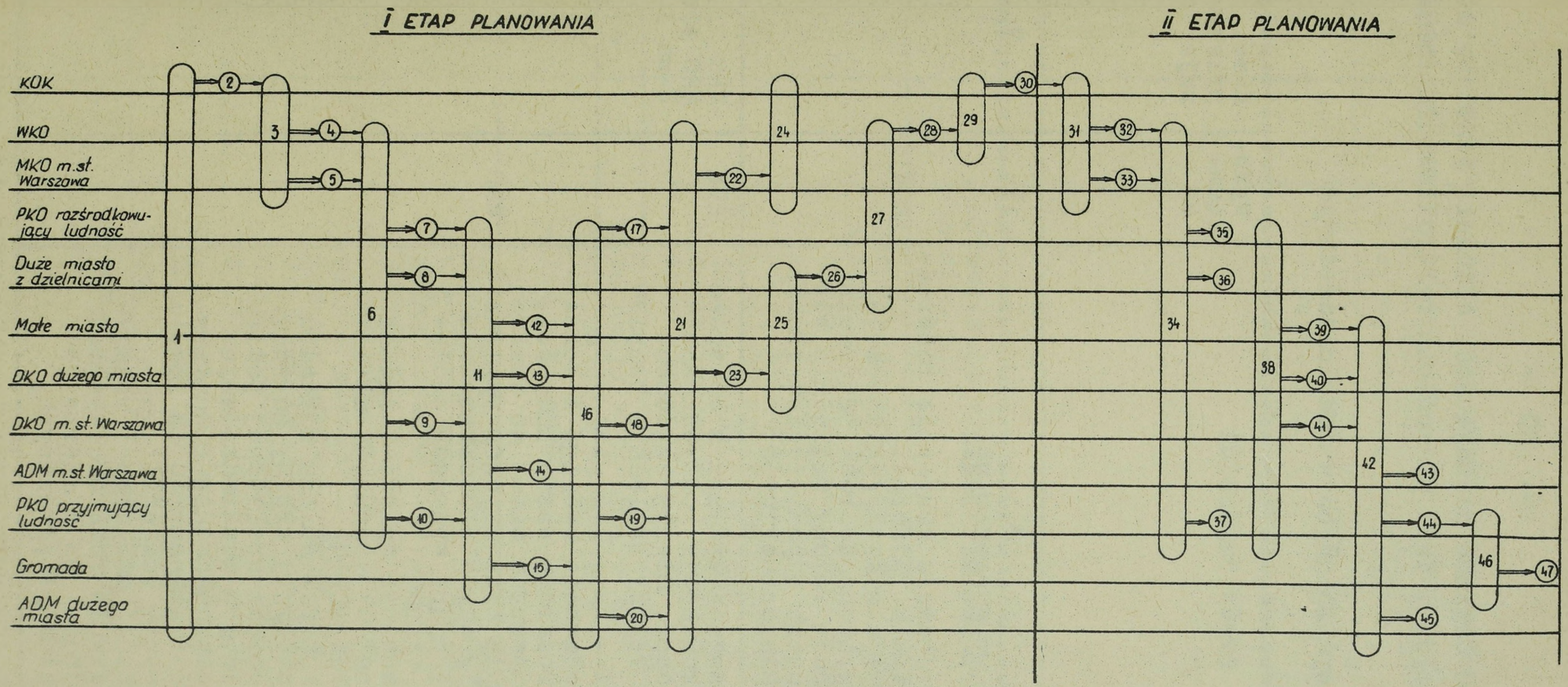
Wymagania zawarte w punkcie 2.1. oraz wynikające z modelu sieciowego systemu planowania rozśrodkowania ludności /rys. nr 2/ wnioski dotyczące systemu i czynności planistycz-

IDEOWY SCHEMAT KINEMATYKI ROZŚRODKOWANIA LUDNOŚCI Z ZAGROŻONEGO MIASTA

Rys. 1

SIECIOWY MODEL PLANOWANIA ROZŚRODKOWANIA LUDNOŚCI

Legenda

⟹ czynności opracowywania danych i planowania

→ czynności przesłania danych i informacji

○ zdarzenie

Rys. 2

nych poszczególnych organów planujących, stanowią podstawę do opracowania szczegółów modelu planowania rozśrodkowania ludności.

Treść zdarzeń wymienionych w modelu sieciowym

Czynności		Treść czynności	Wykonawca	Komu przekazuje
Zdarzenie początkowe	Zdarzenie końcowe			
1	2	3	4	2
		I ETAP PLANOWANIA		
1	2	- Opracowuje koncepcję rozśrodkowania ludności. - Typuje miasta /aglomeracje/ zagrożone do rozśrodkowania. - Typuje rejony względnie bezpieczne z pominięciem granic administracyjnych.	KOK	
2	3	Przekazuje wyciągi z opracowanej koncepcji rozśrodkowania ludności, miasta zagrożone oraz rejony względnie bezpieczne.	KOK	WKO MKO most W-wa
3	4	Na podstawie wyciągu z koncepcji rozśrodkowania ludności, wytypowanych miast do rozśrodkowania oraz rejonów względnie bezpiecznych WKO opracowuje następujące wytyczne podległym organom: - dokonania spisów ludności miast wytypowanych do rozśrodkowania; - dokonania spisów zakładów społecznej służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - przeprowadzenia inwentaryzacji transportu do rozśrodkowania ludności; - wycenić możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności na obszarze powiatów przyjmujących.	WKO	

1	2	3	4	5
3	5	Jak w zdarzeniu 3-4 za wyjątkiem ostatniego podpunktu.		
4	6	Przekazują wytyczne do wykonawców.	WKO	PKO i miast wydzielonych dużych prowadzących rozśrodkowanie ludn. i PKO przyjmujących ludność
5	6	Przekazuje wytyczne do wykonania.	MKO m.st. W-wa	DKO
6	7	Opracowują wytyczne, w których nakazują opracować: - spisy imienne ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - inwentaryzację transportu do rozśrodkowania.	PKO rozśrodkowujące	
6	8	Opracowują wytyczne, w których nakazują opracować: - jak w zdarzeniu 6-7	Duże miasto z dzielnicami	
6	9	- Opracowują wytyczne dla ADM, w których nakazują opracować spisy imienne ludności podlegającej rozśrodkowaniu. - Opracowują spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu oraz przeprowadzają inwentaryzację transportu.	DKO m. st. W-wa	
6	10	Opracowują wytyczne dla gromad w celu ustalenia chłonności gromad.	PKO przyjmujące	
7	11	Przekazuje opracowane wytyczne.	PKO rozśrodkowujący	Małym miastom

1	2	3	4	5
8	11	Przekazuje opracowane wytyczne DKO.	MKO miast wydzielonych	DKO wydzielonych dużych miast
9	11	Przekazuje opracowane wytyczne.	DKO m.st. W-wa	ADM
10	11	Przekazuje opracowane wytyczne.	PKO przyjmujące	Gromady
11	12	Opracowują: - imienne spisy ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - inwentaryzację transportu przeznaczonego do rozśrodkowania ludności.	Małe miasto	
11	13	- Opracowują wytyczne dla ADM w których nakazują opracować spisy imienne ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - opracowują spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu oraz przeprowadzają inwentaryzację transportu.	DKO wydz. dużych miast	
11	14	Opracowują spisy imienne ludności podlegającej rozśrodkowaniu.	ADM m.st. W-wa	
11	15	Opracowują możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.	Gromady	
12	16	Przekazuje opracowane dane dotyczące: - sumarycznego spisu ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - spisu zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - inwentaryzacji transportu do rozśrodkowania.	Małe miasto	PKO rozśrodkowującemu

1	2	3	4	5
13	16	Przekazują opracowane wytyczne dla ADM.	DKO wydz. miast	ADM
14	16	Przekazują spisy sumaryczne ludności podlegającej rozśrodkowaniu.	ADM	DKO m. st.W-wa
15	16	Przekazują możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.	Gromada	PKO przyjm.
16	17	Opracowuje zestawienie za powiat: - ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - inwentaryzacja transportu do rozśrodkowania ludności.	PKO przyjmuje	
16	18	Opracowuje zestawienie za dzielnice: - ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - inwentaryzację transportu przewidzianego do rozśrodkowania ludności.	DKO m.st. W-wa	
16	19	Opracowuje zestawienie za powiat dotyczące możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.	PKO przyjmujący	
16	20	Opracowują spisy imienne ludności podlegającej rozśrodkowaniu.	ADM wydz. miast	
17	21	Przekazuje opracowane sumaryczne dane o: - ilości ludności podlegającel rozśrodkowaniu; - ilości zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości posiadanego transportu do rozśrodkowania ludności.	PKO rozśrodkowujący	WKO

1	2	3	4	5
18	21	Przekazuje opracowane sumaryczne dane o: - ilości ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - ilości zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości posiadanego transportu do rozśrodkowania.	DKO m.st. W-wa	MKO m.st. W-wa
19	21	Przekazuje opracowane dane sumaryczne dotyczące: - możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności; - możliwości przyjęcia zakładów służby zdrowia i opieki społecznej.	PKO przyjm.	WKO
20	21	Przekazuje spisy sumaryczne ludności podlegającej rozśrodkowaniu.	ADM wydz. miast	Dużemu miastu
21	22	Na podstawie zestawień DKO, MKO m.st. W-wa opracowuje: - spisy ilościowe ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej do rozśrodkowania; - możliwości transportu przeznaczonego do rozśrodkowania.	MKO m.st. W-wa	
21	23	- Opracowują zestawienia ludności podlegającej rozśrodkowaniu. - Zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu. - Inwentaryzację transportu przewidzianego do rozśrodkowania ludności.	DKO wydz. miast	
22	24 KOK	Przekazuje opracowane dane do w następującej formie: - ilość ludności i zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości transportowe.	MKO m.st. W-wa	KOK

Nr ewid.

1	2	3	4	5
23	25	Przekazuje opracowane sumaryczne dane o: - ilości ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - ilości zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości posiadanego transportu do rozśrodkowania.	DKO wydz. miast	Dużemu miastu
25	26	Na podstawie zestawień DKO duże miasto opracowuje: - spisy ilościowe ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - spisy zakładów służby zdrowia i opieki społecznej do rozśrodkowania; - możliwości transportu przeznaczonego do rozśrodkowania.	Duże miasto	
26	27	Przekazuje opracowane sumaryczne dane o: - ilości ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - ilości zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości posiadanego transportu do rozśrodkowania.	Duże miasto /wydzielone/	WKO
27	28	Na podstawie zdarzeniu: 17-21, 19-21 i 26-27: - opracowuje zestawienie ludności podlegającej rozśrodkowaniu; - opracowuje zestawienie zakładów służby zdrowia i opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu; - możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności w granicach województwa; - możliwości rozmieszczenia zakładów opieki społecznej i służby zdrowia w granicach województwa; - inwentaryzacja i możliwości transportu do rozśrodkowania.	WKO	

1	2	3	4	5
28	29	Przekazuje opracowane dane do KOK w następującej formie: - czy województwo we własnych granicach pomieści rozśrodkowywaną ludność?; - czy województwo będzie dysponować rezerwą miejsc i rejonów dla przemieszczanej ludności?; - ile ludności wymaga przemieszczenia poza granice województwa.	WKO	KOK
29	30	Opracowuje informacyjny plan rozśrodkowania ludności, w którym określa: - z jakiego województwa i do jakiego przygotować rozśrodkowanie ludności; - które województwo i ile dodatkowo przyjmie rozśrodkowywanej ludności.	KOK	
		II ETAP PLANOWANIA		
30	31	Przekazuje opracowane wyciągi z informacyjnego planu rozśrodkowania ludności.	KOK	WKO i MKO m.st. W-wa
31	32	WKO na podstawie wyciągu z informacyjnego planu KOK oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje plan rozśrodkowania województwa, który zawiera: - rozmieszczenie ilościowe rozśrodkowywanej ludności; - trasy jej przemieszczenia; - przydział obiektów w celu wykorzystania do rozśrodkowania zakładów służby zdrowia i opieki społecznej; - przydział środków transportowych miastom rozśrodkowywanym; - zabezpieczenie rozśrodkowania.		

1	2	3	4	5
31	33	MKO m.st.Warszawa na podstawie wyciągu informacyjnego planu KOK oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje plan rozśrodkowania ludności, który zawiera: - rozmieszczenie ilościowe rozśrodkowywanej ludności po szczególnych dzielnic; - odpis z przydziału obiektów w celu wykorzystania do rozśrodkowania zakładów służby zdrowia i opieki społecznej; - wybór ulic i tras w mieście wyprowadzających na wyznaczone drogi do rozśrodkowania ludności; - podział posiadanego transportu; - zabezpieczenie rozśrodkowania.	MKO m.st. W-wa	
32	34	Opracowują wyciągu planu rozśrodkowania ludności i przekazują dla: <u>PKO rozśrodkowującemu ludność:</u> - trasy przemieszczenia ludności; - przydział środków transportowych; - przydział obiektów dla przemieszczenia zakładów opieki społecznej; - zestawienie liczbowe ludności /skąd,dokąd, ile/; - zabezpieczenie rozśrodkowania; - dane dotyczące systemu kierowania; - informacje o treści zadań realizowanych przez szczebel nadrzędny. <u>Wydzielone duże miasto:</u> - jak dla PKO rozśrodkowujemy ludność. PKO przyjmujące rozśrodkowywaną ludność: - dane o przemieszczeniu rozśrodkowywanej ludności; - zestawienie ludności przewidzianej do przemieszczenia na teren powiatu;	WKO	PKO rozśrodkowującego ludność. Wydzielonych dużych miast PKO przyjmujących przemieszczaną ludność

1	2	3	4	5
		- przydział obiektów dla przemieszczanych zakładów opieki społecznej; - dane dotyczące systemu kierowania.		
33	34	Opracowują wyciągi z planu rozśrodkowania ludności i przekazują dla: DKO - jak w zdarzeniu 32-34 dla PKO rozśrodkowującego ludność.	MKO m.st. W-wa	DKO
34	35	PKO rozśrodkowujący ludność na podstawie wyciągu z planu rozśrodkowania województwa oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje plan rozśrodkowania ludności, który zawiera: - wytypowane punkty załadowcze i ich organizacja; - drogi do przemieszczania rozśrodkowywanej ludności; - funkcjonowanie transportu przewidzianego do rozśrodkowania; - regulacja ruchu; - system kierowania rozśrodkowaniem; - zabezpieczenie rozśrodkowania.	PKO	
34	36	Wydzielone duże miasto na podstawie wyciągu z planu WKO oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje plan rozśrodkowania ludności,który zawiera: jak zdarzenie 31-33.	Wydzielone duże miasto	
34	37	PKO przyjmujące rozśrodkowywaną ludność na podstawie wyciągu z planu rozśrodkowania WKO oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje rozmieszczenie i możliwości punktów rozdzielczych.	PKO przyjmujący rozśrodkowywaną ludność	

1	2	3	4	5
35	38	PKO rozśrodkowujący ludność sporządza odpisy z planu i przekazuje małym miastom podlegającym rozśrodkowaniu.	PKO rozśrodkowujące ludność	Małym miastom
36	38	Opracowuje wyciągi z planu rozśrodkowania ludności i przekazuje dla: DKO - jak w zdarzeniu 32-34 dla PKO rozśrodkowującego ludność.	Wydzielone duże miasto	
37	38	PKO sporządza wyciągi z rozmieszczenia i możliwości punktów rozdzielczych i przekazuje: DKO m.st. W-wa, DKO wydzielonym miastom, małym miastom /PKO rozśrodkowującemu/, gromadom przekazuje dane o ilości ludności przeznaczonych do przyjęcia.	PKO przyjmujący rozśrodkowywaną ludność	
38	39	Na podstawie odpisów z planu rozśrodkowania PKO, własnych danych z I ETAPU PLANOWANIA oraz z PKO przyjmującego ludność małe miasto opracowuje imienny plan rozśrodkowania ludności.	Małe miasto	
38	40 41	DKO na podstawie planu rozśrodkowania MKO, zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA oraz danych o punktach rozdzielczych opracowują plany rozśrodkowania ludności, który zawiera - jak w zdarzeniu 34-35.	DKO wydzielonych miast i DKO m.st. W-wa	
39	40	Małe miasto sporządza odpis z planu rozśrodkowania ludności i przekazuje niezbędne dane PKO przyjmującemu.	Małe miasto	
40	42	DKO sporządzają odpisy z planu rozśrodkowania ludności i przekazują poszczególnym ADM oraz PKO przyjmującemu.	DKO m.st. W-wa i miast wydz.	ADM

1	2	3	4	5
42	43 45	ADM - opracowują imienne plany rozśrodkowania ludności.		
42	44	PKO przyjmujące rozśrodkowywaną ludność na podstawie wyciągu z planu DKO oraz PKO /małych miast/ oraz zebranych danych w I ETAPIE PLANOWANIA opracowuje plan przyjęcia ludności, który zawiera: - usytuowanie punktów rozdzielczych; - organizację przyjęcia ludności na punktach rozdzielczych; - przewiezienie przemieszczanej ludności z punktów rozdzielczych do miejsc docelowych; - zabezpieczenie warunków bytowania przyjętej ludności.		
44	46	PKO przyjmujące rozśrodkowywaną ludność sporządzają odpisy z planów i przekazują gromadom.	PKO przyjmujące	Gromada
45	47	Gromady opracowują przyjęcie rozśrodkowywanej ludności w miejscach docelowych.		

2.2. Model planowania rozśrodkowania ludności

2.2.1. Instancje zaangażowane w planowaniu rozśrodkowania ludności

Komitet Obrony Kraju kieruje przygotowaniem i przeprowadzeniem rozśrodkowania ludności na obszarze kraju przez Dział Ochrony i Zaopatrzenia Ludności. W pracach planistycznych uczestniczą odnośne organa innych Działów i MON stosownie do kompetencji i zakresu ustalonej odpowiedzialności.

Podstawowym ogniwem planującym rozśrodkowanie jest układ terytorialny.

Na obszarze województwa /powiatu/ za całość planowania rozśrodkowania ludności odpowiada wojewódzki /powiatowy/ Komitet Obrony. W planowaniu udział biorą następujące działy WKO /PKO/:

- dział ochrony i zaopatrzenia ludności - kieruje i koordynuje pracą w zakresie planowania rozśrodkowania oraz organizuje zakwaterowanie przemieszczanej ludności, budowę ukryć przed skażeniami, zaopatruje ją w wodę oraz zabezpiecza pod względem medyczno-sanitarnym i przeciwepidemicznym;
  - organizuje zaopatrywanie rozśrodkowywanej ludności w żywność na trasach i docelowych rejonach przemieszczenia;
- dział polityczno-obronny - organizuje polityczne zabezpieczenie wszystkich przedsięwzięć rozśrodkowania, pomoc polityczną organom administracji, a zwłaszcza w zaopatrzeniu ludności oraz w zakresie przeciwdziałania objawom chaosu i paniki;
- WSzW - określa rejony zagrożone i drogi przemieszczania rozśrodkowywanej ludności, bierze udział w opracowaniu planów rozśrodkowania, jak również udziela pomocy działowi ochrony i zaopatrzenia ludności podległymi mu siłami i środkami;

- dział wewnętrzny - zapewnia porządek, bezpieczeństwo, ewidencję ludności, regulację ruchu na trasach przemieszczenia;
- dział komunikacji - przygotowuje transport oraz łączność na potrzeby rozśrodkowania, jak również zabezpiecza drogi pod względem technicznym;
- dział gospodarczo-obronny - określa układ struktury i zatrudnienia przedsiębiorstw, dostosowany do zadań i warunków pracy w okresie wojny, przygotowuje zbiorcze plany manewru siłą roboczą na czas wojny i synchronizuje je z planami rozśrodkowania.

2.2.2. I ETAP PLANOWANIA - okres wstępnych prac planowania rozśrodkowania ludności /rys. 3/.

Przystępując do opracowania planów rozśrodkowania ludności Dział Ochrony i Zaopatrzenia Ludności KOK powinien opracować ogólną koncepcję rozśrodkowania ludności.

Koncepcja rozśrodkowania ludności powinna zawierać:
- ocenę zagrożenia kraju;
- sposób przeprowadzenia rozśrodkowania ludności, w tym: organizację rozśrodkowania, sposób opuszczania zagrożonego miasta przez ludność; organizację przyjęcia rozśrodkowanej ludności;
- ustalenia - kto podlega rozśrodkowaniu;
- czas rozpoczęcia i zakończenia rozśrodkowania ludności i zakładów opieki społecznej;
- wytyczne generalne co do rodzaju zabezpieczenia rozśrodkowanej ludności.

Opracowaną koncepcję rozśrodkowania ludności, po zatwierdzeniu przez KOK, Dział Ochrony i Zaopatrzenia Ludności przekazuje zainteresowanym władzom centralnym oraz WKO i PKO.

Sztab Generalny przy współudziale zainteresowanych resortów dokonuje wyceny i oceny obszarów, a w tym miast zagrożonych przez broń masowego rażenia przeciwnika. Przedstawia następnie do decyzji KOK propozycje zestawu miast, które mają

- uniknięcia chaosu i paniki w chwili rzeczywistego zagrożenia;
- wydawania uprawnień na opuszczenie miasta w formie osobistego dokumentu /imiennego/ - może to być odpowiednia wkładka w dowodzie osobistym oraz wytycznych co do sposobu realizacji rozśrodkowania, w zakresie niezbędnym rozśrodkowywanemu;
- egzekwowania przez odnośne władze konieczności opuszczania miasta przez ludność podlegającą rozśrodkowaniu oraz zatrzymania na miejscu ludności nie uprawnionej do opuszczania miasta;
- zabezpieczenia prywatnego mienia osób podlegających rozśrodkowaniu.

Na dokumencie uprawniającym ludność do rozśrodkowania powinna być wykazana grupa /a,b,c,d,e/, do której zaliczono daną osobę.

Podział ludności na wyżej wymienione grupy będzie potrzebny do:

- zapewnienia władzom możliwej swobody decyzji w zakresie rozśrodkowania poszczególnych grup ludności;
- wytypowania i zlokalizowania ilości potrzebnych punktów załadowczych w mieście dla ludności grupy "a" i "e" oraz zapewnienia jej odpowiedniego transportu;
- wytypowania i zlokalizowania ilości potrzebnych punktów załadowczych poza miastem dla ludności grupy "b", "c" i "d" w zależności od możliwości posiadanego transportu;
- ewentualnego wytypowania do rozśrodkowania pieszo ludności grupy "b" i "d" w całości lub części w zależności od możliwości posiadanego transportu;
- zestawienia możliwości siły roboczej jaką przedstawia rozśrodkowywana ludność i odpowiednie jej rozmieszczenie zgodne z planowanymi na czas wojny i przewidywanym zapotrzebowaniem na siłę roboczą w rejonach, do których ma być rozśrodkowywana.

Należy liczyć się z tym, że część ludności podlegająca rozśrodkowaniu będzie wyrażać chęć wyjazdu do rodzin. Przedstawione prośby powinny być uwzględniane, a przy tym w wypad-

ku wyjazdu do rejonów docelowych, nie przewidywane dla rozśrodkowywanego miasta, władze organizujące rozśrodkowanie, powinny w miarę posiadanych możliwości, zapewnić tym rodzinom warunki przejazdu. W imiennym dokumencie wydanym osobom podlegającym rozśrodkowaniu powinny być wpisane odpowiednie adnotacje o wyjeździe do rodziny. Osób, którym zezwolono na taki wyjazd, nie uwzględnia się w kalkulacjach do przemieszczenia zbiorowego.

Zestawienia ilościowe ludności podlegającej rozśrodkowaniu konieczne są do ogólnego planowania i organizacji rozśrodkowania ludności na wszystkich szczeblach planujących.

Aby ewidencja ludności podlegającej rozśrodkowaniu nie dezaktualizowała się, zachodzi konieczność stworzenia stałego systemu ewidencji i ruchu ludności /przy wykorzystaniu istniejącego aparatu administracyjnego/ i prowadzenia na bieżąco wszystkich zmian i uzupełnień, jak też dokonywania odpowiednich adnotacji bezpośrednio u zainteresowanych osób.

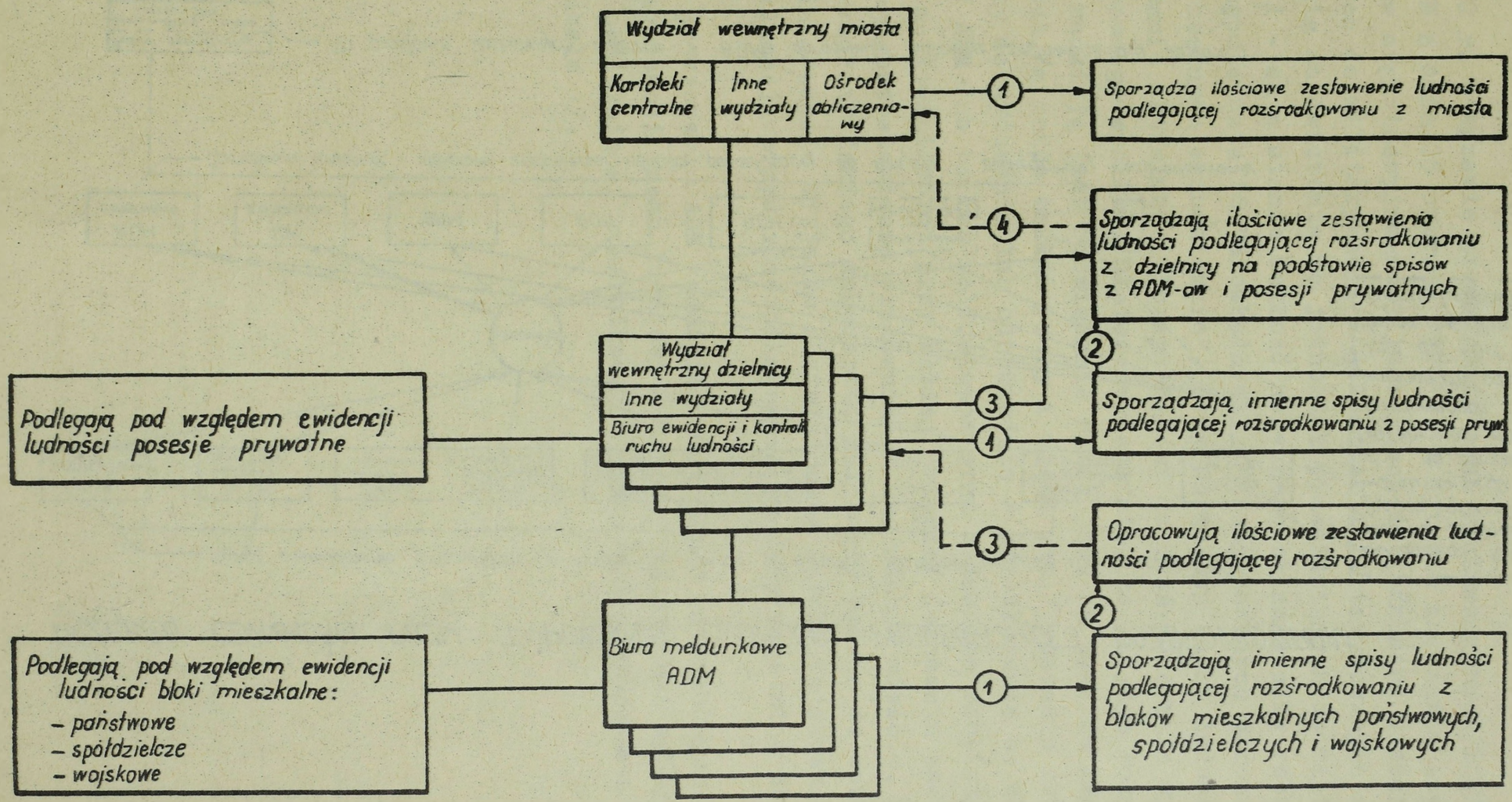
Prace te powinien prowadzić pion ewidencji i kontroli ruchu ludności, biura meldunkowe ADM, biura ewidencji i ruchu ludności D i MRN, aż do Kartoteki Centralnej MSW i wyodrębnionych "ośrodków maszynowych" /rys. 4 i 5/.

Za takim rozwiązaniem prowadzenia ewidencji przemawia dotychczasowa praktyka rejestrowania ruchu ludności.

Biura meldunkowe i biura ewidencji ruchu ludności przy sporządzaniu wykazów ludności muszą nawiązać kontakty z organami i instytucjami, które będą decydować o podziale ludności na "niezbędną" /"zaangażowaną obronnie"/ i "zbędną ekonomicznie".

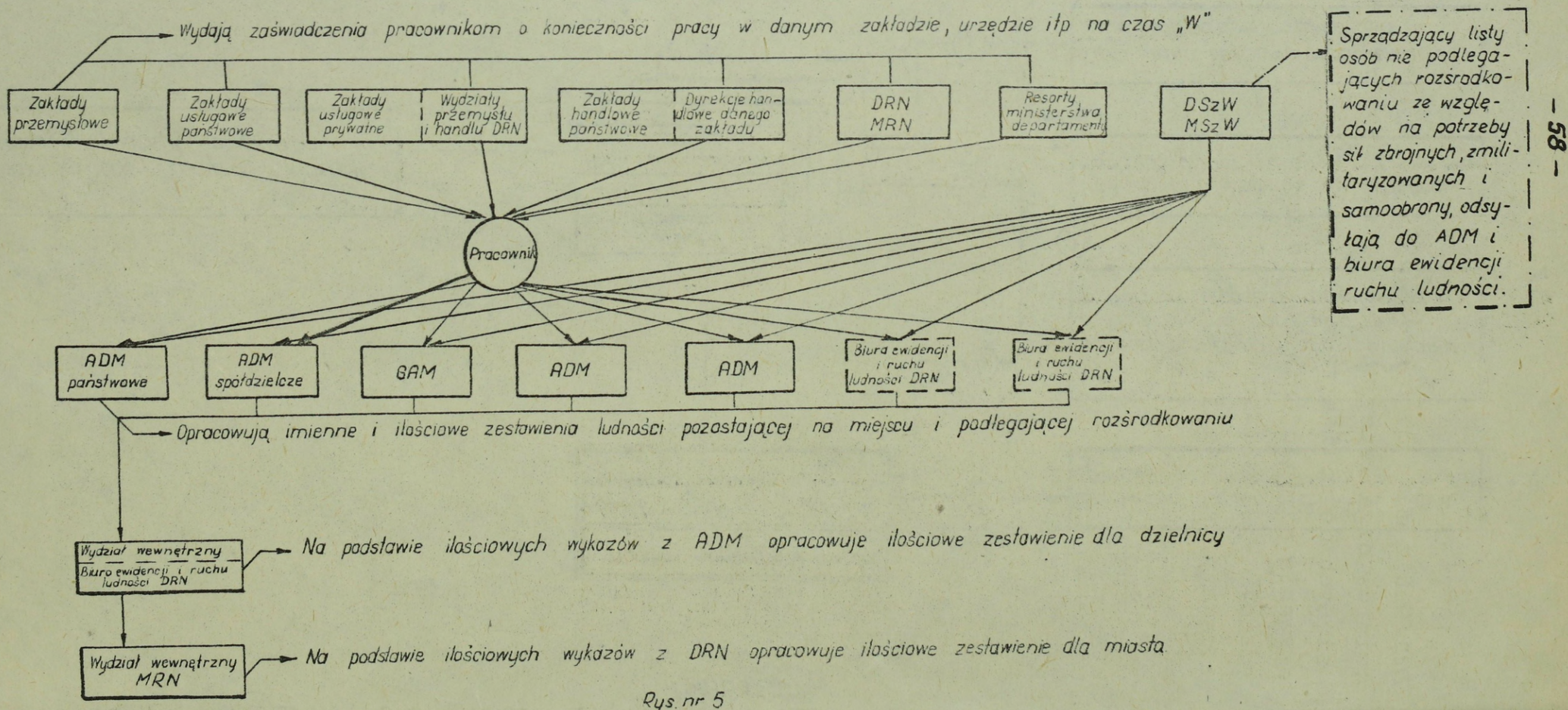
Będą to przede wszystkim zakłady pracy nie podlegające władzom terenowym, odnośne działy terenowego Komitetu Obrony /dzielnicowego lub miejskiego/ oraz terenowe sztaby wojskowe, które to organa na podstawie Uchwał nr 02 i 03/70 Komitetu Obrony Kraju z dnia 24 marca 1970 r. w sprawie militaryzacji oraz zasad i trybu zwalniania od obowiązku pełnienia czynnej służby wojskowej /reklamowanie/ i wydanych na ich podstawie Zarządzeń Ministra Obrony Narodowej nr 010/MON z dnia 11 czerw-

OGÓLNY SCHEMAT ORGANIZACJI EWIDENCJI I KONTROLI RUCHU LUDNOŚCI W DUŻYCH MIASTACH

Rys. 4

PRZEBIEG CZYNNOŚCI PRZY TYPOWANIU LUDNOŚCI PODLEGAJĄCEJ ROZŚRODKOWANIU

Rys. nr 5

ca 1970 r. w sprawie prowadzenia prac reklamacyjnych i nr 011/MON z dnia 25 czerwca 1970 r. w sprawie nadawania przydziałów organizacyjno-mobilizacyjnych do jednostek przewidzianych do militaryzacji i jednostek zmilitaryzowanych oraz wzywania na ćwiczenia do jednostek przewidzianych do militaryzacji - są w stanie dokonać wojennego bilansu siły roboczej, a następnie ustalić "niezbędnych" /"zaangażowanych obronnie"/ oraz "zbędnych ekonomicznie". Przy normalnym ruchu ludności utrzymanie aktualności "przydziałów" do rozśrodkowania wymaga ogromnego wysiłku. Dlatego wydaje się, że jedynym rokującym nadzieję jest rozwiązanie polegające na tym, że każdy obywatel,/a także zakład pracy i urząd itp./ zostanie zobowiązany do wydawania lub odpowiednio - przedłożenia we właściwej ADM lub biurze meldunkowym wraz z dowodem osobistym /przy meldowaniu oraz przy każdej zmianie/ dokumentu zastrzegającego pozostawienie pracownika w zagrożonym mieście. Kto nie przedłoży takiego dokumentu, zaliczany będzie do rozśrodkowania. Jedynie Miejskie /Dzielnicowe/ Sztaby Wojskowe sprawy reklamacji przed rozśrodkowaniem mogłyby załatwiać zbiorczo.

Na szczeblu ADM /administracja domów mieszkalnych/, biur ewidencji ruchu ludności wykonuje się imienne spisy ludności podlegającej rozśrodkowaniu, według następującego wzoru /tabela 1/.

Tabela 1

IMIENNE ZESTAWIENIE

ludności ADM-4 dzielnicy "x" przewidzianej
do rozśrodkowania i pozostającej na miejscu

Lp.	Lp. rodzin	Nazwisko i imię	Data urodz.	Miejsce zamieszkania	Zakład pracy	Pozostaje		Wyjeżdża							
						kto	podstawa	W ramach rozśrodkowania	grupy					samodzielnie	
									a	b	c	d	e	kto	adres przeznaczenia
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.		KOWALSKI Jan	1924	ul. Piękna 21 m.14	Huta Lenina	x	zaświad. z zakładu								
2.	1	KOWALSKA Janina	1925		przy mężu			x			x				
3.		KOWALSKI Zygmunt	1948		Huta Lenina	x	powszechny obowiązek obrony PRL								
4.		KOWALSKA Zofia	1953		uczeń			x			x				
5.		WAYDA Antoni	1915	ul. Piękna 21 m.15	wojsk.										
6.	2	WAYDA Zofia	1920		przy mężu									x	wieś Korzybnica pow.Węgrów Wayda Antoni /brat/
7.		WAYDA Zygmunt	1950		stud.									x	
8.		BĄK Antoni	1903	"	renci-sta			x	x						
9.	3	BĄK Zofia	1910		przy mężu			x	x						

Uwaga: grupy a,b,c,d,e wyjaśnienia na str. 54

Po sporządzeniu wykazu ADM i biura meldunkowe przekazują dane liczbowe działom wewnętrznym /Biuro Ewidencji i Kontroli Ruchu Ludności/ PDRN /PMRN/, które sporządzają zestawienie ludności dzielnicy /miasta/.

Uzyskane dane mogą być ujęte w następującym zestawieniu /tabela 2/.

Tabela 2

ILOŚCIOWE ZESTAWIENIE

ludności dzielnicy "x" przewidzianej

do rozśrodkowania

Lp.	Poszczególne administracje mieszkaniowe	Ilość mieszkańców	Pozostaje na miejscu	wyjeżdża							Uwagi
				w ramach rozśrodkowania	S.P.U.D.Y				samodzielnie	Razem	
					a	b	c	d			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	ADM-1	12000	5500	4300						2200	6500	Nie uwzględniono wojskowych zawodowych
2.	ADM-2	11800	5100									
			itp.									

Po sporządzeniu zestawień ludności, dzielnice przekazują wyniki działowi wewnętrznemu miasta, który sporządza ogólne zestawienie dla miasta.

Zestawienie ogólne może być ujęte podobnie, jak w tabeli 2 ze zmianą rubryki 2 na "poszczególne dzielnice mieszkaniowe".

Na podstawie otrzymanych danych z poszczególnych miast opracowuje się "ilościowe zestawienie rozśrodkowywanej ludności województwa".

Dane statystyczne mogą być ujęte w następującym zestawieniu /tabela 3/.

Tabela 3

ILOŚCIOWE ZESTAWIENIE

rozśrodkowywanej ludności województwa "Y"

Lp.	Miasta podlegające rozśrodkowaniu	Ilość mieszkańców	Pozostaje na miejscu	wyjeżdża							Razem
				w ramach rozśrodkowania	a	b	c	d	e	samodzielnie	
1	2	3	4	5	6	?	8	9	10	11	12
1	"Y"	170000	80000	75000	15000	1500	2000	20000	5000	15000	90000
2	"y"		itp.								

Sporządzane wykazy ludności podlegającej rozśrodkowaniu muszą być prowadzone na bieżąco, z opóźnieniem nie większym niż w przypadku normalnej ewidencji ruchu ludności.

Wskazane byłoby stopniowe wprowadzanie ewidencji osobowej i materiałowej na kartach z perforowanym obrzeżem, umożliwiających mechaniczną selekcję.

2.2.2.2. Wykazy zakładów opieki społecznej, podlegających rozśrodkowaniu

Dane dotyczące rozśrodkowania zakładów opieki społecznej powinny być przygotowane przez odnośne władze, organizujące rozśrodkowanie danego miasta.

W wypadku gdy rodzice będą zmuszeni pozostać na terenie rozśrodkowywanego miasta /aglomeracji/, dzieci ich muszą być oddane pod opiekę przeszkolonego personelu /w zależności od wieku/ w żłobkach, przedszkolach, internatach i rozśrodkowane na zasadach stosowanych do zakładów opieki społecznej.

Zakłady opieki społecznej, podlegające rozśrodkowaniu, opracowują zestawienie własnych potrzeb /tabela 4/ w celu zorientowania i umożliwienia podjęcia decyzji przez dzielnicowe, miejskie i powiatowe komitety obrony, co do ich rozmieszczenia i przemieszczenia. Opracowane zestawienia przekazują odnośnym władzom.

Tabela 4

Ilościowe zestawienie osób i potrzeb transportowych do przemieszczenia zakładów opieki społecznej

Nazwa zakładu opieki społecznej	Ilość osób do rozśrodkowania			Razem	Ilość samochodów do przewiezienia sprzętu i ludzi
	Personel obsługujący	Podopieczni	Członkowie rodzin personelu		
1	2	3	4	5	6
Dom Małego Dziecka	40	120	85	245	8 /cięż./ 5 /autob/

Dzielnicowe, Miejskie i Powiatowe Komitety Obrony po otrzymaniu zestawień z zakładów opieki społecznej sporządzają ogólne zestawienia, które mogą być ujęte według następującego wzoru /tabela 5/.

Tabela 5

Ilościowe zestawienie zakładów opieki społecznej dzielnicy /miasta/ podlegających rozśrodkowaniu

Lp.	Nazwa zakładu opieki społecz.	Ilość osób do rozśrodkowania			Ilość samoch. do przewiezienia sprzętu	Uwagi:
		Personel z rodziną	Podopiecz ni	Razem		
1	2	3	4	5	6	7
1.	Dom Małego Dziecka	125	120	245	8 /cięż./ 5 /autob./	
2.	Dom Dziecka	95	130 itp.	235	10	

Wojewódzkie komitety obrony po otrzymaniu zestawień z miejskich i powiatowych komitetów obrony sporządzają ogólne zestawienie dla województwa /tabela 6/.

Tabela 6

Zestawienie zakładów opieki społecznej województwa "x" podlegających rozśrodkowaniu

Lp.	Powiat /miasto/ rozśrodkowujący zakłady opieki społecz.	Nazwa zakładu	Ilość osób do rozśrodkowania			Ilość samoch. do przewiezienia sprzętu
			personel z rodzinami	podopieczni	razem	
1	2	3	4	5	6	7
1.	Bydgoszcz	Dom Małego Dziecka	125	120	245	8 /ciężar./ 5 /autobus./
		Dom Dziecka	95	130	235	10
		Dom Dużego Dziecka	110	140	250	12
2.	Grudziądz	itp.				

2.2.2.3. Możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności w granicach województwa

Wojewódzkie Komitety Obrony, przystępując do określenia możliwości rozmieszczenia ludności podlegającej rozśrodkowaniu na obszarze województwa, ustalają na podstawie danych otrzymanych z KOK[x/], które rejony są zagrożone. Stanowi to podstawę do wytypowania powiatów, przewidzianych do przyjęcia rozśrodkowywanej ludności.

Zasadniczym ogniwem kalkulacyjnym i planistycznym przyjęcia rozśrodkowywanej ludności powinien być powiat.

---

x/ jak rozdział 2.2.2. s. ..53 i 54

Za przyjęciem powiatu jako jednostki kalkulacyjnej przemawia:

- mały obszar w stosunku do obszaru województwa; pozwala to na dobór najdogodniejszych rejonów względnie bezpiecznych dla poszczególnych rozśrodkowywanych miast;
- posiadanie samodzielnych organów administracyjnych, zdolnych zaplanować i zorganizować przyjęcie rozśrodkowywanej ludności;
- dokładna znajomość przez władze administracyjne powiatu warunków lokalnych i możliwość wykorzystania posiadanej szczegółowej ewidencji.

Przy typowaniu rejonów /powiatów/ względnie bezpieczanych należy uwzględnić szereg dodatkowych okoliczności, wpływających na zagrożenie i wiele czynników, zmniejszających skalę względnego bezpieczeństwa rejonów nie zagrożonych uderzeniami bezpośrednimi, lub z innych przyczyn ograniczających lub wręcz eliminujących ich przydatność dla celów rozśrodkowania.

Do tych dodatkowych okoliczności i czynników, trzeba zaliczyć przede wszystkim:

1. Szczególne zagrożenie pewnych obszarów opadami pyłu promieniotwórczego. /Obszar całego kraju jest narażony na skażenia - można wręcz mówić tylko o różnicy w skali zagrożenia poszczególnych regionów i rejonów/. Nie chodzi tu o rezygnację z obszarów zagrożonych opadem, gdyż takie żądanie oznaczałoby rezygnację z samego rozśrodkowania. Chodzi wyłącznie o to, aby w miarę możliwości korzystać z obszarów mniej narażonych na skażenia.
2. Położenie rejonów względnie bezpiecznych w stosunku do miast rozśrodkowywanych. Z tego punktu widzenia lepszymi są rejony łatwiej dostępne, a więc położone bliżej, nie wymagające pokonywania trudnych przeszkód terenowych, pozwalające na możliwie pełne uniknięcie kolizji z kolumnami wojsk, ułatwiające wydajne wykorzystanie środków transportu. Wymagania te stają często w kolizji z możliwościa-

mi co zmusza do wybierania rejonów na zasadzie kompromisu lub przy uwzględnieniu tylko czynników w danym konkretnym wypadku, decydującym.

3. Konieczność pozostawienia miejsc rezerwowych w ogóle, a w szczególności w obszarach podmiejskich dla późniejszej ewentualnej ewakuacji porażonych i poszkodowanych.

4. Szczególne zagrożenie pewnych miejscowości, leżących przy głównych szlakach komunikacyjnych, rubieżach wodnych. Zakładając możliwość atakowania kolumn wojsk z powietrza, z miejscowości takich należałoby raczej w miarę możliwości rezygnować.

Rozpatrzona powyżej grupa czynników,wpływająca na typowanie rejonów względnie bezpiecznych, nie daje podstaw do określenia możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności. Połączenie dopiero wytypowanych rejonów względnie bezpiecznych z ich pojemnością /to jest możliwością przyjęcia dodatkowej ludności/, da końcowy efekt w postaci "możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności".

Przyjmuje się dotychczas zasadę, że podstawowym elementem, decydującym o pojemności rejonów względnie bezpiecznych, są możliwości zakwaterowania i zaopatrzenia w wodę, które można doraźnie poprawić tylko w bardzo niewielkim stopniu.

Takie elementy, jak możliwość wyżywienia, zaopatrzenia, zatrudnienia i zapewnienia opieki lekarskiej są niewątpliwie również istotne, ale przeciętnie wyraźnie drugorzędne. Przy odpowiednio przemyślanym i zorganizowanym wysiłku można je często doraźnie dostosować do potrzeb.

Nie oznacza to, że w szczególnych przypadkach nie mogą one wysuwać się na czoło i zająć pozycję czynników decydujących i dyktujących rozwiązanie. Ewentualność taka istnieje i powinna być brana pod uwagę.

W celu ustalenia zasobów, określających pojemność rejonów względnie bezpiecznych, istnieje potrzeba przeprowadzenia gruntownej inwentaryzacji.

2.2.3.1. Ogólne zasady inwentaryzacji zasobów kwaterunkowych

Inwentaryzacja zasobów kwaterunkowych prowadzona na szczeblu gromady, osiedla, miasta i powiatu powinna zapewnić uzyskanie aktualnych danych o:

- budynkach mieszkalnych lub gospodarczych i innych, ale nadających się do czasowego zamieszkania zastępczego;x/
- mieszkaniach lub izbach, aktualnie niewykorzystywanych lub prowizorycznych, które mogą być wykorzystywane dla celów mieszkalnych w ramach osiedlenia osób z miast rozśrodkowywanych;
- stałych mieszkańcach poszczególnych kwater, a to dla uwzględnienia ich oraz ich życiowych potrzeb przy ustalaniu rzeczywistej pojemności kwaterunkowej obszarów względnie bezpiecznych.

2.2.2.3.2. Ogólne zasady inwentaryzacji, możliwości zaopatrzenia ludności

Inwentaryzacja możliwości zaopatrzenia ludności jest prowadzona na szczeblu GRN i PPRN.

Dla określenia ogólnej pojemności obszarów względnie bezpiecznych, rzeczą istotną jest ustalenie możliwości zaopatrzenia, szczególnie w wodę, artykuły żywnościowe i inne artykuły pierwszej potrzeby.

Rozśrodkowanie spowoduje dodatkowe obciążenie miejscowych wodociągów i studni; handlu i usług. Musi ono pociągnąć

---

x/ Ponieważ rozśrodkowaną ludność można zakwaterować nie tylko w prywatnych mieszkaniach, ale również w przystosowanych do tego celu szkołach, klubach, budynkach rad narodowych, budynkach przedsiębiorstw, w domach wypoczynkowych, obiektach sportowych, na terenie obozów młodzieżowych itp. Tego rodzaju obiekty należy w pełni objąć inwentaryzacją, konieczne jest jednak odliczenie tych zasobów mieszkalnych, które mają być wykorzystane dla innych celów np: na stanowiska kierowania, szpitale, dodatkowo rozwijane placówki handlu, usług itp.

za sobą konieczność wzmocnienia tego handlu i usług, co nie zawsze będzie sprawą łatwą, tak ze względów lokalnych, jak i materiałowych, rozlokowania zakładów i magazynów, konieczności wyraźnej zmiany struktury i kierunków przewozów towarowych.

Na wypadek konieczności wzmocnienia wiejskiego handlu i usług w toku inwentaryzacji należy uzyskać aktualne dane dotyczące stanu i powierzchni magazynów, sklepów oraz możliwości dodatkowego składowania i przechowywania towarów. Trzeba też ustalić możliwość zdobycia na miejscu i przygotowania odpowiednich ilości polowego sprzętu kuchennego dla poprawienia organizacji żywienia zbiorowego.

Ponadto inwentaryzacja musi dać pełne dane co do stanu i wydajności oraz możliwości rozbudowy źródeł czystej wody.

2.2.2.3.3. Ogólne zasady oceny warunków medyczno-sanitarnych

Dla uzyskania pełnej orientacji co do możliwości opieki medyczno-sanitarnej i potrzeb jej poprawienia w rejonach względnie bezpiecznych, Wydziały Zdrowia i Opieki Społecznej Prezydiów RN powinny zbadać stan sanitarno-epidemiologiczny oraz ustalić stan i możliwości personelu i urządzeń służby zdrowia.

Zestawienia na szczeblu PPRN powinny być uzupełniane danymi, uwzględniającymi zamierzenia co do rozśrodkowania zakładów służby zdrowia, rozwinięcia szpitali rezerwowych i miejsc improwizowanych, powołania personelu służby zdrowia do sił zbrojnych itd.

Dla dokonania oceny możliwości służby zdrowia w rejonach względnie bezpiecznych można oprzeć się na niektórych tylko, ale podstawowych następujących wielkościach:

- stosunek liczbowy ludności miejskiej i napływowej /w ramach rozśrodkowania/ do ilości łóżek szpitalnych;
- stosunek liczbowy ludności miejscowej i napływowej do ilości lekarzy, felczerów, pielęgniarek itp.

Znając aktualną sytuację w zakresie stanu sił i środków medyczno-sanitarnych oraz pojemność tych terenów, można ustalić potrzeby rozwinięcia dodatkowych punktów opieki lekarskiej, środków farmaceutycznych oraz zamkniętych zakładów opieki zdrowotnej.

2.2.2.3.4. Zasady inwentaryzacji możliwości zatrudnienia ludności rozśrodkowywanej

Wybór rejonów względnie bezpiecznych dla ludności z miast rozśrodkowywanych oraz ich pojemność powinny być zsynchronizowane z planami i potrzebami zatrudnienia. Chodzi o to, by rozśrodkowanie ludności było jednocześnie planowanym elementem zorganizowanego manewru siłą roboczą.

Należy wyjaśnić, że w okresie wojny nie może istnieć grupa ludności zbędnej ekonomicznie. Zbędny obywatel w mieście - będzie potrzebny w terenie. Każdy obywatel poza wyłączonymi z pracy ze względu na wiek lub stan zdrowia, powinien być i będzie wykorzystany w zależności od posiadanych kwalifikacji i warunków fizycznych.

Zatrudnienie ludności rozśrodkowywanej jest sprawą istotną także z innych względów. Trzeba im zapewnić możność zarobkowania, zorganizować ich udział w społecznie użytecznej i niezbędnej działalności produkcyjnej. Działalność ta, to przede wszystkim udział w produkcji rolnej, przemysłowej, spółdzielczej, chałupniczej itp. Ponadto ludność rozśrodkowywana może być zatrudniona w handlu, szkolnictwie, służbie zdrowia itp.

Inwentaryzacja możliwości zatrudnienia powinna ustalić potrzeby w zakresie siły roboczej wszystkich, istniejących w rejonach względnie bezpiecznych zakładów pracy /w tym także rolnictwa, leśnictwa itp/, których działalność jest w czasie wojny niezbędna i stosownie do planów ich wojennego działania /a w tym zatrudnienia/.

Trzeba więc ustalić:

- potrzeby ogólne w zakresie wykwalifikowanej i niewykwalifikowanej siły roboczej;
- ile i jacy pracownicy odejdą w ramach mobilizacji i jakie zaistnieją potrzeby uzupełnienia personelu /kwalifikowanego i niewykwalifikowanego/;
- jakie są potrzeby zastąpienia siłą roboczą braku możliwości stosowania w produkcji środków mechanizacji[x/].

Sprawą istotną jest, aby inwentaryzacja i ocena pojemności powiatów względnie bezpiecznych przeprowadzona była dopiero po powzięciu decyzji odnośnie wydzielenia pomieszczeń dla celów rozśrodkowania szpitali, rozwinięcia stanowisk kierowania itp. Decyzje w tej sprawie zapadają odpowiednio na szczeblach od centralnego do powiatowego w ten sposób, że szczeble wyższe ustalają, jakie instytucje będą przeniesione z zagrożonych miast w teren /w porozumieniu z władzami lokalnymi/, rezerwują dla tych celów niezbędne budynki i pomieszczenia. Pozostałość "rezerwy lokalowej" może dopiero być wykorzystana przez władze powiatowe oraz dla celów przyjęcia rozśrodkowywanej ludności. Plan wykorzystania "rezerwy lokalowej" opracowany całościowo podlega pełnej korelacji od szczebla województw tak, aby wysiłki rozłożone były możliwie równomiernie i racjonalnie.

PKO po ustaleniu pojemności obszarów przyjmujących rozśrodkowywaną ludność przesyłają dane do WKO /propozycje zawarte w rozdziale 3/, który na tej podstawie sporządza ogólne zestawienie. Może ono być ujęte w następującej formie /tabela nr 7/.

---

x/ Autor ma na myśli - dość daleko posuniętą mechanizację rolnictwa i względne wyludnienie wsi polskiej, a w wypadku zagrożenia i wojny, wstrzymanie lub radykalne ograniczenie dostaw paliwa do ciągników i maszyn rolniczych, pobór ciągników - wszystko to spowoduje niewątpliwie niedobór rąk do pracy na roli.

× Str. 56 -

Zestawienie ogólnej pojemności rejonów względnie bezpiecznych województwa "x"

Tabela 7

Lp.	Powiaty przyjmujące rozśrodkowywanych	Możliwości przyjęcia w zależności od:							Sugestie powiatu co do ogólnej poj.
		wolnej powierzchni kwaterunkowej	zasobów wody	możliwości wyżywienia	stanu san.-epid.i pomocy medycz.	zatrudnienia	gęstości zaludnienia /do 100 km²/	dogodność położenia - stan	
1	"Y"	25000	18000	25000	dobry	30000	20000	dobry	18000
	"Z"	20000	25000	25000	zły	10000	10000	zły	

Dla przeprowadzenia analizy danych z powiatów, zestawianych w tabeli 7 opracowuje się tabelę korelacji /tabela 8/.

Tabela 8

Tabela korelacji pojemności obszarów względnie bezpiecznych województwa "X"

Lp	Powiaty przyjmujące ludność w ramach rozśrodkowania	Pojemność zależna od: wolnej powierzchni kwaterunkowej			zasobów wody			możliwości wyżywienia			stan sanit.-epid. i pomocy lekarskiej	możliwość zatrudnienia			gęstości zaludnienia	dogodności położenia	Ocena ogólna
		stan aktualny	dodatkowo	razem	stan	dodatkowo	razem	stan	dodatkowo	razem		stan	dodatkowo	razem			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1.	"Y"	25000		25000	18000	2000[1]	20000	25000	-	25000	dobry	30000	-	30000	20000	dobry	20000
	"Z"	20000	2000[1]	22000	25000	-	25000	25000	-	25000	poprawić przez 1/..... 2/..... 3/.....	10000	-	10000[2]	10000[2]	poprawić przez 1/.... 2/.... 3/....	22000

Tabela korelacji pozwala sprecyzować konkretne wnioski, dotyczące pojemności poszczególnych powiatów i województwa oraz zaplanować przeprowadzenie niezbędnych zabiegów przygotowawczych, a także ewentualnie skorelować przyjęte parametry.

Z porównania ilościowego zestawienia rozśrodkowywanej ludności województwa /tabela 3/ z planem korelacji /tabela 8/, planujący rozśrodkowanie są w stanie wyciągnąć następujące konkretne wnioski:

- czy województwo jest w stanie pomieścić w swych granicach własną zagrożoną ludność;
- w jakich powiatach i ile ludności można dokwaterować;
- jakie są konieczne przedsięwzięcia organizacyjno-gospodarcze, inwestycyjne itp. zabezpieczające wymagany wzrost pojemności;
- czy województwo dysponuje i jaką dysponuje rezerwą miejsc dla ludności spoza jego granic, lub czy jest zmuszone rozśrodkować ludność poza granice województwa i o jaką ilość brakujących miejsc chodzi.

Plan korelacji pojemności obszarów województwa powinien uwzględniać możliwości ewakuacji poszkodowanych i bezdomnych po uderzeniach przeciwnika na zagrożone miasta oraz lokalizację miejsc tymczasowego zakwaterowania. Należy również uwzględniać pewną rezerwę miejsc na ewentualne dodatkowe przemieszczenie ludności.

2.2.2.4. Inwentaryzacja transportu dla potrzeb rozśrodkowania

Nie mniej ważnym zagadnieniem jest ustalenie ilości posiadanego transportu, który może być wykorzystany do rozśrodkowania ludności. Przy kalkulacji transportu należy brać pod uwagę transport państwowy i spółdzielczy /pozostający po poborze do sił zbrojnych, zmilitaryzowanych/, który zostanie skoncentrowany w bazach transportu PKS. Należy również w miarę możliwości uwzględniać transport technologiczny i administracyjny pozostający w przedsiębiorstwach, zakładach i administracji - jako niezbędny do ich egzystencji oraz transport prywatny. Ustalając ilości przewidzianego transportu do rozśrodkowania, wojewódzkie, powiatowe, miejskie, dzielnicowe komitety obrony uwzględniają przed tym inne potrzeby, jak: zaopatrywanie ludności w niezbędne artykuły do życia, zabezpieczenie ciągłości produkcji zakładów przemysłowych, funkcjonowanie administracji itp. Mając na uwadze, że rozśrodkowanie ludności jest operacją ważną, jednorazową i krótkotrwałą, dla jej przeprowadzenia należy przydzielić maksimum środków.

Inwentaryzację sprzętu transportowego przewidzianego do rozśrodkowania ludności sporządza się na szczeblu wojewódzkim, powiatowym, miejskim i dzielnicowym, wykorzystując do tych prac działy komunikacji i bazy skoncentrowanego transportu PKS.

Powiatowe, miejskie, dzielnicowe komitety obrony, które bezpośrednio przeprowadzają rozśrodkowanie ludności sporządzają następujące zestawienie tabelaryczne /tabela 9/.

Ponadto zestawienie to sporządza również WKO z podlegającego mu transportu /bez rubryki 9/.

Tabela 9

Liczbowe zestawienie transportu przewidywanego do rozśrodkowania ludności miasta "Y"

Lp.	Nazwa przedsiębiorstwa	Rodzaj transportu							Uwagi:
		autobusowy	samoch. cięż. 4 t	samoch. cięż. 8 t	forgonetki	ciągniki koł. z przycz.	samochody osobowe		
							państwowe	prywatne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Baza skoncentrowanego transportu PKS	25	12	-	-	-	-	-	
2.	Zakład nr 3 transport technologiczny	1	7	-	4	-	4	-	
		itp.							

Na podstawie powyższego zestawienia sporządza się ogólny bilans posiadanego transportu, który komitet obrony rozśrodkowujący ludność przekazuje do WKO /MKO posiadający dzielnice/.

WKO /dział komunikacji/ na podstawie otrzymanych danych z powiatów i własnego bilansu środków transportowych oraz danych z DOKP o możliwościach wykorzystania transportu kolejowego, sporządza zestawienie transportu do rozśrodkowania ludności /tabela 10/.

Tabela 10

Zestawienie posiadanego transportu do rozśrodkowania ludności woj. "X"

Lp.	Miasto zagrożone	Rodzaj transportu										Uwagi
		autobusy	samoch. cięż.	furgonetki	ciągniki kołowe z przycz.	samochody osobowe		kolej wąskotorowa		kolej normalna tor.		
						państwowe i spółdz.	prywatne	stacja za/wyładowcza	ilość pociągów	stacja za/wyładowcza	ilość pociągów	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	"Y"	50	100	150	250	300	2100	"B" / "L"	4	-	-	
2.	"Z"	15	30	50	100	34	1100	-	-	-	-	
3	Wojew.	75	1100	750	560	320	-	-	-	"A" / "C"	3	
					itp.					"F" / "D"	4	

Uwaga: I inne rubryki stosownie do wykorzystywanego transportu.

Spisy transportu przeznaczonego do rozśrodkowania ludności powinny być aktualne i prowadzone możliwie na bieżąco. Ponieważ utrzymanie pełnej aktualności w tym względzie napotkana na trudności, należy zawsze uwzględniać kilkunastoprocentową rezerwę środków.

2.2.2.5. Opracowanie informacyjnego planu rozśrodkowania ludności na obszarze kraju

WKO na podstawie otrzymanych z PKO /MKO/ danych, opracowuje:

- zestawienie ilościowe ludności miast /aglomeracji/ podlegających rozśrodkowaniu /tabela 3/;
- spisy zakładów opieki społecznej podlegających rozśrodkowaniu /tabela 6/;
- ogólne możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności w granicach województwa /tabela 3 i tabela 8/;
- możliwości rozmieszczenia zakładów opieki społecznej;
- zestawienie posiadanego transportu do rozśrodkowania ludności /tabela 10/.

Na podstawie opracowanych powyższych informacji WKO w dowolnej formie przekazuje do KOK niezbędne dane potrzebne do skoordynowania planu rozśrodkowania ludności na obszarze kraju. Dane te powinny określać:

- czy województwo jest w stanie pomieścić rozśrodkowywaną ludność z rejonów i obiektów zagrożonych we własnych granicach;
- czy województwo będzie dysponować rezerwą miejsc dla ludności spoza granic województwa, jaka jest ta rezerwa;
- ile ludności danego województwa należy rozśrodkować poza granicę.

Na podstawie tych danych KOK /Dział Ochrony i Zaopatrzenia Ludności/ opracowuje informacyjny plan rozśrodkowania ludności na obszarze kraju. Biorąc najogólniej plan ten powinien określać:

- które województwo i ile ludności rozśrodkowuje do innego województwa;
- które województwo i ile przyjmuje rozśrodkowywanej ludności spoza swych granic /z jakiego województwa/;
- jakie środki transportowe i komu zapewniają organa centralne;
- drogi międzywojewódzkie dla przemieszczenia rozśrodkowywanej ludności.

Po opracowaniu planu, KOK sporządza wyciągi, które przesyła zainteresowanym WKO w celu dalszego wykorzystania przy rozpracowywaniu własnych wojewódzkich planów rozśrodkowania ludności.

2.3.3. II ETAP PLANOWANIA - planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblu WKO, PKO, MKO /DKO/ oraz ADM /rys.6/

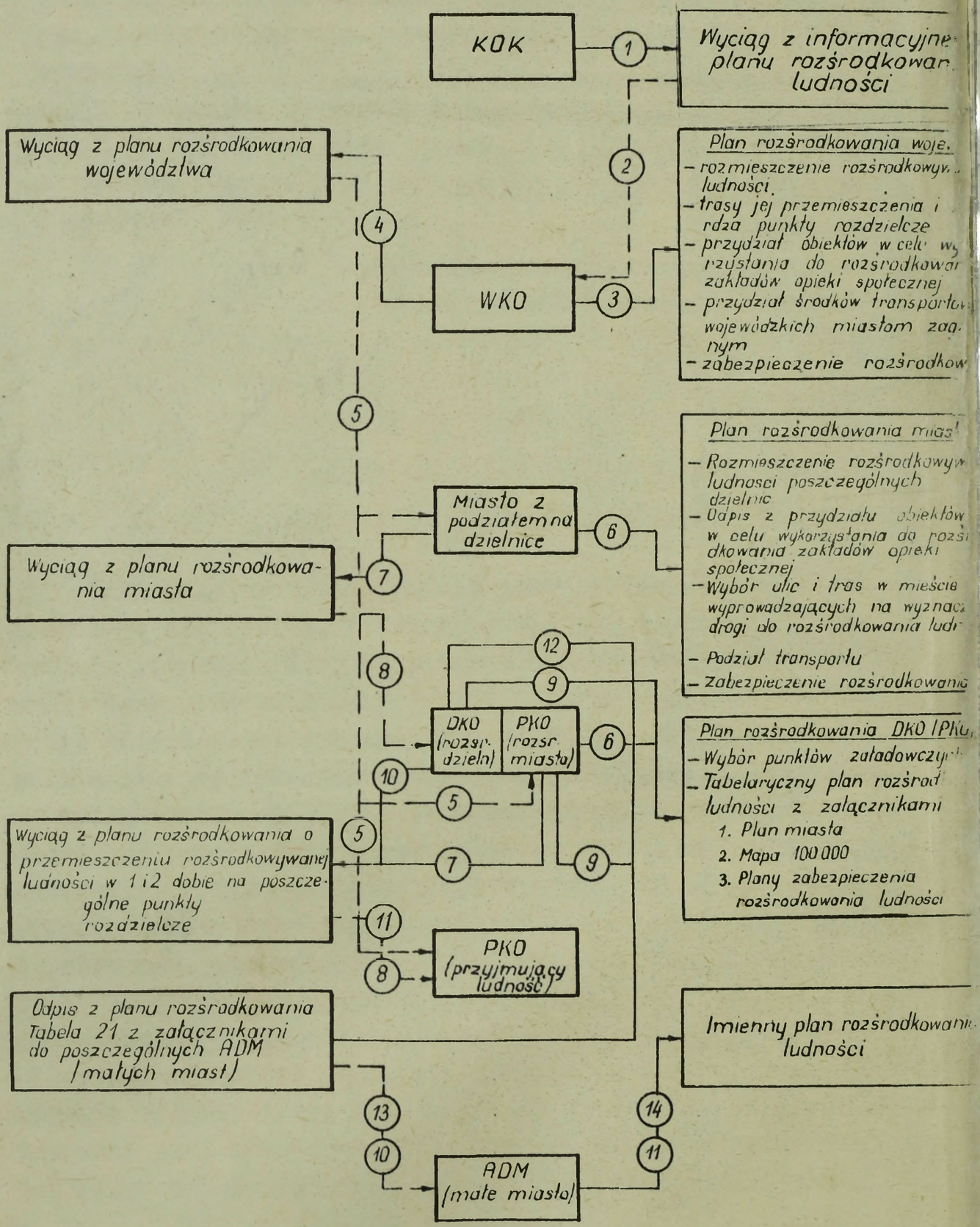
Na podstawie wyciągu z "planu rozśrodkowania ludności kraju" i dokumentów opracowanych w I etapie planowania, WKO opracowuje plan rozśrodkowania ludności na obszarze województwa.

WKO planując rozśrodkowanie ludności powinny:

- zaplanować rozmieszczenie ludności w granicach województwa,

II ETAP PLANOWANIA

planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblach WKO-PKO i MKO-DKO oraz ADM

Rys. 6

ewentualne przyjęcie z zewnątrz lub rozśrodkowanie poza granice;
- dokonać wyboru i zaplanować trasy dla pieszych, drogi kołowe i wodne;
- zaplanować przydział obiektów w celu rozśrodkowania zakładów opieki społecznej;
- wyrazić zgodę na "rejony rozdzielcze" proponowane przez PKO lub wyznaczyć inne;
- zaplanować przydział transportu kołowego, kolejowego, wodnego /jeśli taki województwo przydziela miastom rozśrodkowywanym/;
- zaplanować regulację ruchu;
- zaplanować zabezpieczenie medyczne, techniczne, zaopatrzenia przy przemieszczaniu rozśrodkowywanej ludności poza granice i w granicach województwa.

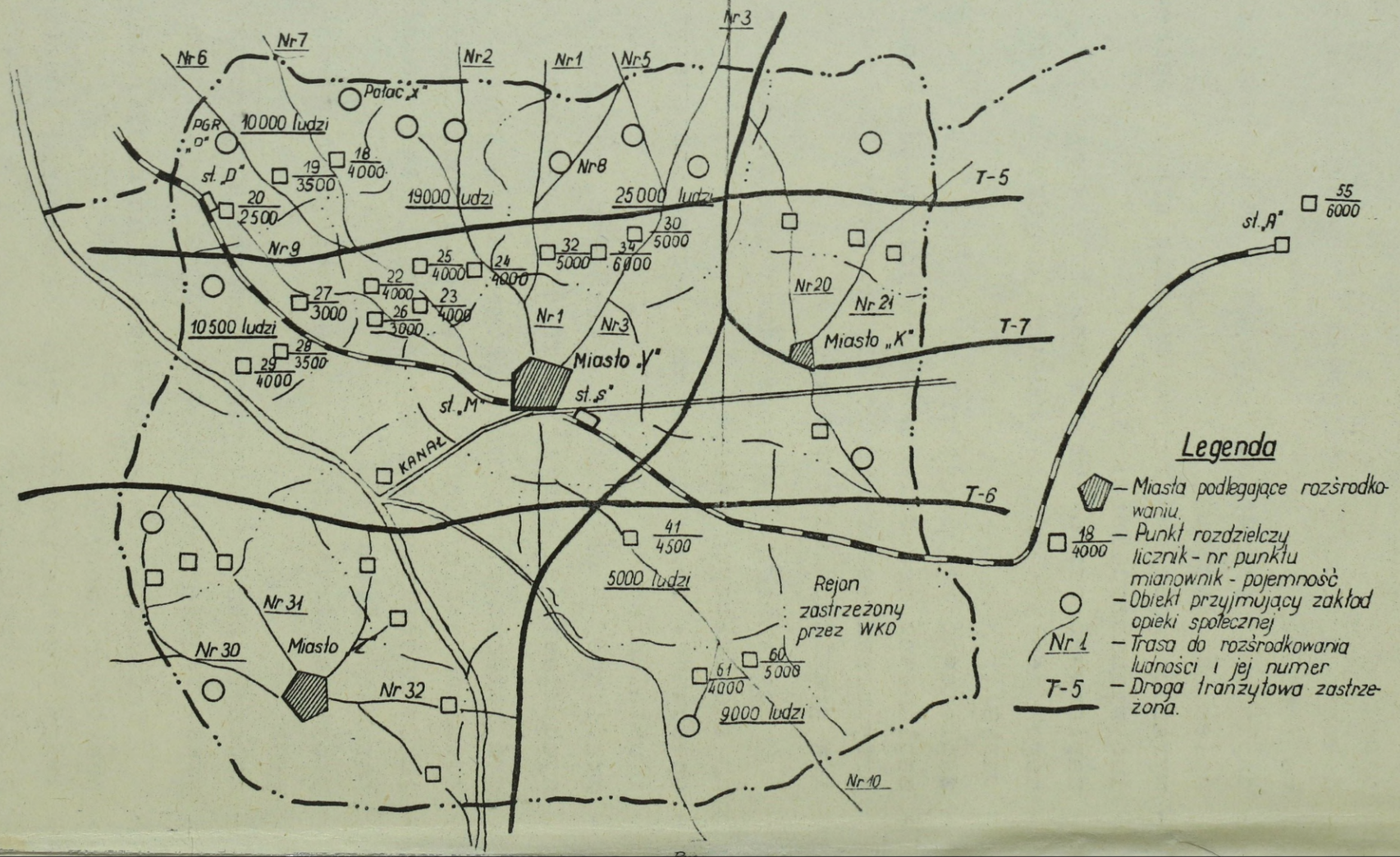
Wojewódzki plan rozśrodkowania składa się z następujących zasadniczych części:
- opisowej - zawierającej niezbędne dane statystyczne, oceny i ustalenia;
- graficznej - dotyczącej przemieszczenia ludności poszczególnych miast /aglomeracji/ rozśrodkowywanych /rys. 7/.

Część opisowa planu rozśrodkowania zawiera:
- rozmieszczenie rozśrodkowywanej ludności /gdzie i ile/;
- jakie zakłady opieki społecznej przewiduje się do rozśrodkowania i dokąd;
- przydział transportu do poszczególnych miast rozśrodkowywanych;
- zabezpieczenie polityczne, medyczne, porządku, bezpieczeństwa, regulacji ruchu oraz organizacja zaopatrzenia.

Część graficzna /opracowana na mapie/ zawiera:
- punkty załadowcze;
- trasy przemieszczenia rozśrodkowywanej ludności;
- punkty przeładunkowe;
- punkty rozdzielcze i ile ludności przyjmują;
- elementy zabezpieczenia.

IDEOWY PLAN PRZEMIESZCZENIA ROZŚRODKOWYWANEJ LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA „X"

(mapa 1: 100 000)

2.2.3.1. Planowanie rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności

Rozmieszczenie rozśrodkowywanej ludności planuje WKO na podstawie:

- ustaleń KOK, określających:
  - a/ które miasta /aglomeracje/ należy przygotować do rozśrodkowania;
  - b/ ile ewentualnie ludności rozśrodkowywać na teren sąsiednich województw i których;
  - c/ ile ewentualnie ludności sąsiednich województw/i których/ przyjąć na teren własnego województwa;
  - d/ jakie przewidzieć kierunki w rozśrodkowaniu między województwami;
- ilościowego zestawienia ludności województwa, podlegającej rozśrodkowaniu;
- tabeli korelacji pojemności powiatów względnie bezpiecznych;
- propozycji powiatów co do położenia rejonów rozdzielczych /ewentualnie skorelowanych/.

Wszechstronna analiza tych danych ma na celu powzięcie decyzji co do tego z jakich miast, jakie ilości ludzi i do jakich /rejonów/ rozdzielczych /powiatów/ należy skierować. Decyzji tej nie można ostatecznie podjąć bez oceny przydatności i możliwości wyboru dróg, ale na tym etapie planowania chodzi o podjęcie decyzji wstępnej, która później może być skorygowana.

2.2.3.2. Planowanie tras do rozśrodkowania ludności

Wybór tras /dróg/ do przemieszczenia rozśrodkowywanej ludności jest jednym z przedsięwzięć procesu planowania. Do tras przewozu rozśrodkowywanej ludności należą linie /odcinki/ kolejowe, drogi samochodowe, odcinki dróg wodnych śródlądowych, łączące punkty załadowcze z punktami rozdzielczymi oraz punkty rozdzielcze z miejscami docelowymi /zakwaterowania/.

Przy wyborze dróg przemieszczenia ludności należy kierować się następującymi wymaganiami:

- ilość i przepustowość dróg powinna zapewnić wykonanie przemieszczenia ludności na poszczególnych etapach rozśrodkowania w ustalonym czasie;
- układ dróg przewozu powinien sprzyjać rozśrodkowanemu przemieszczeniu ludności;
- przy wyznaczaniu dróg należy omijać ważne ośrodki przemysłowe, węzły komunikacyjne /kolejowe, drogowe/, inne obiekty, które mogą być celami uderzeń sił powietrznych przeciwnika;
- należy unikać krzyżowania się dróg wydzielonych do przemieszczenia ludności z drogami zastrzeżonymi dla ruchu wojsk własnych i sojuszniczych;
- wyznaczone drogi powinny w najprostszy sposób łączyć punkty załadowcze z punktami rozdzielczymi oraz punkty rozdzielcze z miejscami docelowymi. Trasy /drogi/ lub kierunki przemieszczenia ludności planują działy komunikacji WKO /PKO/ w uzgodnieniu z wojewódzkimi /powiatowymi sztabami wojskowymi.

W opracowaniu tej części planu uczestniczą przedstawiciele pełnomocnicy DOKP i inni zainteresowani.

Jako drogi przewozu ludności na sieci kolejowej należy wybierać odcinki zelektryfikowanych linii kolejowych ze względu na ich dużą przelotowość oraz minimalne wykorzystanie wagonów osobowych podmiejskiej trakcji elektrycznej do przewozów wojskowych oraz odcinki drugorzędnych linii kolejowych o znaczeniu lokalnym oraz linie kolejowe wąskotorowe.

Do przewozu z punktów załadowczych do punktów rozdzielczych transportem samochodowym należy wybierać drogi państwowe IV klasy oraz drogi państwowe wyższych klas, które nie są zastrzeżone dla ruchu wojsk. Przewóz ludności z punktów rozdzielczych do miejsc docelowych powinien być organizowany po drogach lokalnych, łączących wioski, osiedla i miasta między sobą oraz z siedzibami gromadzkich, miejskich i powiatowych rad narodowych.

Transport wodny śródlądowy może być wykorzystany do przewozu ludności z punktów załadowczych do punktów rozdzielczych, lub do przewozów ludności z jednego brzegu przeszkody wodnej na drugi brzeg.

Przewóz ludności w ramach rozśrodkowania przy użyciu transportu wodnego śródlądowego planuje dział komunikacji WKO z terytorialnie podległym przedsiębiorstwem żeglugowym.

Do przemieszczenia ludności pieszo należy w miarę możliwości wybierać oddzielne trasy /drogi/, mogą to być drogi gruntowe i trakty, a nawet ścieżki.

W celu zapewnienia możliwości wykonania manewru w czasie przewozu ludności należy wybrać oprócz dróg zasadniczych drogi pomocnicze /zapasowe/, ilość tych dróg oraz ich układ uzależnione są od konkretnych warunków lokalnych.

Rezultat analizy rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności oraz tras do jej przemieszczenia zestawia się w formie następującego zestawienia /tabela 11/.

Tabela 11

Rozmieszczenie rozśrodkowywanej ludności i trasy dla jej przemieszczenia

w województwie "X"

Lp	Zagrożone miasto i ilość ludności do rozśrodkowania	Przemieszczanie się poza granice województwa	Powiaty przyjmujące rozśrodkowywaną ludn.				lokalizacja punktów rozdz.			Numery tras				
			Nazwa powiatu	Ogólna pojemność	Faktyczn. przyjm.	Rezerwa miejsc	Nr punktu	Nazwa miejsc.	Pojemność	kolejowych stacja załad. wyład.	kolejowych Nr	wodnych	pieszych	kołowych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	"Y"		a	10600	10000	500	18	B	4000	1	20	-		112
							19	C	3500				3	3
							20	D	3000	B	21	-	-	-
										D				
			k	23000	19000	4000	21	E	4000					5i6
							22	F	38000					7
							23	G	3500				6	8
							24	H	4000			15	5	9
							25	J	3700					10
							26	K	4000					12
							55	A	6000					
		17000	1		itp.					8 A				

U w a g a : trasy kołowe służą również jako tras-y dla pieszych.

WKO na podstawie opracowanej tabeli 11 i mapy z wyznaczonymi trasami sporządza wyciągi dla powiatów, przyjmujących rozśrodkowywaną ludność, w których podaje następujące dane:

- z jakiego miasta rozśrodkowywanego i ile ludności dany powiat przyjmuje;
- jaką rezerwę miejsc powinien powiat zachować do dyspozycji WKO;

- jakimi trasami przybędzie do powiatu przemieszczana ludność i gdzie przygotować należy punkty rozdzielcze.

2.2.3.3. Planowanie obiektów do rozmieszczenia zakładów opieki społecznej

Planując przydział obiektów, w których zamierza się rozmieścić zakłady opieki społecznej z miast /aglomeracji/ zagrożonych, należy mieć na uwadze konieczność zapewnienia tym zakładom względnych warunków bytowych. Wytypowane obiekty powinny posiadać odpowiednią pojemność, urządzenia sanitarne, warunki dowozu zaopatrzenia itp. Typowanie ich powinno być poprzedzone wizją lokalną w celu stwierdzenia ich przydatności.

Rozmieszczenie zakładu opieki społecznej w typowanych obiektach opracowuje WKO na podstawie:
- sugestii powiatów;
- ilościowego zestawienia zakładów opieki społecznej /tabela 6/;
- ilościowego zestawienia obiektów do ewentualnego rozmieszczenia zakładów opieki społecznej i ich charakterystyki;
- usytuowanie obiektów w terenie i drożni.

Po przeanalizowaniu powyższych danych i powzięciu decyzji sporządza się w formie tabelarycznej następujące zestawienie /tabela 12/.

Tabela 12

Przydział obiektów w celu wykorzystania do rozdrodkowania zakładów opieki społecznej województwa "X"

Lp.		Zakłady opieki społecznej do rozdrodkowania					Powiat przyjmujący			Nr trasy
	Nazwa miasta	Nazwa zakładu	Ilość podop.	Ilość pers. z rodzin.	Nazwa powiatu	Miejsce	Obiekt	Pojem. pomiesz. dla podop.	Pojem.pom. dla pers.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	"Y"	Dom Małego Dziecka	80	60	B	K	PGR	100	70	10
2	"K"	Dom Starca	110	70	P	L	szkoła	150	100	12
				itp.						

2.2.3.4. Ogólne zasady organizacji przewozu oraz planowanie przydziału wojewódzkiego transportu rozśrodkowywanym miastom /aglomeracjom/

Integralną częścią rozśrodkowania ludności jest proces ruchu /przewóz ludności/. W związku z tym przed organami, które na poszczególnych szczeblach będą zajmowały się tym problemem stoją następujące zadania:

a/ ustalenie potrzeb przewozowych /wielkości przewozu zarówno pod względem ilościowym, jak i od strony dynamiki przewozu/, uwzględnienie odległości przewozowych i czasu w jakim przewóz ludności powinien być wykonany;

b/ analiza i ocena możliwości przewozowych transportu na poszczególnych etapach rozśrodkowania i konfrontacja tych możliwości z potrzebami ustalonymi w pkt. "a";

c/ opracowanie realnego planu przewozu rozśrodkowywanej ludności z uwzględnieniem specyfiki okresu w jakim rozśrodkowanie będzie realizowane;

d/ opracowanie struktury organizacyjnej i powołanie na czas rozśrodkowania organów, których zadaniem będzie kierowanie przewozami rozśrodkowywanej ludności.

Rozśrodkowanie ludności można podzielić pod względem transportu na następujące etapy:

- 1-szy etap - wyprowadzenie ludności z rejonów zamieszkania do punktów załadowczych położonych w mieście i poza miastem.

Podstawowym rodzajem transportu na tym etapie powinien być transport MPK /autobusy, trojlebusy, tramwaje/.

W zależności od warunków lokalnych, a także w przypadku konieczności wyprowadzenia ludności z rejonów zagrożonych w maksymalnie skróconym czasie, należy wykorzystać również podmiejski transport kolejowy oraz transport samochodowy PKS.

Należy również, a niekiedy przede wszystkim przewidywać przemieszczenie rozśrodkowywanej ludności pieszo, szczególnie tych osób, których stan zdrowotny na to pozwala.

- 2-gi etap - przewóz rozśrodkowywanej ludności z punktów załadowczych do punktów rozdzielczych, położonych na obszarze powiatów przyjmujących tę ludność. Podstawowym środkiem przewozowym ludności w tym etapie jest transport kolejowy i transport samochodowy, ale w miarę możności także transport wodny, a nawet konny. Nie należy odrzucać ewentualności ruchu pieszego. Należy mieć na uwadze, że na drugim etapie prawdopodobnie zawsze wystąpią największe trudności przewozowe.

- 3-ci etap - przewóz rozśrodkowywanej ludności z punktów rozdzielczych do gromad, osiedli itp. miejsc docelowych. Srodkiem przewozu ludności na tym etapie jest transport, będący w dyspozycji powiatowych i lokalnych komitetów obrony, przede wszystkim transport przeczepny i konny.

WKO, dokonując przydziału posiadanego transportu miastom /aglomeracjom/ zagrożonym, bierze pod uwagę wyżej wymienione trzy etapy, z tym, że przede wszystkim uwzględnia potrzeby etapu drugiego.

Dla optymalnego przydziału transportu miastom /aglomeracjom/ zagrożonym, województwo powinno ocenić:

- ogólne możliwości transportu miasta /aglomeracji/ zagrożonego;
- średnie odległości przemieszczenia ludności;
- ilość przemieszczanej ludności;
- ilość posiadanego transportu.

Rezultaty wszechstronnej oceny powyższych danych i wszystkich innych okoliczności można zestawić w formie następującej tabeli /tabela 13/.

821

Tabela 13

Zestawienie środków transportowych wydzielonych
do rozśrodkowania ludności województwa "X"

Lp.	Miasta zagrożone	Przydzielony transport								Pojemność	Uwagi
		Autobusy		Samochody ciężarowe		Furgonetki		Kolej			
		ilość	dyspozytor	ilość	dyspozytor	ilość	dyspozytor	ilość pociągów	stacja załadowcza		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	"X"	15	wojew. PKS	25 itp.	PKS	-	-	4	B L	600	

2.2.3.5. Opracowanie dokumentów wykonawczych i przekazanie przez WKO zadań wykonawcom /władzom miast rozśrodkowywanych i obszarów przyjmujących przesiedloną ludność/

Dokumenty wykonawcze mogą mieć różną formę. Najbardziej przydatną i praktyczną wydaje się być forma wyciągów z planu rozśrodkowania ludności w postaci map, tabel i zestawień.

Dokumenty te stanowią podstawę do opracowania planów na szczeblu niższym, spośród których można w szczególności wyodrębnić:

- plany, opracowywane przez miasta objęte operacją rozśrodkowania i to na różnych szczeblach kierowania, od szczebla miejskiego, przez dzielnice do ADM;
- plany, opracowywane przez władze obszarów przyjmujących ludność przesiedloną /powiatowe, gromadzkie, osiedlowe lub miejskie/.

Nie można wykluczyć ewentualności opracowania przez niektóre powiaty i miasta /na podstawie planu wojewódzkiego/ własnego wewnętrznego, szczegółowego planu rozśrodkowania, obejmującego zarówno rozśrodkowanie jak i przyjęcie tej ludności /na własnym terenie/.

Zestaw dokumentów wykonawczych dla władz rozśrodkowywanych miast /powiatów, dzielnic/ powinien obejmować:

- mapę przemieszczenia ludności rozśrodkowywanej /rys. 8/, będącą wyciągiem z graficznej części planu rozśrodkowania województwa;
- zestawienie liczbowe rozmieszczenia ludności miasta /aglomeracji/ rozśrodkowywanego /tabela 14/;
- przydział środków transportowych /tabela 15/;
- przydział obiektów dla przemieszczenia zakładów opieki społecznej /tabela 16/;
- dane dotyczące systemu kierowania operacją;
- informacja o treści zadań realizowanych przez władze centralne i wojewódzkie na obszarze miast rozśrodkowywanych.

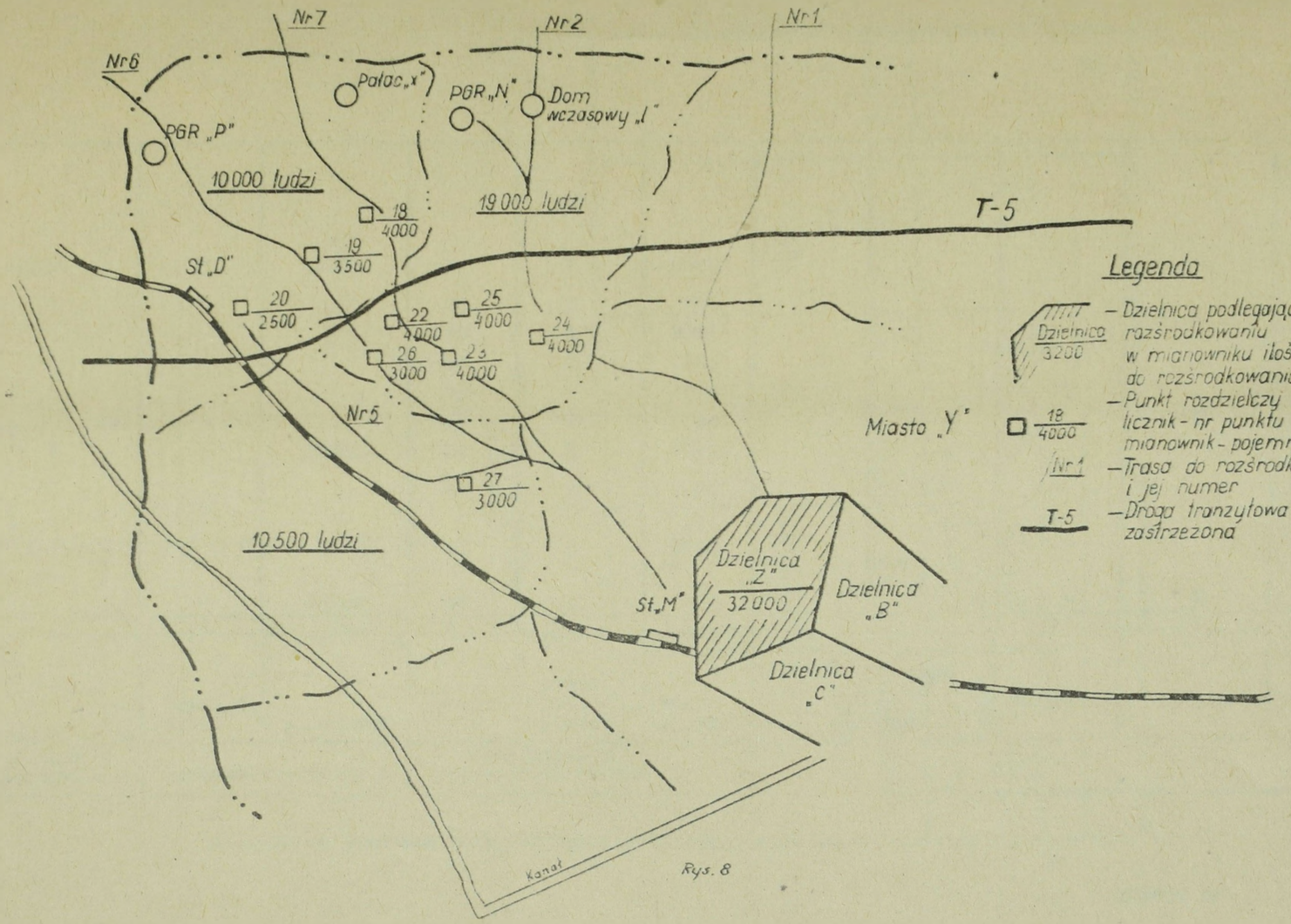
Władze obszarów przyjmujących powinny otrzymać następujące dokumenty wykonawcze /wyciągi z planów WKO/:

- mapa przemieszczenia rozśrodkowywanej ludności, zawierająca wszystkie dane interesujące adresata /rys. 8/;
- tabelaryczne zestawienie liczbowe ludności rozśrodkowywanej /tabela 17/;
- przydział obiektów dla przemieszczenia zakładów opieki społecznej /tabela 18/;
- wyciągi z planów zabezpieczenia operacji, zawierające dane interesujące i wiążące dla władz obszarów przyjmujących;
- dane dotyczące organizacji systemu kierowania operacją.

Forma dokumentów w zasadzie jest dowolna. Ich treść /każdego dokumentu oddzielnie i całego zestawu/ powinna być dostosowana do potrzeb adresata.

IDEALNY PLAN PRZEMIESZCZENIA

Mapa 1 : 100000

Rys. 8

48

Tabela 14

Zestawienie liczbowe rozmieszczenia ludności miasta "Y"

Lp.	Ilość ludności do rozśrodkowania	Przemieszcza się poza granice woj.	Powiaty przyjmujące		Lokalizacja punków rozdzielczych			Trasy				
			Nazwa powiatu	Przyjmuje	Nr punktu	Nazwa miejscowości	Pojemność	kolejowe: stacja załad. / wyład.	kolejowe: nr tras	wodne	piesze	kołowe
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1.	120000		Z	10500	18	B	4000	L / B	20	-	3	1 i 2
					19	C	3500	M / D				3
					20	D	3000		21			4
			K	19000	21	E	4000					5 i 6
					22	F	3800				6	7
					23	G	3500	-	-	15	3	8
					24	H	700					9
					25	J	3700					10
					26	K	400					12
		17000	L	17000	55	A	6000	S / P				
						itp.						

Tabela 15

Przydział środków transportowych do rozśrodkowania ludności miasta "Y"

Lp.	Rodzaj transportu												
	Autobusy		Mikrobusy		Samoch. 4 t		Samoch. 8 t		Furgonetki		Koleje		
	Ilość	Przynależność	Ilość	Przynależność	Ilość	Przynależność	Ilość	Przynależność	Ilość	Przynależność	Stacja zał. / wyład.	Ilość pociągów	Pojemność
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	15	PKS	20	PKS	40	zakł. M-20	-	-	-	-	A / B	3	600
					10	PKS					L / Z	4	800
					itp.						M / P	4	800

Tabela 16

Przydział obiektów w celu wykorzystania do rozśrodkowania zakładów opieki społecznej miasta "Y"

Lp.	Nazwa zakładu opieki społecznej	Powiat przyjmujący					
		Nazwa powiatu	Miejscowość	Obiekt	Pojemność pomieszczeń dla podopiecznych	Pojemność pomieszczeń dla personelu	nr trasy
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Dom Małego Dziecka	"B"	"K"	PGR	100	70	10
2	Dom Starca	"P"	"L"	Szkoła	150	100	12
			itp.				

Tabela 17

Zestawienie liczbowe przemieszczanej ludności do powiatu "z"

Lp.	Nazwa miasta zagrożonego	Ilość ludności przybywającej do powiatu	Lokalizacja punktów rozdzielczych			Trasy					Uwagi:
			nr punktu	Nazwa miejscowości	Pojemność	kolejowe stac. wyład.	kolejowe nr tras	wodne	piesze	kołowe	
1.	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	"Y"	10500	18	B	4000	L/B	20	-	-	1i2	
			19	C	3500				3	3	
			20	D	3000	M/D	21		-	4	
			itp.								

U w a g a: - trasy kołowe służą również jako trasy dla pieszych;
- różnica między pkt. 6 i 3 w ilości ludności przybywającej i pojemności punktów rozdzielczych stanowi rezerwę województwa.

Tabela 18

Rozmieszczenie zakładów opieki społecznej w powiecie "Z"

Lp.	Zakłady opieki społecznej do rozśrodkowania				Powiat przyjmujący		nr trasy
	Nazwa miasta zagrożonego	Nazwa zakładu	Ilość podopiecznych	Ilość personelu z rodzinami	Miejscowość	Obiekt	
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	"Y"	Dom Małego Dziecka	80	60 itp.	K	PGR	10

2.2.3.6. Planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblu miasta

Organizacja prac planistycznych na szczeblu miasta uzależniona jest między innymi od tego, czy miasto to jest podzielone administracyjnie na dzielnice. Przy istnieniu dzielnic, zakres ich prac planistycznych pokrywa się z małymi miastami bez dzielnic./Sieć systemu planowania rozśrodkowania ludności rys. 2/.

Podstawę prac planistycznych MKO /DKO/ stanowią wytyczne WKO /MKO/ opracowane w formie dokumentów wykonawczych oraz niezbędne dane uzyskane z KO współpracujących z danym miastem w zakresie rozśrodkowania.

Miejskie /dzielnicowe/ komitety obrony planując rozśrodkowanie ludności powinny przede wszystkim:

- sprecyzować w terenie położenie i zaplanować obsadę oraz zorganizować pracę punktów załadowczych, położonych zarówno wewnątrz miasta, jak i poza jego obrzeżami;
- wyznaczyć dogodne ciągi drogowe, wyprowadzające do punktów załadowczych;
- zaplanować i zorganizować funkcjonowanie komunikacji miejskiej i dodatkowych środków transportowych, stosownie do potrzeb wynikających z wyboru dróg i położenia punktów załadowczych;
- zaplanować i zorganizować regulację ruchu w mieście;
- zaplanować i zorganizować system kierowania rozśrodkowaniem, a w tym także powiadamiania władz i ludności;
- zaplanować i zorganizować przedsięwzięcia z zakresu zabezpieczenia rozśrodkowania.

Położenie punktów załadowczych, dostosowane do sieci dróg rozśrodkowania na podstawie propozycji władz szczebla powiatowego i miejskiego, ustalone zostało już uprzednio w planach WKO. Tu chodzi wyłącznie o sprecyzowanie z myślą o dowiązaniu do sieci miejskiej.

Personel punktów załadowczych powinien być dobrany z uwzględnieniem walorów organizatorskich i moralnych, przy-

gotowania fachowego, przeszkolenia, jakości alarmowego przystąpienia do pracy.

Wyposażenie punktów powinno być zgromadzone zawczasu. Jeśli to niemożliwe należy ustalić sposoby alarmowego dostarczenia tego wyposażenia na miejsce pracy.

Przy wyborze ciągów drogowych konieczne jest uwzględnienie planów przemarszów wojskowych - nie mogą się one krzyżować. W wypadku braku możliwości uniknięcia skrzyżowań trzeba zaplanować i na czas przedsiębrać odpowiednie środki /bezkolizyjne skrzyżowania stałe lub prowizoryczne zgranie ruchu w czasie/.

W dziedzinie organizacji transportu na czas rozśrodkowania może okazać się konieczne:

- reorganizacja tras komunikacji miejskiej;
- wyprowadzenie zmian do rozdziału ilościowego środków komunikacji miejskiej na te trasy;
- wzmocnienie komunikacji miejskiej transportem doraźnym;
- oznakowanie poszczególnych środków komunikacji miejskiej /informującego na jaki punkt załadowczy dany wóz dowozi pasażerów/ i doprowadzenie tego do wiadomości zainteresowanych obywateli.

Organizacja i planowanie regulacji ruchu na terenie jest przedsięwzięciem nie związanym wyłącznie z operacją rozśrodkowania. Chodzi tylko o to, aby ogólny miejski system regulacji ruchu uwzględnił również potrzeby rozśrodkowania i zapewnił także pełną synchronizację ruchu w ramach rozśrodkowania ludności z wszystkimi innymi przemarszami i przewozami na obszarze i przez obszar miasta.

Forma miejskiego /dzielnicowego/ planu rozśrodkowania ludności jest dowolna. Plan składa się z części opisowej /oceny, zestawienia, wykresy i dane statystyczne/ oraz części graficznej w postaci mapy i planu miasta /dzielnicy/ z legendą /rys. 9 i 10/. Podstawowe dane można ująć w tabeli wzór tabeli 19.

Tabela 19

P l a n

rozśrodkowania ludności dzielnicy /miasta/

Ilość ludzi w dzielnicy	Ilość ludzi do rozśrodkowania	Ilość ludzi do rozśrodkowania z ADM-ów		do rozśrodkowania transportem																		pieszo				
		nr ADM	Ilość ludzi	Samodzielnie /do rodziny/	Poza granicą województwa	z miasta				z poza miasta			nr punktu roz.	nr trasy	Rodz. trans.		Ilość transp.		Pojemność	Ilość rej.		Ogółem przewieziono	Ilość ludzi	trasa			
						Ilość ludzi	Ilość ludzi	Punkty zał. nr	Punkty zał. pojemność	Ilość ludzi	Punkty zał. nr	Punkty zał. pojemność			Doba I	Doba II	Doba I	Doba II		Doba I	Doba II			nr pkt. roz.	ulica wylotowa	nr drogi	ilość ludzi	OGÓŁEM
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
													grupa "a"	7	Aut.	-	5	-	250	4	-	1000	2000	23		15	2000	2000
													5	7	sam.	-	10	-	200	4	-	800						
60000	30000	4	10000	3000		5000	2000	5	2000	3000	7	3000	5	7	c.	fura		5	80		4	200			Puławska			
													6	8		aut.	-	5	250		4	1000						
													6	8		sam.c.	-	10	200		4	800						
													6	8		ciągn.	-	20	200		4	800						
													6	8		sam.o.	-	34	100		4	400						
				3000		5000																5000	2000					2000
													grupa "b"															

Opracowanie planu rozśrodkowania ludności dzielnicy /miast/ tabela 19 poszczególnymi grupami ludności /a,b,c,d,e/ pozwoli na wykonanie decyzji centralnych władz, podjętej w zależności od sytuacji w odniesieniu do niektórych tylko grup ludności. podlegającej rozśrodkowaniu.

Miejski /dzielnicowy/ plan rozśrodkowania ludności jest podstawą do opracowania wyciągów i zarządzeń dla poszczególnych ADM-ów. W zależności od systemu organizacyjnego administracji mieszkaniowej na szczeblu ADM lub wyższym następuje konkretyzacja planów, która obejmuje:

- zastąpienie zestawień ilościowych - imiennymi, obejmującymi wszystkich ludzi przewidzianych do przesiedlenia;
- zorganizowanie /przygotowanie/ wydania odpowiednich dokumentów;
- zorganizowanie systemu powiadamiania obywateli podlegających rozśrodkowaniu.

"Imienny plan rozśrodkowania ludności" może mieć formę jak tabela 20.

Plany imienne zawierać powinny wszystkie dane, niezbędne dla pracy ADM /dzielnicy, miasta/ w zakresie kierowania przebiegiem rozśrodkowania i muszą być podane do wiadomości zainteresowanych obywateli w zakresie ich dotyczącym.

W miarę upływu czasu i zmian, treść planów ulegać musi zmianie. Utrzymanie ich w pełnej i absolutnej aktualności przy stosowaniu podanych metod planowania /a w ogóle przy tradycyjnych metodach/ nie jest możliwe. Podlegać one muszą na szczeblach niższych uaktualnianiu cyklicznie - raz na około 2 lata oraz w przypadku wprowadzenia stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa w miarę możliwości poczynienie niezbędnych uaktualnień. Stąd z góry trzeba raczej zakładać, że normalnym zjawiskiem będzie stopniowa dezaktualizacja planów.

Tabela 20

Imienny plan rozśrodkowania ADM-4 dzielnicy "X"

Grupa ludności "a"

Lp	Lp rodzin	Nazwisko i imię	Data urodzenia	Miejsce zamieszkania	Wyjeżdża														Uwagi
					Samodzielnie		W ramach rozśrodkowania												
							Transportem								Pieszo				
							z miasta		spoza miasta										
					Kto	Adres przeznaczenia	Kto	Nr pkt załad.	Kto	Nr pkt załad.	Hr pkt rozdzielczego	Nr trasy	I doba	II doba	Kto	ul. wylotowa	Nr trasy	Nr pkt rozdzielczego	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1	1	Kowalski Janusz	1925	ul.Piękna 21 m.14	-	-	-	-	x	7	6	8	-	x					
2		Kowalska Zofia	1953			-	-	-	x	7	6	8	-	x					
3	2	Wayda Zofia	1920	ul.Piękna 21 m.15	x	wieś Koryto pow. Biała													
4		Wayda Zygmunt	1950		x														
5	3	Bąk Antoni	1903	ul.Piękna 21 m.16	-	-	x	5	-	-	5	7	x	-					
6		Bąk Zofia	1910		-	-	x	5	-	-	5	7	x						
7	4	Kubajewski St.	1915	ul.Piękna 21 m.17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	x	Staszica	15	23	

Grupa ludności "b"

itp.

3. Planowanie przyjęcia rozśrodkowywanej ludności

Zasadniczym szczeblem planującym przyjęcie rozśrodkowywanej ludności jest powiat. Podejmowane na szczeblu powiatu prace w tym zakresie muszą być poprzedzone następującymi ustaleniami:

- czy obszar powiatu bądź jakaś część tego obszaru może być uznana jako nadająca się do zasiedlenia przez ludność rozśrodkowywaną;
- jaka ilość rozśrodkowywanej ludności zostanie skierowana na teren powiatu;
- jakie zakłady opieki społecznej zostaną przemieszczone na teren powiatu.

Mimo, że określenie rejonów względnie bezpiecznych, zakładów opieki społecznej, ilości ludności przemieszczanej na teren powiatu należy do instancji nadrzędnych i jest narzucona powiatowemu komitetowi obrony przez wojewódzki komitet obrony, to zebranie danych niezbędnych dla tego rodzaju ustaleń nie może odbyć się bez udziału instancji powiatowych. Instancje powiatowe muszą zebrać i opracować dane pozwalające określić możliwości powiatu w zakresie przyjęcia przemieszczanej ludności oraz zakładów opieki społecznej.

Dla przygotowania przyjęcia oraz zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności komitety obrony muszą zaplanować:

- rozmieszczenie przyjmowanej ludności;
- zorganizowanie punktów rozdzielczych i przygotowanie ich do przyjęcia i kierowania przemieszczanych do wyznaczonych im miejsc zamieszkania;
- drogi, środki transportowe i rozwiezienie rozśrodkowywanej ludności z punktów rozdzielczych do wyznaczonych miejsc zakwaterowania;

- obiekty dla przyjęcia rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej;
- warunki bytowania przemieszczanej ludności.

W zakresie planowania przyjęcia rozśrodkowywanej ludności z innych województw, wojewódzki komitet obrony ogranicza się do określenia powiatu, ilości rozśrodkowywanej ludności, którą dany powiat przyjmuje, punktu rozdzielczego do którego ludność ta powinna być przemieszczona bądź obiektów zakładów opieki społecznej.

3.1. Instancje kierujące przyjęciem rozśrodkowywanej ludności i zakres ich obowiązków

Za całość planowania przyjęcia, przyjęcie i zapewnienie warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności odpowiadają powiatowe komitety obrony, na tereny których rozśrodkowana ludność będzie osiedlona.

Opracowanie planów i kierowanie w oparciu o te plany przygotowaniami do przyjęcia rozśrodkowywanej ludności, może być przez powiatowy komitet obrony zlecone powołanej specjalnej komisji do spraw przyjęcia rozśrodkowywanej ludności, bądź poszczególnym działom PKO, wśród których wiodącą i koordynującą rolę w tym zakresie odgrywa dział ochrony i zaopatrzenia ludności. W wypadku utworzenia wspomnianej komisji w jej skład wchodzą pracownicy wszystkich zainteresowanych działów PKO. W zakres prac poszczególnych działów PKO i gromadzkich /osiedlowych, miejskich/ komitetów obrony wchodzi:

1. Dział ochrony i zaopatrzenia ludności:

   - kierowanie i koordynacja prac wszystkich działów PKO i gromadzkich /osiedlowych, miejskich/ komitetów obrony w zakresie wstępnych przygotowań do planowania i przygotowań do przyjęcia, przyjęcie oraz zapewnienie warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności;
   - zbadanie, a następnie określenie jakiej ilości ludzi powiat jest w stanie zapewnić zakwaterowanie;

- zbadanie, we współpracy z wszystkimi innymi działami PKO, możliwości rozdziału przemieszczanej na teren powiatu ludności na poszczególne gromady /osiedla, miasta/;
- wytypowanie miejscowości, a w nich odpowiednich urządzeń i pomieszczeń na punkty rozdzielcze;
- wytypowanie i przeszkolenie personelu przewidzianego do pracy na punktach rozdzielczych;
- przygotowanie wyznaczonych obiektów dla przyjęcia rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej;
- przygotowanie zabezpieczenia przeciwepidemicznego;
- zapewnienie takiej rozbudowy źródeł wody, ukryć przed skażeniami promieniotwórczymi i punktów pomocy medycznej, która zaspokoiłaby potrzeby ludności przemieszczanej;
- zbadanie, a następnie określenie możliwości powiatu w zakresie rozśrodkowywanej ludności /szczególnie w żywność i opał/;
- zapewnienie przyjmowanej ludności, w czasie pobytu jej na punktach rozdzielczych, gorącej strawy;
- zapewnienie takiego podziału masy towarowej i takiej organizacji punktów sprzedaży /rozdziału/, która zapewniałaby zaopatrywanie rozśrodkowywanej ludności oraz zakładów opieki społecznej w niezbędne dla życia artykuły.

2. Dział polityczno-obronny:

- przeciwdziałanie występującym wśród przyjmowanej ludności zjawiskom rozprzężenia i paniki;
- informowanie rozśrodkowanej ludności o sytuacji w miejscach ich dotychczasowego zamieszkania i zapewnienia im łączności z bliskimi;
- włączenie rozśrodkowywanej ludności do pracy w organizacjach społecznych i politycznych;
- włączenie przemieszczanej młodzieży do szkół.

3. Terenowy sztab wojskowy:

- współudział w typowaniu rejonów nadających się do rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności;

-współudział w wyznaczaniu dróg przemieszczenia rozśrodkowywanej ludności w relacji punkty rozdzielcze - miejsce docelowe;
- włączenie przemieszczanej ludności do oddziałów samoobrony.

4. Dział wewnętrzny:
- zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego na punktach rozdzielczych w czasie dojazdu do wyznaczonych rejonów zakwaterowania;
- organizacja regulacji ruchu w przypadku konieczności przejazdu przemieszczanej ludności przez drogi wykorzystywane przez wojska;
- zaprowadzenie ewidencji i kontrola przemieszczanej ludności.

5. Dział komuniacji:
- zapewnienie środków transportowych dla przewiezienia przemieszczanej ludności z punktów rozdzielczych do wyznaczonych miejsc zamieszkania;
- zapewnienie łączności dla kierowania przyjęciem rozśrodkowywanej ludności.

6. Dział gospodarczo-obronny:
- zbadanie, a następnie określenie potrzeb i możliwości powiatu w zakresie zatrudnienia rozśrodkowywanej ludności;
- zapewnienie części przemieszczanej ludności zatrudnienia.

Do zakresu prac gromadzkich /osiedlowych/ komitetów obrony wchodzi:
- imienne ustalenie kwater dla ludności przemieszczanej na teren gromady /osiedla, miasta/;
- wydzielenie pracowników instytucji gromadzkich do pracy w punktach rozdzielczych;
- zorganizowanie przyjęcia z punktu rozdzielczego tej części przemieszczanej ludności, która ma zamieszkać na terenie gromady /osiedla, miasta/;

- wydzielenie /zgodnie z planem działu komunikacji/ środków transportowych /szczególnie furmanek/ i nadzór nad przewiezieniem rozśrodkowywanej ludności z punktu rozdzielczego do wyznaczonych miejsc zakwaterowania we wsiach gromady, osiedlu lub mieście;
- zapewnienie części przyjmowanej ludności pracy w rolnictwie i zakładach bądź instytucjach podlegających gromadzkiej /osiedlowej, miejskiej/ radzie narodowej;
- zaopatrzenie przemieszczanej ludności w kartki żywnościowe, opałowe itp. jeżeli wprowadzony został system rozdziału.

Przebieg planowania przyjęcia rozśrodkowywanej ludności przedstawia rys. 11.

3.2. Planowanie rozmieszczenia przyjmowanej ludności

Planowanie rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności wymagać będzie rozwinięcia i pogłębienia prac przeprowadzanych dla rozeznania i ustalenia pojemności powiatu w zakresie jej przyjęcia.

Planowanie rozmieszczenia przyjmowanej ludności polega na optymalnym rozdziale wyznaczonej do przyjęcia przez powiat ilości rozśrodkowywanych między poszczególne gromady i wsie oraz miasta i osiedla.

Planując rozmieszczenie rozśrodkowywanych należy stale mieć na uwadze to, że obszary wchłaniające przemieszczonych muszą dawać im niezbędne warunki egzystencji i zaspokajać ich podstawowe potrzeby. Najważniejsze z nich to: zakwaterowanie i w nim miejsce do spania, wyżywienia, zapewnienie higieny i obsługi medyczno-sanitarnej, zatrudnienie i rozwijanie aktywności społecznej. Powinno się również przewidywać ewentualne uruchomienie dodatkowych przedszkoli, szkół itp.

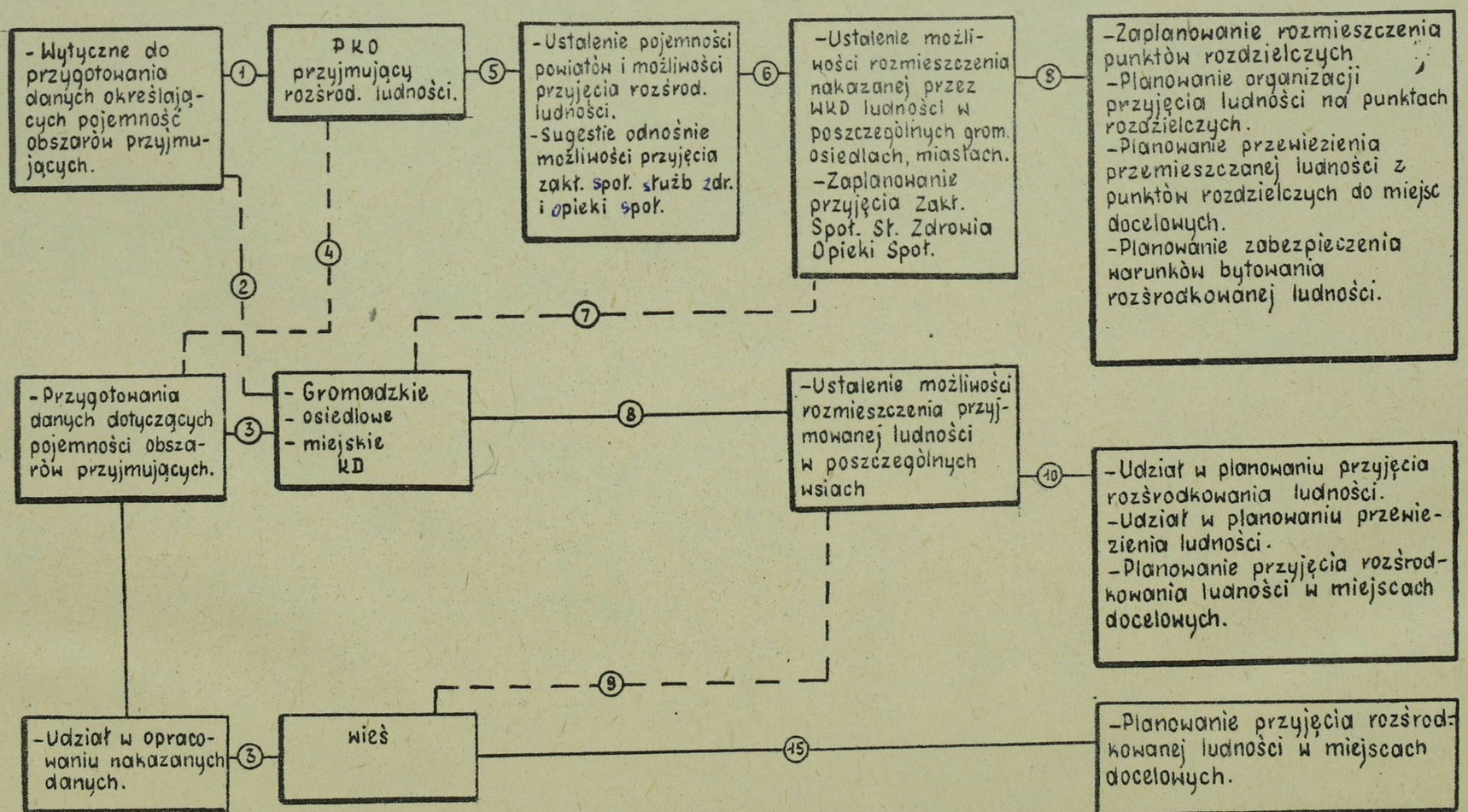
Najbardziej przygotowanymi do spełnienia większości z tych warunków są obszary rekreacyjne, przystosowane do wchłaniania napływowej ludności już w czasie pokoju. Dlatego też w powiatach, na obszarze których przyjmowani są wczasowicze i pensjonariusze, te możliwości powinny być w planowaniu

PRZEBIEG PLANOWANIA PRZYJĘCIA ROZŚRODKOWANEJ LUDNOŚCI NA SZCZEBLU PKO-GROMADA-WIEŚ

Wstępne przygotowania do planowania

I ETAP PLANOWANIA

II ETAP PLANOWANIA

rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności brane pod uwagę w pierwszej kolejności.

W toku planowania rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności powinna być również uwzględniana decyzja wojewódzkiego komitetu obrony, wyznaczająca na terenie powiatu miejscowości i obiekty, do których zostaną rozśrodkowywane zakłady opieki społecznej, jako że może ona nie pozostawać bez wpływu na rozdział przemieszczonych między poszczególne miejscowości.

Ustalając możliwości zakwaterowania w poszczególnych miejscowościach należy brać pod uwagę:

- dokwaterowanie do izb zamieszkałych;
- zakwaterowanie w pomieszczeniach nadających się do zamieszkania bez uprzedniej ich adaptacji;
- zakwaterowanie w pomieszczeniach wymagających adaptacji.

Przy określeniu możliwości dokwaterowania i zakwaterowania w pomieszczeniach nadających się bez lub po adaptacji do zamieszkania, kierować powinno się następującymi kryteriami:

- na jedną osobę przewidywać określone przez wojewódzki komitet obrony normy powierzchni mieszkalnej, nie wliczając w to korytarzy, pomieszczeń sanitarnych i takich, które nie posiadają okien bądź nie mogą być ogrzewane;
- dla osób chorych, które według przepisów sanitarnych powinny posiadać oddzielne pomieszczenia, dążyć do utrzymania tych postanowień w mocy;
- osobom, dla których ze względu na charakter pracy w pokojowych przepisach kwaterunkowych przewiduje się dodatkową powierzchniach - dążyć do pozostawienia w uzasadnionych wypadkach nie więcej niż jednej izby mieszkalnej;
- dla właścicieli budynków i dotychczasowych lokatorów pozostawić prawo wyboru izb według ich uznania, ale w rozmiarach, nieprzekraczających norm;
- do zagęszczenia nie przewidywać pomieszczeń zajętych przez rodziny, jeżeli posiadają tylko jedną izbę /bez względu na wielkość rodziny/.

Określenie możliwości zakwaterowania w wyniku przeprowadzenia prac adaptacyjnych może mieć miejsce przy współudziale specjalistów budowlanych i służby zdrowia.

Za podstawowe wymagania warunkujące na adoptowanie pomieszczeń do zakwaterowania należy przyjąć:

- możliwości utrzymywania zimą temperatury w granicach minimum 15-17°C;
- możliwości przygotowania posiłków;
- możliwości zapewnienia dziennego oświetlenia.

Ustalone w poszczególnych wsiach, osiedlach i miastach możliwości kwaterunkowe powinny być na miejscu skonfrontowane z istniejącymi warunkami zaopatrywania w wodę, opał i żywność oraz z warunkami zatrudnienia, zapewnienia opieki medyczno-sanitarnej, nauczania itp. W wyniku tej konfrontacji powinny być ostatecznie ustalone możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności w rozpatrywanej miejscowości. Możliwości te mogą się pokrywać z możliwościami kwaterunkowymi, bądź też mogą okazać się mniejsze od nich. Może się zdarzyć, że możliwości kwaterunkowe nie będą mogły być wykorzystane szczególnie w miejscowościach dotkliwie odczuwających brak wody lub narażonych ze względu na swoje położenie /niektóre rejony górskie/ na długotrwałe przerwy w dowozie zaopatrzenia.

Okres wstępnych przygotowań do podjęcia prac w zakresie planowania przyjęcia rozśrodkowywanej ludności zakończyć się powinno zestawieniem określającym możliwości przyjęcia przemieszczonej ludności oraz zakładów opieki społecznej przez powiat. Zestawienie to może być ujęte w formie dwóch niżej podanych dokumentów /tabela 1 i 2/.

Zestawienie pojemności powiatów w zakresie przyjęcia przemieszczonej ludności pozwoli wojewódzkiemu komitetowi obrony dokonać rozdziału ogólnej ilości ludności przewidywanej do rozśrodkowania w ramach województwa na poszczególne powiaty.

101

Tabela 1

Zestawienie możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności przez powiat "z"

Lp.	Nazwa gromady	Ogólne możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności	Możliwości przyjęcia rozśrodkowywanej ludności w zależności od:			Gęstość zaludnienia jaka powstaje po przyjęciu rozśrodkowywanej ludności
			zakwaterowania	zatrudnienia	zaopatrzenia	
1	2	3	4	5	6	7

Tabela 2

Wykaz obiektów, które mogą być wykorzystane dla przemieszczanych zakładów opieki społecznej w powiecie "z"

Lp.	Miejscowość	Nazwa obiektu	Sugestia odnośnie wykorzystania obiektu	Pojemność /ile osób można rozmieścić/	Potrzeby przystosowania pomieszczeń lub urządzeń
1	2	3	4	5	6

Powstałe w wyniku tej decyzji limity obejmą zarówno ludność rozśrodkowywaną w ramach województwa, jak też i ludność przyjmowaną przez województwo spoza jego granic.

Sugestie powiatów co do możliwości przyjęcia zakładów opieki społecznej pozwolą podjąć decyzję określającą miejsco-

wości i obiekty, do których zostaną przemieszczone poszczególne zakłady opieki społecznej.

Po zakończeniu prac związanych z ustaleniem pojemności dla przyjmowanej ludności na wsi, osiedlu lub mieście powinny być sporządzone dwa dokumenty według niżej podanych wzorów /tabela 3 i 4/.

Tabela 3

Możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności
ze wsi "M"

Lp.	Dokładny adres kwatery	Nazwisko i imię właściciela /lub nazwa instytucji, przedsiębiorstwa itp./	Warunki kwaterunkowe		Ile osób można rozmieścić w tym pomieszczeniu	Potrzeby w zakresie przystosowania kwatery	Uwagi
			Ilość izb nadających się do zakwaterowania	Powierzchnia izb w m²			
1	2	3	4	5	6	7	8

Tabela 4

Zestawienie możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności .....

Lp.	Możliwości kwaterunkowe												Ogółem pojemność /osób/	Ilość osób zaplanowanych do rozmieszczenia przez PKO
	do dokwaterowania			w pomieszczeniach nadających się do zakwaterowania			po wykonaniu prac adaptacyjnych			Razem				
	Ilość izb	Powierzchnia w m²	Ilość osób	Ilość izb	Powierzchnia w m²	Ilość osób	Ilość izb	Powierzchnia w m²	Ilość osób	Ilość izb	Powierzchnia w m²	Ilość osób		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Uwagi: - rubrykę 15 powinny zleć tylko zestawienia wypełnione w miastach i osiedlach.
- zestawienia za gromadę powinno posiadać dodatkową rubrykę "Nazwa wsi".

Tabela 3 jest przeznaczona do wykorzystania w czasie przyjmowania rozśrodkowywanej ludności, a ponadto będzie stanowić podstawę dla opracowania drugiego dokumentu /tabeli 4/. W czasie przyjmowania rozśrodkowywanej ludności będzie ona stanowić podstawę dla wydawania nakazów zakwaterowania na punkcie rozdzielczym bądź też w miejscowości zakwaterowania.

Tabela 4 powinna być również wykorzystana do opracowania zestawienia możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności w gromadzie. Zestawienie możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności w gromadzie powinno być zsumowaniem możli-

wości poszczególnych wsi wchodzących w skład gromady.

Zestawienie możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności z gromad, osiedli i miast stanowić będą podstawę dla dokonania przez powiatowy komitet obrony rozdziału wyznaczonej do przyjęcia przez powiat ilości rozśrodkowywanych między poszczególne gromady i wsie oraz miasta i osiedla. Ponadto zestawienia te powinno się przeznaczyć do wykorzystania przez pracowników punktów rozdzielczych w trakcie przyjmowania rozśrodkowanej ludności.

Jakkolwiek zebrane z poszczególnych gromad, osiedli i miast zestawienia przy podejmowaniu przez powiatowy komitet obrony decyzji w sprawie rozmieszczenia przyjmowanej ludności /rozdziału ogólnej ilości rozśrodkowywanej ludności między poszczególne miejscowości/ stanowić będą podstawowe dokumenty, to jednak należy podkreślić, że prawie zawsze zajdzie konieczność odstępstw od ustalonych możliwości rozmieszczenia w poszczególnych miejscowościach czy gromadach, konieczność korekty ustalonych danych. Trudno bowiem liczyć na to, żeby nakazane powiatowi do przyjęcia ilości rozśrodkowanej ludności zgadzały się z danymi uzyskanymi w trakcie szczegółowo przeprowadzonych ustaleń w terenie. Niwelowanie tych różnic ilościowych przy pomocy arytmetycznego zmniejszenia lub zwiększenia danych uzyskanych w trakcie prowadzonych prac okazać się może jak najbardziej niesłuszne. Dlatego też przy końcowym ustaleniu rozmieszczenia przyjmowanej ludności w powiecie, obok zestawień możliwości rozmieszczenia przyjmowanych w gromadach, osiedlach i miastach powinny być ponadto uwzględniane:

- zaplanowane przez wojewódzki komitet obrony rozmieszczenie na terenie powiatu rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej;
- urodzajność gleby, możliwość dowozu zaopatrzenia, możliwość zatrudnienia, warunki medyczno-sanitarne itp;
- konieczność rezerw kwaterunkowych.

Jakkolwiek większość z wymienionych czynników będzie uwzględniona już w trakcie ustalenia pojemności i możliwości rozmieszczenia w poszczególnych miejscowościach, to na szczeblu powiatowym mogą one być widziane bardziej ostro.

Konieczność przyjęcia zakładów opieki społecznej w wielu wypadkach może wymagać dodatkowego wydzielenia kwater dla rodzin personelu zatrudnionego w tych zakładach, zmniejszać możliwości zaopatrzenia w wodę itp. Dobra urodzajność gleby, zazwyczaj zwiększająca możliwości zatrudnienia w rolnictwie, nakazywać będzie raczej maksymalne wykorzystanie możliwości kwaterunkowych. Maksymalne wykorzystanie możliwości kwaterunkowych poszczególnych miejscowości powinno mieć miejsce i w przypadku braku przeszkód w dowzie zaopatrzenia, zabezpieczenia opieki medycznej i warunków sanitarnych, organizacji nauczania dzieci itp.

Rozmieszczenie przyjmowanej ludności powinno być tak zaplanowane by w rękach powiatowego komitetu obrony zostawały ponadto odpowiednie rezerwy, stwarzające możliwość rozmieszczenia dodatkowych ilości rozśrodkowanej ludności. Wielkość tych rezerw powinna być określona przez wojewódzki komitet obrony i przekazana powiatowi razem z decyzją określającą ilość rozśrodkowywanych, którzy mają być przyjęci przez powiat.

Ustalone dla poszczególnych miejscowości limity rozmieszczenia przyjmowanej ludności powinny być przekazane do wiadomości gromadzkich /osiedlowych, miejskich/ komitetów obrony dla uwzględnienia ich w przygotowaniu terenu do przyjęcia rozśrodkowanych.

Ponadto limity te powinny być wpisane do gromadzkich, osiedlowych i miejskich zestawień możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności /do rubryki 15 tabeli 4/, które to powinny być przeznaczone do wykorzystania w pracy poszczególnych punktów rozdzielczych. Zestawienia te pozwolą pracownikom punktów rozdzielczych orientować się w ogólnych możliwościach rozmieszczenia przyjmowanej ludności, zarówno w poszczególnych miejscowościach, jak i w całych gromadach oraz pomogą na bieżąco kontrolować przebieg przyjmowania rozśrodkowywanej ludności.

Przy ustalaniu możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności w poszczególnych wsiach, osiedlach i miastach słuszne wydaje się powołanie trzyosobowych komisji w składzie: przed-

stawiciel gromadzkiego /osiedlowego, miejskiego/ komitetu obrony i sołtys lub pracownik prezydium odpowiedniej rady narodowej. Dwaj pierwsi powinni wziąć udział w ustalaniu możliwości rozmieszczenia na terenie wszystkich wsi danej gromady.

Rezultaty pierwszego etapu planowania - zaplanowanie rozmieszczenia przyjmowanej ludności w powiecie - stanowić będą podstawę do planowania, rozmieszczenia, organizacji i przygotowania do pracy punktów rozdzielczych oraz do planowania zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowanej ludności. Wyniki dotychczasowych prac nie dadzą jednak możliwości rozpoczęcia planowania przewiezienia przyjętej ludności z punktów rozdzielczych do miejsc docelowych. Stanie się to możliwe po ustaleniu rozmieszczenia punktów rozdzielczych, określeniu ilości ludności jaka na tych punktach zostanie przyjęta i określeniu do jakich miejscowości ludność ta będzie kierowana.

3.3. Planowanie organizacji punktów rozdzielczych

Punkt rozdzielczy jest to zarówno miejsce znajdujące się na obszarze przyjmującym rozśrodkowaną ludność i przystosowane do przyjęcia transportów z przemieszczonymi i rozdziału do wyznaczonych im miejscowości zakwaterowania, jak i powoływany przez powiatowy komitet obrony zespół ludzi organizujący przyjęcie przemieszczanych i kierowanie ich do nowych miejsc zakwaterowania. Rozmieszczenie punktów rozdzielczych powinno być tak zaplanowane, by zapewniało jak najbardziej dogodne warunki do:

- przewiezienia rozśrodkowanej ludności z obiektów rozśrodkowywanych;
- przyjęcia rozśrodkowanej ludności i rozwiezienia jej do wyznaczonych miejsc zakwaterowania.

Rola punktu rozdzielczego zależeć będzie od sposobu organizacji i przyjęcia rozśrodkowanej ludności. Inną będzie ona w przypadku dokonywania rejestracji rozśrodkowanej ludności i wydawania im nakazów zakwaterowania, a inną w przypadku dokonywania na punkcie rozdzielczym tylko ilościowego rozdzia-

łu przemieszczanych do poszczególnych miejscowości, co może mieć miejsce jeżeli zakłada się, że rejestracja przemieszczanych i wydawanie im nakazów zakwaterowania będzie dokonywana dopiero w miejscowości docelowej. Autor w proponowanym rozwiązaniu uwzględnił warunek pierwszy, to jest dokonania rejestracji rozśrodkowywanej ludności i wydawania im nakazów zakwaterowania w punktach rozdzielczych. Przemawia za tym:

- zmniejszenie ilości różnych punktów pracy z przemieszczaną ludnością, a tym samym skrócenie czasu na jej dowiezienie do miejsc docelowych, zmniejszenie dokumentacji planowania, uproszczenie systemu rozśrodkowania i kierowania;
- zmniejszenie ilościowe organów kierujących rozśrodkowaniem ludności, a tym samym zwiększenie możliwości doboru personelu organizowanych punktów rozdzielczych i lepszego ich przeszkolenia.

Komitet obrony powiatu przyjmującego rozśrodkowywaną ludność, przedstawiając propozycje rozmieszczenia punktów rozdzielczych do zatwierdzenia przez WKO, powinien przede wszystkim uwzględnić:

- planowane przez komitet obrony kierujący rozśrodkowaniem wykorzystanie dróg i transportu do przewiezienia rozśrodkowanej ludności z rozśrodkowywanego obiektu;
- możliwość zapewnienia wypoczynku przynajmniej części przyjmowanej z transportu ludności i sprawnego jej rozwiezienia do docelowych miejsc zakwaterowania;
- możliwość rozmieszczenia transportu do przewozu ludności z punktów załadowczych do miejsc docelowych.

Planowane do przewiezienia rozśrodkowanych drogi i transport nakazywać będzie konieczność rozmieszczenia punktów rozdzielczych w pobliżu stacji kolejowych, przystani rzecznych bądź wykorzystywanych w czasie rozśrodkowania dróg kołowych.

Przy rozśrodkowaniu transportem samochodowym, instancje kierujące rozśrodkowaniem zagrożonego obiektu, zainteresowane będą zazwyczaj w tym, by przewóz przemieszczanych trwał jak najkrócej, a zatem, by punkty rozdzielcze były rozmieszczone w jak najmniejszych odległościach od zagrożonego obiektu.

Intencje te jednak z reguły nie dadzą się pogodzić z wymaganiami związanymi z zapewnieniem wypoczynku przyjmowanej z transportu ludności, z dokonaniem jej rozdziału i rozwiezienia do wyznaczonych miejsc zakwaterowania. Te ostatnie bowiem będą nakazywały przybliżenie punktów rozdzielczych do miejscowości przyjmujących rozśrodkowywaną ludność, co pociągnie za sobą konieczność zaplanowania takiej ich ilości i takiego ich rozmieszczenia, które tworzyłyby jak najbardziej sprzyjające warunki dla sprawnego przyjęcia, rozdziału i dalszego rozwiezienia przemieszczanych.

W rozważaniach nad określeniem ilości punktów rozdzielczych, którą powinno się zaplanować w powiecie należy oprzeć się na możliwej do osiągnięcia w warunkach danego powiatu przeciętnej przepustowości punktu rozdzielczego oraz na ilości przyjmowanej przez powiat ludności. Ilość przyjmowanej ludności w tym czasie będzie już znana. Przeciętna przepustowość zaś zależeć będzie głównie od możliwości doboru w terenie zabudowań dla zapewnienia wypoczynku na punkcie i od możliwości obsłużenia ludności przyjmowanej przez personel rejestrujący przybyłych i wydający im nakazy zakwaterowania.

Zabudowaniami, które na terenach miejskich mogą być wykorzystane dla organizacji rejonów rozdzielczych będą najczęściej kompleksy budynków użyteczności publicznej znajdujące się zazwyczaj w miejscowościach stanowiących siedziby władz gromadzkich, przy czym budynki te powinny być tym pojemniejsze, im większa będzie odległość punktu rozdzielczego od rozśrodkowywanego obiektu. Jeżeli w składzie takiego kompleksu znajdzie się szkoła podstawowa, dom kultury, ośrodek zdrowia, prezydium rady narodowej i ewentualnie stacja kolejowa, to można założyć, że stworzy to warunki odpoczynku dla około 1000 osób naraz, co powinno umożliwić przyjęcie około 3000-4000 osób. Podobną przeciętną przepustowość punktu rozdzielczego uzyska się przyjmując, że do rejestrowania przyjmowanej ludności i wydawania jej nakazów kwaterunkowych zaangażowanych zostanie na okres 10 godzin 9-12 pracowników.[x/]

x/ Przyjąłem, że na wypełnienie formalności dla każdego rozśrodkowanego trzeba około 3 minut.

Pod względem organizacyjno-technicznym punkt rozdzielczy powinien obejmować:

- miejsca /miejsce/ rozładunku przyjmowanej ludności;
- punkt informacyjny;
- posterunki ochrony porządku;
- punkt /placówka/ medyczno-sanitarny;
- miejsca odpoczynku;
- posterunki przeciwpożarowe;
- ewentualnie punkt wydawania ciepłnej strawy;
- ukrycia dla ludzi oraz posterunki pomiarów skażeń;
- latryny;
- punkt rozdziału przyjmowanej ludności;
- miejsca /miejsce/ załadunku i zespół kierujący załadunkiem /dla rozwiezienia rozśrodkowanych do miejsc docelowych/ oraz
- posterunki regulacji ruchu.

Miejscami rozładunku przyjmowanej ludności mogą być zarówno rampy na stacjach kolejowych, przystanki kolejowe i przystanie żeglugi wodnej, jak i tereny nie posiadające stałych urządzeń komunikacyjnych. Te ostatnie występować będą szczególnie w przypadku wykorzystywania transportu samochodowego. W niektórych wypadkach, gdy rozładunek nie jest związany ze stałymi urządzeniami komunikacyjnymi, może on być organizowany na jednym punkcie rozdzielczym w kilku miejscach, co będzie chronić przed powstaniem zbyt dużych skupisk ludzkich i lepszą organizację rozładunku.

Przebiegiem rozładunku nadchodzących do punktu rozdzielczego transportów rozśrodkowywanej ludności kierują specjalne zespoły. W ich skład wchodzą specjaliści z dziedziny kolejnictwa czy żeglugi /przy wykorzystaniu tych rodzajów transportu/, jak i członków miejscowego oddziału samoobrony.

W pobliżu miejsc wyładunku rozmieszcza się punkt informacyjny. Do zadań jego należy informowanie o dalszym trybie roz - środkowywania: o miejscach i sposobach załatwiania spraw związanych z wyznaczeniem miejscowości zakwaterowania, przejazdem do tej miejscowości, korzystania z gorącej wody, ciepłej stra-

wy, pomocy medyczno-sanitarnej, ukryć, szaletów itp. Oprócz tego do celów informacyjnych wykorzystywać się powinno megafony, ogłoszenia, wskaźniki itp.

Punkt medyczno-sanitarny organizuje się na bazie placówek i personelu miejscowej służby zdrowia oraz aktywu społecznego Polskiego Czerwonego Krzyża. W razie konieczności, miejscowa służba zdrowia powinna być wzmacniana siłami i środkami powiatowej służby zdrowia.

Przy złych warunkach atmosferycznych dla rozśrodkowywanej ludności należy stworzyć odpowiednie warunki oczekiwania. Polegać to będzie na tymczasowym zakwaterowaniu i odpoczynku do chwili załatwienia formalności i przewozu na miejsce docelowe. Do tego celu powinny być dobierane budynki użyteczności publicznej i kwatery prywatne. Rozliczenie miejsc zapewniających pobyt pod dachem i w cieple musi obejmować przynajmniej dzieci i osoby o słabym zdrowiu fizycznym, to jest około 25-40% ogólnej ilości przyjmowanej na punkcie ludności w ciągu doby. Pomieszczenia te powinny zapewnić możliwość rozgrzania się kolejnym grupom wypoczywających, możliwość siedzenia bądź nawet leżenia osobom słabym fizycznie i możliwość przespania się dzieciom i osobom wycieńczonym.

Przyjmowana w punkcie rozdzielczym ludność, po trudach związanych z transportem, powinna mieć możliwość skorzystania z gorącej kawy, herbaty lub chociażby wody. W czasie pobytu w punkcie rozdzielczym należy ludziom zapewnić możliwość skorzystania z gorącej strawy. Najbardziej przystosowanymi do wypełniania tego rodzaju zadań będą placówki żywienia zbiorowego, które należy zobowiązać do rozwijania punktów wydawania ciepłnej strawy. W przypadku zbyt małej przepustowości tych placówek /gospody, restauracje, stołówki zakładowe, szkolne itp./ należy planować dodatkowe wykorzystanie kuchni polowych itp.

Zabezpieczenie przyjmowanej ludności przed atakami lotnictwa wymagać będzie niezbędnych po temu ukryć. Nie wiele można znaleźć miejscowości, szczególnie miejsocowości wiejskich, w których istniałyby pomieszczenia mogące zapew -

nić ukrycia się przed lotnictwem 3-4 tys. dodatkowej ludności, toteż zajdzie potrzeba rozbudowy ukryć polowych, co powinno znaleźć odbicie w odpowiednich planach, szczególnie jeżeli chodzi o robociznę i zaopatrzenie w niezbędny budulec.

Ukrycia powinny być rozbudowywane w miarę możliwości siłami przemieszczanej ludności w miejscach, gdzie może grupować się przyjmowana ludność. Będą to więc przede wszystkim tereny położone w pobliżu miejsc rozładunku, miejsc odpoczynku,punktu wydawania ciepłej strawy, punktu rozdziału przemieszczanych i miejsc załadunku. Rejony ukryć powinny być objęte działaniem posterunku pomiaru skażeń.

Punkt rozdziału przyjmowanej ludności jest jednym z podstawowych elementów punktu rozdzielczego. Od sprawności jego funkcjonowania w dużej mierze zależeć będzie operatywność pracy całego punktu rozdzielczego.

Przy doborze pomieszczeń na punkt rozdziału przyjmowanej ludności należy mieć na uwadze to, by zapewniały one:

- możliwość równoczesnego załatwiania spraw związanych z rejestracją i wydawaniem nakazów zakwaterowania dla 6-12 osób;
- taki ruch załatwianej na punkcie ludności, który nie powodowałby tworzenia się "korków", przedłużających roz - dział przemieszczanych.

Warunkom tym zazwyczaj najbardziej odpowiadać będą pomieszczenia gromadzkich rad narodowych, szkół itp. Mogą to być pomie - szczenia znajdujące się w jednym lub też w kilku budynkach.

Do pracy w punkcie rozdziału przyjmowanej ludności po - winni być typowani pracownicy biurowi. Praca ich będzie pole - gać na każdorazowym doborze przemieszczanemu /rodzinie/ miej - sca zakwaterowania /wykorzystując dane zawarte w tabeli 3 i 4/, a następnie na wypełnianiu odpowiednich dokumentów związanych z zarejstrowaniem przemieszczanych i wydaniem im nakazów za - kwaterowania. Czas załatwiania poszczególnego interesanta zależeć będzie zarówno od inteligencji i przygotowania do tego rodzaju pracy pracowników punktu, jak i od obowiązującego sy -

stemu dokumentacji. W przypadku wprowadzenia dokumentu o układzie zbliżonym do załączonej "karty ewakuacyjnej" rys. 12 pracownik punktu rozdziału przyjmowanej ludności w obecności interesanta musiałby wypełnić po dwie rubryki /12 i 13 odcinka "B" i "C". Odcinki A /rubryka 13/, A/I /rubryka 12/ i C/I /rubryka 11/ mogłyby być wypełniane i rozsyłane zgodnie z przeznaczeniem po skierowaniu przemieszczanych do wyznaczonych im miejsc zakwaterowania.

Na miejscu załadunku przemieszczanych do rozwiezienia do wyznaczonym im miejsc zakwaterowania powinny być dobierane tereny pozwalające zarówno rozmieścić środki transportowe /najczęściej furmanki/, jak i uchronić przed tworzeniem się większych skupisk. Organizacyjnie może on być pomyślany w ten sposób, że załadunek do każdej wsi odbywa się w innym miejscu. Prócz tego każdy załadowany środek transportowy powinien natychmiast opuszczać miejsce załadunku.

Załadunkiem powinien kierować zespół ludzi składający się z przedstawicieli gromadzkich /osiedlowych, miejskich/ komitetów obrony i sołtysów. Przedstawiciele GRN powinni odpowiadać za załadunek ludności kierowanej do ich gromady /osiedla, miasta/, sołtysi za załadunek ludności kierowanej do ich wsi. Dla regulowania ruchu w trakcie załadunku i w czasie wyjazdu z miejsc załadunku powinny być utworzone posterunki regulacji ruchu rekrutowane spośród członków miejscowego oddziału samoobrony /służby porządkowo-ochronnej/.

W składzie personelu punktu rozdzielczego powinna ponadto znajdować się grupa pracowników politycznych przeciwdziałająca występującym wśród przyjmowanej ludności zjawiskom rozprzężenia i paniki. Z grupą tą współdziałać powinny organizowane w oparciu o siły i środki milicji obywatelskiej i służby porządkowo-ochronnej miejscowego oddziału samoobrony - posterunki ochrony porządku.

Zaplanowanie organizacji rejonów rozdzielczych i zabezpieczenia przyjęcia w tych rejonach rozśrodkowywanej ludności powinno być przez powiatowy komitet obrony powierzane osobom bądź grupom osób przewidzianych do pełnienia kierowniczej fun-

Pieczęć nagłówkowa ADM

KARTA EWAKUACYJNA Nr

ODCINEK A (dla ADM)

Zaświadczenie ewakuacyjne

1. Nazwisko, imię, imię ojca i matki: .....
2. Data i miejsce urodzenia: .....
3. Adres stałego zamieszkania: .....
4. Zawód wyuczony: ..... 5. Zawód wykonywany .....
6. Stan cywilny: ..... 7. Wykształcenie .....
8. Miejsce pracy: .....
9. Stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego:
   a) stopień wojskowy: ..... b) Nazwa i nr dokumentu wojskowego .....
   c) przynależność ewidencyjna do WKR: .....
10. Dzieci do lat 16-tu towarzyszące osobie podlegającej ewakuacji: .....

Lp.	Nazwisko	Imię	Imię ojca i matki	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stopień pokrewieństwa

11. Rejon ewakuacji .....
(województwo, powiat, gromada)
12. Punkt załadowania Nr ..... w rejonie .....
(pieczęć i podpis ADM)
13. Potwierdzenie zakwaterowania w rejonie rozśrodkowania .....
a) data i godz. przybycia .....
b) adres miejsca zakwaterowania .....

Tu odciąć

(pieczęć i podpis GRN lub punktu rozdzielczego)

Pieczęć nagłówkowa ADM

ODCINEK B (dla ewakuowanego) NAKAZ ZAKWATEROWANIA

Nr karty ewakuacyjnej .....

1. Nazwisko, imię, imię ojca i matki .....
2. Data i miejsce urodzenia ..... 3. Stan cywilny .....
4. Adres stałego miejsca zamieszkania .....
5. Zawód wyuczony ..... 6. Zawód wykonywany .....
7. Miejsce pracy ..... 8. Wykształcenie .....
9. Stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego .....
   a) stopień wojskowy ..... b) Nazwa i nr dokumentu wojskowego .....
   c) przynależność ewidencyjna do WKR w/g nowego miejsca zamieszkania .....
10. Dzieci do lat 16-tu towarzyszące osobie podlegającej ewakuacji .....

Lp.	Nazwisko	Imię	Imię ojca i matki	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stopień pokrewieństwa

Dowód osobisty seria .....

Nr ..... wydany przez .....

11. Rejon ewakuacji (rozśrodkowania) .....
12. Data i czas przybycia .....
(województwo, powiat, gromada)
13. Adres miejsca zakwaterowania w rejonie zakwaterowania .....
(miejscowość, nazwisko gospodarza lub instytucji)

Tu odciąć

(pieczęć i podpis GRN lub punktu rozśrodkowania)

ODCINEK C/I
dla WKR
nowego miejsca zamieszkania

1. Nazwisko .....
2. Imię .....
3. Imiona rodziców .....
4. Data urodzenia .....
5. Miejsce urodzenia .....
6. Miejsce pracy .....
7. Wykształcenie .....
8. Zawód .....
9. Stałe miejsce zamieszkania .....
10. Stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego .....
    a) Nazwa i nr. dokumentu wojskowego .....
    b) Stopień wojskowy .....
    c) Przynależność ewidencyjna do WKR w/g stałego miejsca zamieszkania .....
11. Przydział ewidenc. do WKR w/g nowego miejsca zamieszkania .....

(pieczęć i podpis GRN lub p. rozdzielczego)

Pieczęć nagłówkowa ADM

ODCINEK C (dla GRN lub punktu rozdzielczego)

Przydział kwatery w rejonie rozśrodkowania (nr karty ewakuacyjnej .....)

1. Nazwisko, imię, imię ojca i matki .....
2. Data i miejsce urodzenia .....
3. Adres stałego miejsca zamieszkania .....
4. Zawód wyuczony ..... 5. Zawód wykonywany .....
6. Stan cywilny ..... 7. Wykształcenie .....
8. Miejsce pracy .....
9. Stosunek do powszechnego obowiązku wojskowego .....
   a) stopień wojskowy ..... b) Nazwa i nr dokumentu wojskowego .....
   c) przynależność ewidencyjna do WKR w/g nowego miejsca zamieszkania .....
10. Dzieci do lat 16-tu towarzyszące osobie podlegającej ewakuacji .....

Lp.	Nazwisko	Imię	Imię ojca i matki	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	Stopień pokrewieństwa

11. Rejon ewakuacji (rozśrodkowania) .....
(województwo, powiat, gromada)
12. Data i godz. przybycia .....
13. Przydział kwatery .....
(miejscowość, ulica, nr domu lub nazwisko gospodarza)

Tu odciąć

(pieczęć i podpis GRN lub punktu rozśrodkowania)

Pieczęć nagłówkowa ADM

ODCINEK D (dla punktu załadowczego)

TALON NA PRZEJAZD DO REJONU ROZŚRODKOWANIA **Nr karty ewakuacyjnej** .....

1. Nazwisko, imię, imiona rodziców .....
2. Data i miejsce urodzenia .....
3. Adres stałego miejsca zamieszkania .....
4. Ilość dzieci do lat 16-tu towarzyszących osobie podlegającej rozśrodkowaniu (ewakuacji) .....
5. Rejon ewakuacji (rozśrodkowania) .....
6. Punkt rozdzielczy ewakuowanych w m. .....
7. Zakwaterowanie (transportem kolejowym, samochodowym, wodnym, pieszo itp. .....
8. Transport Nr .....
9. Wyjechał dnia ..... godz. ..... przyjechał dnia .....

(pieczęć i podpis ADM lub punktu załadowczego)

Rys. 12

OBJAŚNIENIE

1. Administracja Domów Mieszkalnych lub zakładu pracy w karcie ewakuacyjnej wypełniają w odcinkach:

— A rubrykę 1—12
— A/I rubryki 1—12
— B rubryki 1—11
— C rubryki 1—12
— C/I rubryki 1—10
— D rubryki 1—8

2. Punkty zbiórki i załadowania w karcie ewidencyjnej wypełniają w odcinku D rubrykę — 9.

3. Punkty rozdzielcze w karcie ewidencyjnej wypełniają w odcinkach:

— A rubrykę 13
— A/I rubrykę 13
— B rubrykę 12 i 13
— D rubrykę 12 i 13
— D/I rubrykę 11

POUCZENIE

Po ogłoszeniu ewakuacji należy zabrać niezbędne rzeczy i żywność o ogólnej wadze 30 kg. na osobę. Wziąć dokumenty (dowód osobisty, książeczkę wojskową, książkę pracy, metryki dzieci, zaświadczenie ewakuacyjne) i w terminie wyznaczonym na karcie ewakuacyjnej stawić się na punkcie zbiórki i załadowczym.

Przed opuszczeniem mieszkania wyłączyć światło, gaz i sprawdzić krany wodociągowe, gazowe i centralnego ogrzewania, zamknąć okna, zamknąć drzwi od mieszkania oraz przekazać mieszkanie przedstawicielowi administracji domu.

Na punkcie zbiórki i załadowania okazać kartę ewakuacyjną, zdać talon na przejazd a pobrać bilet na środek transportowy wg. wskazań regulacji ruchu. Po przyjeździe na punkt rozdzielczy zdać odcinek A i C karty ewakuacyjnej oraz pobrać nakaz zakwaterowania.

Nakaz zakwaterowania upoważnia ewakuowanego do przebywania na kwaterze w gminie rozśrodkowania oraz do korzystania z zaopatrzenia przewidzianego dla ewakuowanych.

OBJAŚNIENIE

1. Administracja Domów Mieszkalnych lub zakładu pracy w karcie ewakuacyjnej wypełniają w odcinkach:

— A rubrykę 1—12
— A/I rubryki 1—12
— B rubryki 1—11
— C rubryki 1—12
— C/I rubryki 1—10
— D rubryki 1—8

2. Punkty zbiórki i załadowania w karcie ewidencyjnej wypełniają w odcinku D rubrykę — 9.

3. Punkty rozdzielcze w karcie ewidencyjnej wypełniają w odcinkach:

— A rubrykę 13
— A/I rubrykę 13
— B rubrykę 12 i 13
— D rubrykę 12 i 13
— D/I rubrykę 11

DSO Zam. 637 IX.1966 r. CW-64239

kcji w tych punktach. Podstawę do opracowania planu organiza - cji i zabezpieczenia przyjęcia rozśrodkowywanej ludności będą stanowić dane o dyslokacji punktu rozdzielczego, ilości przyjmowanej na nim ludności oraz rozdziale tej ludności do poszczególnych miejscowości.

Plan organizacji i zabezpieczenia przyjęcia rozśrodkowywanej ludności na punkcie rozdzielczym powinien obejmować:

- rozmieszczenie poszczególnych elementów punktu rozdzielczego oraz ich przepustowość;
- zestawienie prac dla przystosowania budynków i urządzeń przewidywanych do wykorzystania na punkcie rozdzielczym;
- zestawienie potrzeb i propozycje w zakresie obsady personalnej poszczególnych elementów punktu rozdzielczego;
- zasady pracy punktu rozdzielczego;
- plan szkolenia personelu punktu rozdzielczego.

Rozmieszczenie poszczególnych elementów punktu rozdzielczego nanosi się na opracowanym szkicu, a dane odnośnie przepustowości poszczególnych elementów podaje się w legendzie w formie opisowej.

Tabela 5

Plan przystosowania budynków i urządzeń przewidywanych do wykorzystania dla potrzeb punktu rozdzielczego nr ...

Lp.	Element punktu rozdzielczego	Co przystosować i do czego	Propozycje		
			Sposób wykonania	Zaopatrzenie materiałowe	Kiedy wykonać
1	2	3	4	5	6
10	Punkt wydawania ciepłej strawy	Stołówka tartaku do wydawania gorącej strawy	Dostarczyć 1 kocioł 100 l	Zakupić dla PZGS	Zakupić w 1970r. Dostarczyć po załądzeniu rozśrodkowania

Tabela 6

Zestawienie obsady personalnej poszczególnych elementów punktu rozdzielczego nr .....

Lp.	Element punktu rozdzielczego	Funkcja	Obsada		Uwagi
			Nazwisko i imię	Miejsce pracy, stanowisko i adres	
1	2	3	4	5	6
7	Punkt medyczno-sanitarny	Kierownik punktu medyczno-sanitarnego itp.	St.przodownica zdrowia PCK ŻAK Wanda	Nauczycielka Szkoły Podstawowej nr 5 gromada "K"	

Zasady pracy punktu rozdzielczego powinny być opracowane w formie opisowej. W części pierwszej powinien być szczegółowo omówiony tryb przyjęcia, rozdziału i kierowania przemieszczanych do wyznaczonych im miejsc zakwaterowania oraz ich zabezpieczenie w czasie pobytu w punkcie rozdzielczym. Druga część powinna omawiać obowiązki poszczególnych ogniw organizacyjnych punktu rozdzielczego. Trzecia - prawa i obowiązki kierownika punktu rozdzielczego.

Plan szkolenia personelu przewidzianego do obsadzenia kierowniczych stanowisk w punkcie rozdzielczym powinien zakładać:

- wykłady z zakresu planowania i organizacji rozśrodkowania ludności;
- wykłady i ćwiczenia z zakresu planowania i organizacji przyjęcia rozśrodkowywanej ludności;
- zapoznanie się z dokumentacją dotyczącą planowania organizacji i zabezpieczenia przyjęcia przemieszczanych na punkcie rozdzielczym;
- treningi w zakresie wykonywania zadań związanych z przewidywanymi funkcjami szkolonych.

Plan szkolenia może być opracowany jako plan perspektywiczny i wówczas będzie on stanowił podstawę do opracowania planów okresowych, bardziej szczegółowych.

Przygotowane w ten sposób plany organizacji i zabezpieczenia przyjęcia rozśrodkowywanej ludności w poszczególnych punktach rozdzielczych powinny być rozpatrzone na posiedzeniach powiatowego komitetu obrony, a po zatwierdzeniu powinny stać się podstawą do przygotowania punktów rozdzielczych i ich personelu do ewentualnego wykonywania stojących przed nimi zadań. Przygotowania te powinny być skoncentrowane głównie na przystosowaniu wytypowanych do wykorzystania budynków i urządzeń oraz na przygotowaniu personelu przewidzianego do objęcia kierowniczych stanowisk. Rozbudowa bądź przebudowa zaplanowanych do wykorzystania budynków czy urządzeń, mających na celu ich przystosowanie do potrzeb przyjęcia rozśrodkowywanej ludności, może mieć miejsce tylko wówczas, gdy będzie pokrywała się z potrzebami okresu pokojowego.

Transporty przewożące rozśrodkowywane zakłady opieki społecznej kierowane będą /przez instancje rozśrodkowujące/ bezpośrednio do wyznaczonych im miejsc rozmieszczenia.

3.4. Planowanie przewiezienia rozśrodkowywanej ludności z punktów rozdzielczych

Podstawą planowania przewiezienia przyjmowanej ludności z punktów rozdzielczych do wyznaczonych im miejsc docelowych jest posiadanie:

- danych o rozmieszczeniu punktów rozdzielczych;
- ilości ludności jaka jest przewidziana do przyjęcia na poszczególnych punktach;
- ilości ludności, która z określonych punktów ma być przewożona do poszczególnych miejscowości;
- dane o możliwościach posiadanego transportu.

Planowanie przewiezienia przyjmowanej ludności z punktów rozdzielczych do wyznaczonych jej miejsc zakwaterowania będzie obejmowało:

- ustalenie dróg przewozu przemieszczanej ludności;
- określenie środków transportowych do przewiezienia przemieszczanych;
- organizację i zabezpieczenie przewiezienia przemieszczanych.

Mając na uwadze, że przemieszczana ludność do miejsc docelowych będzie przewożona z punktów rozdzielczych, wydaje się wskazane aby tak przygotowanie kierowania załadunkiem na punktach rozdzielczych, jak i zaplanowanie przewiezienia rozśrodkowywanej ludności z punktów rozdzielczych do miejsc zakwaterowania było powierzone zespołowi punktu rozdzielczego.

Planowanie przewiezienia ludności z punktów załadowczych do miejsc docelowych powinno odbywać się we współudziale z gromadzkimi /osiedlowymi, miejskimi/ komitetami obrony i pod ogólnym nadzorem działu komunikacji powiatowego komitetu obrony.

Wyznaczenie dróg przewozu dokonuje się w porozumieniu z powiatowym sztabem wojskowym. Przy wyborze dróg należy kierować się przede wszystkim tym, by nie były to drogi wykorzystywane przez wojska, jak również by unikać w miarę możliwości skrzyżowań z tego rodzaju drogami. W wypadkach koniecznych należy wybierać przejścia bezkolizyjne nawet kosztem wydłużenia trasy.

Podstawowym środkiem transportu, który będzie wykorzystywany w ogniwie punkt rozdzielczy - miejsce docelowe, będą wozy konne rolników i traktory z przyczepami Kółek Rolniczych, Gminnych Spółdzielni ZSCH i PGR. Przydzielając transport do poszczególnych punktów rozdzielczych należy przyjąć jako zasadę, że do wyznaczonych jej miejsc docelowych przemieszczana ludność przewożona jest transportem wysyłanym po nią z tych właśnie miejscowości docelowych. Sprzyjać to będzie ekonomicznemu wykorzystaniu transportu, ułatwiać organizację przewozów i zabezpieczenia przewozów przemieszczanej ludności.

W większości prywatna własność środków transportowych /wozy konne/ wymaga utworzenia jednostek organizacyjnych, których system organizacyjny powinno się oprzeć na gromadzkich /miejskich, osiedlowych/ komitetach obrony. W stosunku do gromady /osiedla, miasta/ odpowiadać powinien specjalnie wydzielony do wykonania tych zadań członek gromadzkiego /osiedlowego, miejskiego/ komitetu obrony. Podobną odpowiedzialnością wobec niego powinni być obarczeni sołtysi kierujący grupą transportową swojej wsi.

Dla uniknięcia zgrupowań ludności na punkcie rozdziel - czym, załadowane środki transportowe powinny sukcesywnie opuszczać punkt załadunku bez tworzenia kolumn. Na skrzyżowaniach z drogami wykorzystywanymi przez wojska należy wystawiać poste - runki regulacji ruchu /milicyjne/.

Plan przewiezienia rozśrodkowanej ludności z punktu rozdzielczego do wyznaczonych miejsc docelowych może być sporzą - dzony graficznie /na mapie lub szkicu/ lub opisowo /według podanego niżej wzoru tabela 7/. Plan graficzny powinien uwzględniać: dyslokację punktu rozdzielczego z podaniem ilości przyjmowanej w rejonie ludności, ilości przyjmowanej ludności w poszczególnych miejscowościach, drogi zaplanowane do przewiezienia przemieszczanych i ich długość w km, drogi zastrzeżone, rozmieszczenie i skład posterunków regulacji ruchu, jakie i ile środków transportowych planuje się wykorzystać do przewiezie - nia przemieszczanych w ogóle /zestawienie na mapie lub szkicu/ i dla rozwiezienia do poszczególnych miejscowości /opisowo przy każdej miejscowości przyjmującej rozśrodkowywaną ludność/, odpowiedzialnych za grupy transportowe poszczególnych gromad /osiedli, miast/ i wsi, sposób zawiadamiania o czasie przyjazdu na punkt rozdzielczy i kto za to odpowiada /opisowo/. Opi - sowy plan może być wypełniony według poniższego wzoru:

Tabela 7

P L A N

przewiezienia przyjmowanej ludności z punktu rozdzielczego nr 5 do miejsc zakwaterowania

Lp. gromady	Nazwa gromady	Lp. miejscowości	Nazwa miejscowości, wsi, osiedla, miasta	Ilość przyjmowanych	Drogi przewiezienia		Transport					Miejsce post.reg. ruchu	Uwagi
					przez miejscowości	w km	rodzaj	ilość	pojemność	razem osób	kto odpowiada		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1	Łabin	1	Makówka	60	Wólka, Brody	17	sam. ciężar. furmanki	1 10	20 4	60	JANKO M.	Brody M.	
		2	Wólka	80	Miła	10	ciągniki furmanki	2 10	20 4	80	WILK St.	-	
			itp.										
			Razem:	2400	-	280	sam.cięż. ciągniki furmanki	4 2 320	20 20 4	2400	MROCZKO J.	Brody	
2	Sabinowo	10	itp.										
	Ogółem:												

Plany przewiezienia przyjmowanej ludności z punktów rozdzielczych do miejscowości docelowych powinny być zatwierdzone przez powiatowy komitet obrony. Plany te powinny być przechowywane i uaktualniane razem z planami organizacji i zabezpieczenia przyjęcia rozśrodkowywanej ludności z poszczególnych punktów rozdzielczych, jako że ich wykonanie będzie ściśle wiązało się za sobą.

3.5. Planowanie zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności

Podstawę do planowania zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności stanowić będą:

- ilość planowanej do przyjęcia przez powiat ludności;
- decyzja jej rozmieszczenia na obszarze powiatu;
- dane o przemieszczanych na teren powiatu zakładów opieki społecznej;
- rozeznanie możliwości zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności w poszczególnych miejscowościach i gromadach.

W trakcie ustalenia pojemności obszarów przyjmujących wyłoni się szereg trudności, które będą zaniżały wskaźniki możliwego rozmieszczenia ludności w skali powiatu jak i gromady. Mogą to być trudności związane z: zaopatrywaniem w wodę, żywność i opał; opieką medyczną i utrzymaniem warunków sanitarnych; zatrudnieniem i możliwością kontynuowania nauki; koniecznością przystosowania kwater itp. Znajdą one odbicie w takich dokumentach, jak:

- zestawienie przyjęcia rozśrodkowywanej ludności opracowanego powiatu, gromady;
- wykaz obiektów, które mogą być wykorzystane dla rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej, jeżeli zapadła decyzja wykorzystania przynajmniej części obiektów zgodnie z sugestiami powiatu;
- zestawienie możliwości rozmieszczenia przyjmowanej ludności w poszczególnych gromadach.

Wyłonione trudności i ustalone w oparciu o te trudności zmniejszone możliwości rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności nie zawsze będą uwzględniane w podejmowanych decyzjach. Często decyzje, co do rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności nakazywać mogą przyjęcie większych ilości ludności niż zakładała to pojemność danego obszaru. Decyzje takie niejako z góry zakładać będą konieczność usunięcia tych trudności, które zaniżały pojemność przyjmujących obszarów lub pogorszenia warunków bytowania.

W ramach planowania zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowanej ludności, usuwanie tego rodzaju trudności powinno znaleźć się na pierwszym miejscu.

W szeregu wypadków pomimo zgodności decyzji odnośnie rozmieszczenia rozśrodkowywanej ludności z pojemnością obszarów przyjmujących zachodzić będzie potrzeba poprawienia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności. Tego rodzaju potrzeby powinny być planowane do załatwienia w następnej kolejności.

Zatem, że potrzeby w zakresie zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności, w tym i pacjentom rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej, powinny być realizowane sukcesywnie, przemawia i to, że ich realizacja wymagać może szeregu inwestycji, prac adaptacyjnych i gromadzenia rezerw,co będzie się łączyć z dużymi nakładami finansowymi. Realizacja tego rodzaju prac z reguły będzie możliwa tylko wówczas, gdy potrzeby związane z rozśrodkowaniem pokrywać się będą z potrzebami okresu pokojowego. W takim przypadku potrzeby związane z rozśrodkowaniem powinny przyspieszyć realizację planowanych zamierzeń.

Planowanie zabezpieczenia warunków bytowania rozśrodkowywanej ludności będzie miało charakter planowania perspektywicznego. Polegać ono powinno na zestawieniu przewidywanych do wykonania przedsięwzięć i ustalenia kolejności ich realizacji. Zestawienia takie wykonuje zespół kierujący przyjęciem rozśrodkowywanej ludności, akceptuje powiatowy komitet obrony. Po akceptacji przewidywane prace wprowadza się do perspektywicznego planu rozwoju powiatu, jak i do planów bieżących. W szeregu wy-

padków poszczególne pozycje tego zestawienia mogą być podsta - wą do ujęcia ich w planach wyższych instancji.

Całokształt planowania w zakresie przyjęcia rozśrodkowywanej ludności powinien znaleźć odbicie w planach rozśrodkowania ludności tych województw, które będą przyjmowały przemieszczanych z innych województw oraz w planach przyjęcia rozśrodkowywanej ludności poszczególnych powiatów.

W wojewódzkim planie rozśrodkowania ludności powinny być uwzględnione:

- ogólna ilość przyjmowanej ludności i zakładów opieki społecznej;
- ilości przyjmowanej ludności i zakładów opieki społecznej z poszczególnych miast rozśrodkowywanych;
- jakie punkty rozdzielcze będą tę ludność przyjmowały i w jakich ilościach;-
- jakie obiekty wyznaczone są dla przyjęcia zakładów opieki społecznej;
- jakimi drogami rozśrodkowywana ludność i zakłady opieki społecznej będą przewożeni;
- organizacja zabezpieczenia przejazdu przyjmowanej ludności i zakładów opieki społecznej na terytorium województwa /ludności do punktów rozdzielczych/, zakładów do miejsc docelowych/.

Plan przyjęcia rozśrodkowywanej ludności w powiecie może być wykonywany na mapie bądź też w formie schematu. Bez względu na formę wykonania plan taki powinien zawierać: ogólną ilość przyjmowanej ludności i zakładów opieki społecznej z poszczególnych miast rozśrodkowywanych; jakimi drogami, na przestrzeni ilu kilometrów, przy wykorzystaniu jakich środków transportowych i w jakim czasie przyjmowana ludność dowożona będzie do określonych punktów rozdzielczych, a zakłady opieki społecznej do miejsc docelowych; rozmieszczenie punktów rozdzielczych, ilość przyjmowanej na nich ludności, czas rozdziału, imię i nazwisko komendantów tych punktów; rozmieszczenie obiektów wyznaczonych na zakłady opieki społecznej; jakimi drogami; na przestrzeni ilu kilometrów, przy wykorzystaniu jakich środków transportowych, w jakim czasie i pod czyją odpowiedzialnością przy-

103

jęta na punktach rozdzielczych ludność zostanie przewieziona do wyznaczonych jej miejsc zakwaterowania oraz organizacja zabezpieczenia tego przewozu; ilość ludności przyjmowanej w poszczególnych gromadach /osiedlach, miastach/ i wsiach; ważniejsze przedsięwzięcia w zakresie zabezpieczenia bytowania rozśrodkowanej ludności.

Z A K O Ń C Z E N I E

Przedstawiona koncepcja i metody planowania rozśrodkowania ludności są próbą rozwiązania bardzo ważne dla obrony kraju problemu, który dotychczas był traktowany ogólnikowo, bez powiązania w jednolity system pozwalający na realne jego zrealizowanie.

Przedstawiając tę koncepcję, byłem zmuszony potraktować problem rozśrodkowania ludności wycinkowo, sprowadzając go do przedstawienia metod planowania samego procesu rozśrodkowania i przyjęcia ludności, a pomijając problem zabezpieczenia pro - cesu rozśrodkowania. Sam proces rozśrodkowania jako element ochrony ludności przedstawiony jest jednak kompleksowo.

Mam nadzieję, że przedstawiona praca może stanowić podstawę do praktycznego planowania, a zarazem nadać właściwy kierunek rozwiązywaniu całości zagadnienia. Daje ona jednocześnie możliwość podjęcia prób zautomatyzowania w przyszłości całego procesu planowania rozśrodkowania ludności.

Wysuwając swoje propozycje dotyczące metod planowania, miałem cały czas na uwadze ich realność pozwalającą na wdrożenie pracy przy istniejących aktualnie możliwościach naszego kraju.

Załącznik nr 1

Koncepcja ogólnych zasad rozśrodkowania ludności

/oparta na pracy "ROZKŁAD"/

Rozśrodkowanie polega na przemieszczaniu części ludności z miast i ośrodków zagrożonych uderzeniami bronią jądrową na obszary względnie bezpieczne /nie mające oplacalnych celów dla ewentualnych uderzeń jądrowych/. Zasadniczym warunkiem, zapewniającym osiągnięcie założonego celu jest wcześniejsze wypro - wądzenie ekonomicznie zbędnej i niezaangażowanej obronnie ludności w danym miejscu /rejonie/ poza przewidywaną granicę czwartej strefy rażenia, przemieszczenia jej do rejonów docelowych i zapewnienie możliwych środków ochrony i bytowania.

Rozśrodkowanie ludności odbywa się w myśl jednolitej dla całego kraju koncepcji. Zasadniczym szczeblem planującym i kierującym rozśrodkowaniem ludności są wojewódzkie i powiatowe komitety obrony, jednak gdy rozśrodkowanie ludności wykracza poza granice województwa, szczeblem koordynującym jest Komitet Obrony Kraju.

Ludność przemieszczana z miast wojewódzkich i miast wyłączonych z województwa powinna być zakwaterowana na terenie własnego województwa. Jeśli nie ma tych możliwości, zakwaterowana powinna być na obszarze przede wszystkim sąsiednich województw.

Rozśrodkowaniu podlega ludność "ekonomicznie zbędna" w danym mieście i niezaangażowana obronnie. Do ludności "ekono - micznie zbędnej"zalicza się:

- dzieci do lat 14 oraz młodzież do lat 16, zależnie od stopnia zaangażowania w pracach związanych z obronnością;
- kobiety ciężarne, matki opiekujące się dziećmi oraz sierocińce, domy dziecka i innego typu ośrodki wraz z personelem;
- ludzi starsi i niedołężni /w zasadzie wieku powyżej lat 60/;
- pracowników nauki, osoby o wysokich kwalifikacjach, które nie zostały zmobilizowane do prac o charakterze obronnym i z innych przyczyn nie muszą pozostać w zagrożonym mieście;

125

- inne osoby nie pracujące i nie zaangażowane obronnie w danym mieście.

Ludność ekonomicznie niezbędna w danym mieście to grupa społeczeństwa, która musi pozostać w zagrożonym obszarze - jest tam potrzebna dla utrzymania potencjału ekonomicznego kraju w celu zaopatrzenia wojska i ludności c-ywilnej we wszystko, co jest niezbędne do prowadzenia walki i do życia, utrzymania obiektów komunalnych i usług itd.

Ludność ta pozostaje w rejonach i miastach zagrożonych. Zapewnia się jej ukrycie w budowlach ochronnych /schronach,ukryciach zabezpieczających oraz wszelkiego rodzaju szczelinach przeciwlotniczych/. Rozśrodkowanie ludności prowadzi się z następujących skupisk ludnościowych:

- miast zaliczonych do obiektów zagrożonych;
- ośrodków, które ze względu na swe położenie w stosunku do obiektów zagrożonych są w takim samym stopniu zagrożone jak te obiekty.

Wykaz miast lub ośrodków miejskich ułożony według wielkości zagrożenia określa Sztab Generalny.

Rozśrodkowanie ludności miast zagrożonych realizuje się w dwóch etapach:

Pierwszy etap rozśrodkowania polega na szybkim opuszczeniu miasta przez część ludności uprawnioną do rozśrodkowania transportem, osiągnięcia przez nią "punktów załadowania" oddalonych średnio 10-15 km od granic miasta. Pozostała ludność /wymagająca przewozu transportem/ załadowuje się w rejonach załadowania rozmieszczonych w granicach miasta, skąd następnie przewieziona zostaje do punktów rozdzielczych. Ludność przeznaczona do rozśrodkowania pieszo opuszcza miasto udając się bezpośrednio do wyznaczonych punktów rozdzielczych. Czas potrzebny na realizację pierwszego etapu rozśrodkowania powinien być jak najkrótszy.

Wyznaczenie punktów załadowania w mieście i poza miastem ma na celu jak najszybsze opuszczenie zagrożonego miasta przez ludność przeznaczoną do rozśrodkowania transportem. Punkty za-

ładowania w mieście przeznaczone są głównie dla ludności mającej trudności w poruszaniu się pieszo /matki z małymi dziećmi, chorzy, starcy, inwalidzi itp/.

Ilość środków transportu przeznaczonych do rozśrodkowania ludności będzie zwykle ograniczona. Przewozy odbywać się będą na zasadzie rotacji między punktami załadowania a punktami rozdzielczymi, aż do zakończenia rozśrodkowania. Dlatego też opuszczanie miasta przez ludność, należy synchronizować w taki sposób, by czas wywożenia ludności z punktów załadowania, rozmieszczonych w mieście równał się okresowi czasu w jakim druga część ludności przeznaczona do rozśrodkowania transportem potrafi opuścić miasto i przejść do punktów załadowania poza miastem. Ludzie ci zostaną przewiezieni na miejsca przeznaczenia transportem, który poprzednio zaangażowany był do przewiezienia ludności z punktów załadowania rozmieszczonych w mieście.

Drugi etap rozśrodkowania ludności będzie polegał na przewiezieniu ludzi z punktów załadowania poza granice miasta do punktów rozdzielczych, celem dalszego rozśrodkowania w docelowych miejscach pobytu.

Pojemność punktów załadowania i rozdzielczych powinna zapewnić sprawną organizację i szybkie przemieszczanie ludności do miejsc docelowych.

Zakłady opieki społecznej powinny być rozśrodkowane z pominięciem wszelkich punktów, bezpośrednio do miejsc docelowych. Personel obsługujący zakłady opieki społecznej powinien w miarę możliwości zabierać członków rodzin uprawnionych do rozśrodkowania.

Aby nie ujawnić zbyt wcześnie przygotowań mobilizacyjnych państwa, rozśrodkowanie należy przeprowadzić w dwóch okresach:

- pierwszy /ukryty/ realizowany w okresie stanu podwyższonej gotowości obronnej państwa obejmuje rozśrodkowanie zakładów opieki społecznej;
- drugi, jawny, realizowany w okresie stanu bezpośredniego

zagrożenia bezpieczeństwa państwa obejmujący przemieszczenie całej ludności przeznaczonej do rozśrodkowania.

Decyzje o zakresie i początku rozśrodkowania podejmuje Komitet Obrony Kraju. Rozśrodkowanie, w zależności od potrzeb i możliwości może być przeprowadzone:

- jednocześnie w całym kraju i ze wszystkich zagrożonych aglomeracji;
- tylko z aglomeracji najbardziej zagrożonych;
- początkowo z aglomeracji najbardziej zagrożonych, a następnie kolejno także z mniej zagrożonych;
- początkowo tylko z tych aglomeracji najbardziej zagrożonych, które nie leżą w obszarze spodziewanych poważnych zakłóceń i szczególnej wrażliwości na uderzenia /np. w obszarze takim leży Szczecin/, a potem także z innych;
- początkowo tylko w odniesieniu do osób szczególnie cennych dla biologicznego życia i narodu /dzieci i młodzież z opieką/, szczególnej rangi uczeni i artyści itp/, dopiero w następnej kolejności także pozostałych, podlegających rozśrodkowaniu.

Kierownictwo państwa powinno mieć możność podjęcia w tej sprawie decyzji.

Dla zapewnienia sprawnego przeprowadzenia rozśrodkowania należy dokonać podziału miast na rejony rozśrodkowania zgodnie z podziałem administracyjnym. Punkty załadowania wyznaczać w granicach i poza granicami miast w miarę możliwości powinny być poza ewentualną trzecią /czwartą/ strefą porażenia.

W rejonach planowanej zmiany rodzaju transportu wyznacza się punkty przeładowania.

Dla rozśrodkowywanej ludności pieszo wyznacza się etapowe punkty odpoczynku.

Na terenie powiatów przyjmujących przemieszczaną ludność wyznacza się punkty rozdzielcze.

Przy wyborze dróg przemarszu /przewozów/ rozśrodkowywanej ludności w miarę możliwości unikać przekraczania przeszkód wodnych oraz krzyżowania się dróg przemieszczenia ludności z drogami przewidywanymi dla wojsk.

Przemieszczenie ludności do rejonów docelowych należy wykonywać wszystkimi środkami, jakimi rozporządza WKO i PKO oraz przydzielonymi przez szczebel nadrzędny, a szczególnie:
- pieszo;
- transportem samochodowym będącym w dyspozycji WKO i PKO;
- transportem kolejnym zwłaszcza linii podmiejskich i lokalnych;
- transportem lokalnym - traktory z przyczepami, furmanki;
- transportem wodnym.

W celu zapewnienia porządku przemarszu i przejazdu ludności organizować należy służbę regulacji ruchu. Dla zapewnienia porządku i bezpieczeństwa oraz ochrony mienia państwowego, społecznego i prywatnego w mieście organizuje się posterunki stałe, patrole piesze, zmotoryzowane oraz wyznacza się odpowiedzialnych za poszczególne bloki mieszkalne. Odpowiednie siły wyznacza się do utrzymania porządku i kontroli w punktach załadowania. Wyznaczeni i przeinstruowani powinni być też kierownicy grup rozśrodkowywanych, będący jednocześnie opiekunami sanitarnymi tych grup oraz ich pomocnicy.

Aby zapewnić zorganizowane przeprowadzenie rozśrodkowania rzeczą nieodzowną jest informowania na bieżąco całego społeczeństwa już w okresie pokoju w przedsięwzięciach rozśrodkowania.

Konieczne jest, aby osobom podlegającym rozśrodkowaniu już w okresie pokoju wydać uprawnienia do opuszczania miasta w formie osobistego dokumentu /imiennego/. Dokument tego rodzaju mógłby służyć jednocześnie jako podstawa do świadczeń ze strony władz i organów zaopatrujących, jako przepustka uprawniająca do opuszczenia miasta i podstawa do zameldowania się w miejscu przeznaczenia.

Osoby podlegające rozśrodkowaniu powinny zawczasu wiedzieć co mają ze sobą zabrać, jak przygotować mieszkanie do opuszczenia i komu je pod opiekę przekazać, gdzie i w jakim czasie po zarządzeniu rozśrodkowania stawić się. Podstawowe informacje, wraz z sygnałami mogłyby być zanotowane we wspomnianym wyżej dokumencie, upoważniającym do rozśrodkowania.

Zmiany dotyczące uprawnienia do rozśrodkowania, a także sposobu rozśrodkowania, powinny być prowadzone na bieżąco, podobnie jak sprawy meldunkowe, a cyklicznie uwzględniane w całokształcie planów.

Przydziały miejsc docelowych powinny w miarę możliwości uwzględniać indywidualne życzenia zainteresowanych /np. wyjazd do rodzin, znajomych itp/. Należy dążyć do utrzymania zasady nie dzielenia rodzin.

Planowanie i przygotowywanie rozśrodkowania ludności z pominięciem samych zainteresowanych - mija się z celem. Aby rozśrodkować ludność /zrealizować plan rozśrodkowania/ nieuchronnie trzeba zdecydować nie tylko szacunkowo ile osób to dotyczy, ale także personalnie kogo. Pozostawianie tej najtrudniejszej sprawy na chwilę ostatnią, bez względu na okoliczności obiektywne oznacza, że albo:

a/ plan nie będzie zrealizowany;

b/ nieuchronnie powstanie chaos i masowa panika.

Pozostawienie sprawy zaliczania się lub nie zaliczania do rozśrodkowywanych samej ludności i wyłączenie w oparciu o ogólne wytyczne - jako rozwiązanie nie może być poważnie brane pod uwagę i bezwzględnie powinno być odrzucone.

Powiadomienie ludności o terminie rozpoczęcia rozśrodkowania nastąpić powinno w formie odpowiednich zarządzeń władz podanych do wiadomości publicznej, przy pomocy wszelkich dostępnych środków, przede wszystkim zaś rozgłośni radiowych, radiowęzłów, środków telefonii przewodowej, obwieszczeń, a także przez administracje domów mieszkalnych, dozorców itp.

Organizacja przyjęcia rozśrodkowanej ludności obejmuje szereg różnych przedsięwzięć wykonywanych na szczeblu WKO, PKO i gromady, na terytorium których przewidziano w sposób planowy zakwaterowanie określonej ilości mieszkańców miast zagrożonych.

Zasadniczym ogniwem przy organizacji przyjęcia rozśrodkowanej ludności jest PKO.

Organizacja i przygotowanie przyjęcia rozśrodkowanej ludności przez powiat polega na:

- zorganizowaniu i przygotowaniu w wytypowanych miejscowościach rejonów rozdzielczych;
- zapewnieniu powierzchni mieszkalnej oraz niezbędnego sprzętu kwaterunkowego;
- przygotowaniu wyznaczonych obiektów dla przyjęcia rozśrodkowywanych zakładów opieki społecznej;
- zapewnieniu rozśrodkowywanej ludności wody, żywności, pomocy medycznej, leków;
- wyznaczaniu tras w celu rozwiezienia ludności do miejsca stałego zakwaterowania;
- zapewnienie transportu z rejonów rozdzielczych do miejsc docelowych;
- zapewnienie pracy i zatrudnienia rozśrodkowanej ludności.

Ludność przybywająca do punktów rozdzielczych należy rejestrować i wydawać przydziały na stałe zakwaterowanie, a następnie wyznaczonymi środkami lokomocji należy rozwieźć ją do miejsca pobytu.

W miejscu wyznaczonego pobytu, rozśrodkowana ludności powinno zarejestrować się w odnośnych władz miejscowych.

Rozśrodkowanie ludności ma charakter obowiązkowy.

B I B L I O G R A F I A

Czasopisma

1. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego.
2. Dwumiesięcznik Przegląd TOPL, Rocznik 1962-1965.
3. Myśl Wojskowa, Rocznik 1963-1970.
4. Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej, Rocznik 1961-1970.
5. Przegląd Informacyjny ASG, Rocznik 1961-1970.
6. Wojskowy Przegląd Zagraniczny, Rocznik 1959-1970.
7. Wojenno-Istoriczeskij Żurnał, Rocznik 1962-1968.

Ćwiczenia i instrukcje

8. Koncepcja założeń rozśrodkowania ludności, Dział Ochrony Ludności, Warszawa 26.04.1967 r.
9. Wnioski z ćwiczenia "KRAJ-68".

Opracowania i materiały nie publikowane

10. Praca "ROZKŁAD" część I,II,III,IV,V i VI. "Założenia ogólne i zasady planowania rozśrodkowania ludności przy wykorzystaniu maszyn elektronicznych". ASG 1970 r.
11. Doc.dr B.Malisz, Problematyka planu czasowej dekoncentracji ludności /z punktu widzenia planowania przestrzennego/, ASG 1967 r.
12. Materiały komisji ASG z marca 1967 r. badającej problematykę organizacji i planowania rozśrodkowania ludności w województwach: krakowskim, lubelskim, bydgoskim, szczecińskim, katowickim, m.st.Warszawy, gdańskim, warszawskim, łódzkim i opolskim.
13. Przemówienie Wicepremiera Olewińskiego na dorocznej odprawie kierowniczej kadry OTK 3.02.1970 r.

Publikacje:

14. Ppłk mgr D. Barański, Niektóre problemy rozśrodkowania ludności z zagrożonych rejonów, Myśl Wojskowa nr 5/66.

15. G.Bousch, Das Aufnthaltsregelungsgesetz. Zivilschutz, styczeń 1963 r. s. 10-13.

16. Ppłk dypl. E.Borkowski, Niektóre zagadnienia ochrony ludności, Myśl Wojskowa 9/67.

17. Chocha, Obrona terytorium kraju, MON 1965 r.

18. Co każdy powinien wiedzieć o planach ewakuacji pospiesznej, Tłumaczenie z Civilforsvar nr 1/58.

19. Mjr dypl. Czarnacki, Niektóre problemy obrony terytorium kraju w państwach NATO na środkowoeuropejskim TDW, Myśl Wojskowa nr 2/64.

20. Gen.mjr dr Czeredniczenko, Wojennaja Myśl nr 2/70.

21. Płk prof. J.Dyda, Niektóre aspekty ochrony ludności, przemysłu i komunikacji w systemie OTK, Myśl Wojskowa nr 5/63.

22. Ewakuacja a życie gospodarcze, Tłumaczenie KGTOPL nr bibl. 2053.

23. Ewakuacja a życie gospodarcze, Tłumaczenie z Civilfursvar nr 9/4 1957 r.

24. Ewakuacja i ochrona przeciwradioaktywna, Tłumaczenie z Civilforswar nr 5/59.

25. Ewakuacja Sztrasburga, Organizacja ochrony ludności Finlandii, Ćwiczenie ewakuacyjne w okręgu policyjnym Herning, Tłumaczenie Civil Forsvars Bladet nr 8 i 9/58.

26. Ch. de Gaulle. Pamiętniki wojenne, tom 1, Warszawa 1967r.

27. Dr Gerhard H.E. Meissel, Błyskawiczna ewakuacja Sztokholmu, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej, KGTOPL nr 1/62.

28. F.Glaus, Obrona cywilna koniecznością, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 2/8 1965 r.

29. Płk dypl. Paweł Gliński, Podstawowe zadania układu funkcjonalnego i terytorialnego w zakresie zabezpieczenia ludności

cywilnej oraz dóbr materialnych. Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK szczebla centralnego.

30. Historia Wielkiej Wojny Narodowej.

31. J. Hodsoll, Civil Emeroency. Hauning Jurnal of the Royal United Service Institution, listopad 1961 r.

32. Die Kinder der stadte sollen im Falle eines nuklearen Krieges evakviert Warden Luftschutz-Rundschau nr 5/63.

33. Ppłk mgr Cz. Kołodziejczak, Problemy rozśrodkowania ludności, Myśl Wojskowa nr 4/66.

34. Kompanie służby ewakuacyjno-socjalnej, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 2/10 1967 r.

35. Stanisław Konieczny, Panika wojenna, seria XII, MON 1969r.

36. Gen.broni Grzegorz Korczyński, Zmiany w koncepcjach strategiczno-operacyjnych i potencjalno-militarnych Paktu Północno-Atlantyckiego, Sztab Generalny Zarząd II, W-wa 1965 r.

37. Mjr mgr K.Krzyżanowski, Gospodarka przestrzenna a obronność kraju, Myśl Wojskowa nr 8/65.

38. Płk dypl. S.Lewandowski, Aktualne wiadomości o siłach zbrojnych NATO oraz doktrynalnych zasadach ich życia w konflikcie zbrojnym. Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK szczebla centralnego. ASG 1969 r.

39. E.Linkin, Krótko o ewakuacji, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 2/10 1967 r.

40. D.Lubliński, Reporterskie /zamaskowanie ścieżki/, Trybuna Ludu z 15.04.1965 r.

41. Gen. Macon, Jednostki przyjęcia /Francja/, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej, KGTOPL 1/64.

42. H. Mellergaard, Ewakuacja środek przetrwania, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 1/61,

43. F.O. Miksche, Uwaga broń atomowa, Warszawa 1958 r.

44. Nowe plany ewakuacji przewidują nierozłączanie rodzin. Tłumaczenie KGTOPL nr bibl. 2053.

45. Opis ćwiczenia z przeprowadzenia ewakuacji ludności z terenów zagrożonych opadami promieniotwórczymi, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 2/64.

46. Sztab Generalny, Organizacja i planowanie rozśrodkowania ludności na szczeblu wojewódzkim, Biuletyn Informacyjny MON nr 3/82 1967 r.

47. Obrona cywilna "Twierdzy atomowej - Północna Ameryka", Tłumaczenie z niemieckiego czasopisma Zivilschutz nr 7, 8 i 9/63.

48. Obrona Cywilna Szwecji, KGTOPL 1962 r.

49. Pospieszna ewakuacja w Kanadzie, Tłumaczenie KGTOPL nr bibl. 2053.

50. Powszechna samoobrona sprawą każdego obywatela - broszura dla ludności miejskiej, MON.

51. F.Reine, Les abris an Danemark, Protection Civile 80/61 s. 19.

52. J. Rommel, Za honor i ojczyznę. Warszawa 1958 r.

53. M. Roux, Obrona cywilna, KGTOPL.

54. E. Schmit, Problemy ewakuacji, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej nr 2/10 1967 r.

55. Ppłk dypl. L. Stepanajtys, O niektórych problemach współczesnej samoobrony społeczeństwa, Myśl Wojskowa nr 1/64.

56. E.H.Strobech, Zostań w domu, służba ewakuacyjna, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej, KGTOPL nr 1/9 1965 r.

57. A. Sundelin, Ewakuacja - czy ochrona, Przegląd Zagraniczny Obrony Cywilnej KGTOPL nr 2/63.

58. A. Sundelin. Evacuation on protection, IV Konferencja międzynarodowej organizacji obrony cywilnej /O.U.P.C./ nr 19/61.

135

59. Wielkie ćwiczenie ewakuacyjne w Helsingot, Tłumaczenie z Civilforswars Blad nr 5.

60. Mjr dypl. E.Wójcik, Charakterystyka sił i środków napadu powietrznego NATO. Materiały do szkolenia kierowniczej kadry systemu OTK szczebla centralnego.

Wykonano w 20 egz.
Egz.nr 1-20 bibl.tajna
Wyk. płk Lewonowski
Druk. OH, dn. 5.4.71 r.
Nr ks. 481/817/WW

